

TAMPEREEN YLIOPISTO

Leila Itkonen

RYHMÄSSÄ!

Nuoret aktiivisina toimijoina Iltalehden kansalaisjournalismikokeilussa.

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2002

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

ITKONEN, LEILA: RYHMÄSSÄ! Nuoret aktiivisina toimijoina Iltalehden kansalaisjournalismikokeilussa. Pro gradu -tutkielma 84 s. (16 liites.)

Tiedotusoppi

Huhtikuu 2002

Pro gradu -tutkielman aiheena on nuoret ja kansalaisjournalismi. Kyseessä on journalistinen lopputyö, johon liittyvä kolmiosainen juttusarja julkaistiin *Iltalehden Viikkolehde*ssä syksyllä 2001. Neljän nuoren ja kolmen aikuisen ryhmä keskusteli nuoruudesta sekä nuorten elämäntilanteeseen liittyvästä problematiikasta projektin aikana. Minä työstin MIKSI-juttusarjan kansalaisryhmän keskustelujen pohjalta.

Toivoin, että juttusarjani lisäisi paitsi ymmärrystä nuorten elämänvaihetta kohtaan myös parantaisi nuorten ja aikuisten välistä dialogia sekä ennen kaikkea tarjoisi nuorille mahdollisuuden toimia aktiivisina oman elämänvaiheensa asiantuntijoina. Journalistisen lopputyöni tavoitteena on ylipäänsä vankentaa nuorten asemaa journalismissa.

Taustoittaakseni pyrkimystäni olen käynyt läpi kaiken löytämäni Suomessa tehdyn nuorten mediarepresentaatiota sekä nuorten ja median suhdetta käsittelevän tutkimuksen. Toistaiseksi nuori palvelee journalismia valitettavan usein joko mykkänä objektina tai vuodenkierron mittarina, kuten Lehikoinen (2001) toteaa Sanomalehtien Liitolle tekemässään selvityksessä.

Minun pro gradu -työni teoreettisena viitekehyksenä toimii kansalaisjournalismi. Kansalaisjournalismin keskeinen argumentti on se, että elinvoimainen julkinen elämä on elinehto niin journalismin kuin demokratian olemassaolon kannalta. Kansalaisjournalismi pyrkii päästämään "äänettömät ääneen". Myös nuoret lukeutuvat "äänettämiin" niin keräämäni tutkimustiedon kuin MIKSI-ryhmäläisten henkilökohtaisten kokemusten perusteella. Kansalaisjournalistisesti ajateltuna tiedotusvälineiden tulisi kuitenkin toimia päinvastaisesti eli tarjota areena kansalaiskeskustelulle.

Tutkielmani empiirisessä osassa kuvaan journalistisen lopputyöni etenemistä aina MIKSI-ryhmän kokoamisesta juttusarjan kirjoittamiseen sekä ryhmäläisten projektista antamaan palautteeseen. Vertaan MIKSI-ryhmän toimivuutta myös muihin Suomessa toimineisiin kansalaisjournalistisiin keskusteluryhmiin. Lisäksi pyrin analysoimaan omaa rooliani ryhmän vetäjänä. Toimenkuvaani kuului paitsi MIKSI-ryhmän keskustelujen eteenpäin vieminen myös juttujen kirjoittaminen.

Työprosessin aikana pyrin vastuuttamaan myös keskustelijat projektiin sekä kuuntelemaan heidän toiveitaan juttujen painotuksista. Ryhmäläiset saivat päättää keskustelujensa agendan itsenäisesti etukäteen annettujen väljien raamien puitteissa.

Omassa työssäni pyrin selvittämään nuorten mediarepresentaation ohella myös sitä, millä tavalla kansalaisjournalismista voitaisiin tehdä luontevampi osa suomalaista toimituskäytäntöä. Nähdäkseni kansalaisjournalismia kohtaan tunnetaan suhteettoman suurta ennakkoluuloa. Toimittajakunnan keskuudessa epäillään jopa, että menetelmä tekee - jos ei toimittajia kokonaan tarpeettomiksi - niin ainakin siirtää ammattikunnan edustajat sivustaseuraajiksi. Tutkijapiireissä taas upo-

taan mielestäni turhankin syvälle suohon esimerkiksi pohdittaessa kansalaisjournalismin demokratiakäsitystä.

Itse koin yhdeksi journalistisen lopputyöni keskeisemmäksi tulokseksi sen, että tekemällä oppii. Haluan viitoittaa oman työni avulla tietä tuleville kansalaisjournalistisille hankkeille. Nähdäkseni kansalaisjournalismi voi lisätä nuorten mielenkiintoa perinteisiä medioita kohtaan. Ainakin MIKSI-ryhmä osoitti, että nuoret ovat erittäin innostuneita vuorovaikutuksesta myös printtimedian kanssa. He eivät tyydy sivustaseuraajan rooliin, onhan uusien medioiden maailmaan kasvanut sukupolvi tottunut interaktioon jo suhteessaan uusiin medioihin.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	2
SISÄLLYSLUETTELO	4
1 JOHDANTO	8
1.1 Mistä MIKSI-projekti alkoi?	8
1.2 Työn tavoitteet ja rakenne	8
1.3 Kiitokset	11
2 NUORET JA MEDIA	12
2.1 Nuoruuden määrittelystä	12
2.2 Nuoret ja pirstoutunut nuorisokulttuuri	12
2.3 Nuoret ja yhteiskunnallinen osallistuminen	13
2.4 Nuoret ja mediankäyttö	14
2.4.1 Taustaa	14
2.4.2 Nuorten media-arki	15
2.4.3 Nuoret ja printtimedia	15
2.4.4 Nuoret ja sanomalehdet	16
2.5 Nuorten representaatio journalismissa	17
2.5.1. Media: tähtäimessä uusi sukupolvi	17
2.5.2 Lehikoisen nuorisokategorisointi	18
2.5.3 Kurkistus nuorisokirjoitteluun vuonna 2001	19
2.6 Omakuva vai väärä kuva? Nuorten kritiikkiä	20
2.6.1 Aikuisten suulla	20
2.6.2 Nuori, hervantalainen ja työtön - samalla viivalla?	21
2.6.3 Nuoret paitsiossa	21
2.7 Nuorten tarpeet ja toiveet	22
2.7.1 Vaihtelua, visuaalisuutta	22
2.7.2 Pysykö printtimedia perässä?	23
3 KANSALAI SJOURNALISMI - KÄDENOJENNUS NUORILLE	25
3.1 Ääni äänettömille - ääni nuorille	25
3.2 Kansalaisjournalistiset hankkeet	25
3.3 Tausta ja versominen Yhdysvalloissa	26
3.4 Usko osallistuvaan demokratiaan	27
3.5 Kansalaisjournalistiset keskusteluryhmät julkisena	28
3.6 Keskusteluryhmät laadullisessa tutkimuksessa	29

3.7	Kansalaisjournalististen ja muiden haastatteluryhmien erot	29
3.8	Tutkimuskysymykset	30
3.8.1	Pääsy, keskusteleavuus ja harkitsevuus	31
	Pääsy	31
	Keskusteleavuus	31
	Harkitsevuus	32
3.8.2	Muut analyysin kohteet	32
3.9	Oppia aiemmasta	33
3.9.1	Kansalaisjournalismi Yhdysvalloissa	33
	Esimerkkejä paikallis- ja nuorisoprojekteista	33
3.9.2	Suomessa	34
	Aamulehden kokeilut	35
	Savon Sanomien kokeilut	35
3.9.3	Kansalaisjournalismi kriittisin silmin	36
3.9.3.1	Teoriasta	36
3.9.3.2	Kritiikin kritiikkiä	36
3.9.3.3	Juttutyypeistä	37
3.9.3.4	Mahdollisuuksista ja sudenkuopista	38
3.9.3.5	Keskustelijoiden asemasta	38
4	SANOISTA TEKOIHIN: ILTALEHDEN MIKSI-RYHMÄ	40
4.1	Etukäteisvalmistelut	40
4.1.1	Hankkeen hyväksyttäminen toimituksessa	40
4.1.2	Ryhmän kokoaminen ja koostumus	40
	Ryhmäkoko	40
	Osallistujarakenne	40
	Osallistujien valinta	41
	Ryhmäläisten sitouttaminen	42
	Muu valmistautuminen	42
4.2	Juttusarjan konteksti	42
4.2.1	Iltalehden Viikkolehti	42
4.2.2	Toimituksellisen tiimin muodostaminen	43
4.2.3	Toimittajan ja moderaattorin roolin hahmottaminen	43
4.3	Ryhmätapaamiset	44
4.3.1	Toiveista keskustelujen agendaksi	44
4.3.2	Tutustumistapaaminen	45
	Ryhmäläisten toiveet	45
	Tutustumistapaamisen jatko	46
	Ryhmähengen muodostuminen	46

4.3.3	Ensimmäinen keskustelu	46
	Teemana ”nuoruus elämänvaiheena”	46
4.3.4	Toinen keskustelu	47
	Teemana ”nuoret, päihteet ja syrjäytyminen”	47
	Arkoja keskustelunaiheita	47
4.3.5	Kolmas keskustelu	48
	Teemana ”nuoret ja koulu”	48
4.3.6	Yleistä keskusteluista	49
4.3.7	Projektin päättäjäiset	49
4.3.8	Keskustelujen onnistumisesta	50
4.4	Keskusteluista juttusarjaksi	51
	4.4.1 Etukäteisideoista	51
	4.4.2 Juttujen kirjoittaminen	52
	4.4.3 MIKSI-sarjan ensimmäinen osa	52
	Nuori malli kuvituskuvassa	52
	4.4.4 MIKSI-sarjan toinen osa	53
	4.4.5. MIKSI-sarjan kolmas osa	54
	4.4.6. Yleistä tarkastusprosessista	55
4.5	Yhteistyö Iltalehdessä	56
	4.5.1 Valokuvaajan roolista	56
	4.5.2 Taittajan roolista	56
	4.5.3 Yhteistyö esimiestasolla	57
	4.5.4 Ideoita tulevaan	57
4.6	Juttusarjan saama huomio Iltalehdessä	57
	4.6.1 Juttusarjan sijoittuminen Viikkolehdessä	57
	4.6.2 Omassa ilmoittelussa	58
	4.6.3 Muu näkyvyys	58
4.7	Projektin vastaanotto	59
	4.7.1 Viikkolehden syyskokouksessa	59
	4.7.2 Toimituksessa juttusarjan aikana	59
	4.7.3 Lukijoiden keskuudessa	60
	4.7.4. Ryhmäläisten tuntemukset kyselyssä	60
	Ryhmässä	60
	Jutuista	61
	Jatkosta	62
4.8	Taistelu sananvapaudesta	64
	4.8.1 Keskustelusta jälkipyykkiin	64
	4.8.2 ”Tapaus Juurikkala”	64

	Työnantajapuoli vastaa	65
	Juurikkalan ensireaktio	66
	Lausunnon käsittelyn jatko	66
	”Myrskyn silmä” Internetissä	67
	Huomio Helsingissä	68
	Media-asiamiestä olisi kaivattu	68
	”Tapaus Juurikkalan” päätös	69
	Ryhmäläisen kritiikkiä	69
	Ennakkosensuuria vai ei?	70
	Toimittajan(kin) piinapenkki	70
5	PÄÄTELMÄT	71
5.1	Kannattiko nuorten esiin tuominen?	71
5.2	Onnistuiko kokeilu?	71
5.3	Mitä mieltä teksteistä?	73
5.4	Mitä jatkossa?	74
	LÄHTEET	77
	LITTEET	82
	KÄYTETYT LYHENTEET:	
AL	Aamulehti	
HS	Helsingin Sanomat	
IL	Iltalehti	
SS	Savon Sanomat	
TS	Turun Sanomat	
VS	Vantaan Sanomat	

1 JOHDANTO

1.1 Mistä MIKSI-projekti alkoi?

Hyppäsin yliopistolta työelämään melkein päivälleen neljä vuotta siten gradua vaille valmiina maisterina. Työssäni *Iltalehden* toimittajana aloin kiinnostua enemmän ja enemmän nuorisasioista. Myös nuorten representaatio mediassa on mietityttänyt minua paljon, ja varsinkin kollegani ovat saaneet kuulla palopuheita nuorten aseman vankentamisesta journalismissa.

Pro gradu -tutkielmani lähti liikkeelle puolivahingossa. Olin jo päättänyt, että en hanki maisterin papereita, vaan keskityn käytännön työhön. Sitten havaitsin lähestulkoon mustan aukon printtimediaa ja nuorisoa koskevan tutkimuksen kohdalla. Aloin miettiä, miksi en tutkisi sitä, mistä puhun? Olenko oikeilla jäljillä, ja löytyisikö tutkimuksen avulla keinoja tarjota nuorille aktiivisempi rooli mediassa?

Työnantajani *Iltalehti* oli saman tien mukana. Kokosin seitsenhenkisen ryhmän pohtimaan nuoruutta elämänvaiheena. Kansalaisfoorumi sai nimen MIKSI-ryhmä. Ryhmän keskusteluja raportoidessani nojasin kansalaisjournalismiin, josta minulla oli aiempaa kokemusta jo *Aamulehdessä* vuonna 1997 toteuttamamme Budjettiraadin ansiosta.

1.2 Työn tavoitteet ja rakenne

Tällä lopputyöllä on kaksi yhtä tärkeää tavoitetta. Haluan ensinnäkin tarjota nuorille asiantuntijan roolin heidän oman elämäntilanteensa tulkitsijoina. Nuoret pääsevät aktiivisen toimijan rooliin työni journalistisessa osuudessa. MIKSI-ryhmässä he pohtivat nuoruuteen liittyviä tekijöitä yhdessä aikuisten kanssa eikä niin kuin valitettavan usein käy: mediat kuulevat aikuisia asiantuntijoita ja nuoret saavat toimia itseään koskevissa jutuissa korkeintaan kivoina tai vähemmän kivoina kuvittajina.

Minä pohdin nuorten aseman vankentamista journalismissa myös työni teoreettisessa osuudessa. Tutkielmani nojaa tältäkin osin kansalaisjournalistiseen ajatteluun. Kansalaisjournalismin pyrkimyksenä on antaa ”ääni äänettömille”. Työni journalistisessa osuudessa pyrin luomaan myös työkalupakin kansalaiskeskustelujen raportoinnista kiinnostuneille toimittajille. Toivon, että vastaavien projektien toteuttaminen olisi edes hieman suoraviivaisempaa hahmottamieni tienviittojen avulla.

Luvussa 2 perehdyn nuoruuteen elämänvaiheena: nuoruus on kuin vetten piirretty viiva. Se ei ala tietystä pisteestä eikä pääty tiettyyn pisteeseen. Myös nuorisokulttuurit ovat pirstaloituneita. Yhteiset sukupolvikokemukset eivät yhdistä enää valtaisan mediavyöryn keskellä kasvaneita yksilöitä. Nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot ovat niin ikään muuttuneet. Maailma koetaan globaaliksi, ja esimerkiksi syömistottumusten muuttamista saatetaan pitää huomattavasti äänestämistä merkittävämpänä vaikuttamiskeinona.

Nyky-yhteiskuntaan kuuluva mediavyöry ei oudoksuta nuoria, sillä he ovat kasvaneet mediavyöryn keskellä. Internet, tekstitelevisio, vaihtoehto- ja ilmaisjakelulehdet kilpailevat nuorten huomiosta perinteisten sanomalehtien kanssa. Sanomalehdet eivät pysty vastaavaan interaktioon kuin monet nuorten suosimat viestimet. Kuitenkin vain muutama prosentti nuorista ilmoittaa, että he eivät lue lainkaan sanoma- tai iltapäivälehtiä.

Minä kiinnitän omassa tutkielmassani erityistä huomiota nuorisouutisointiin vuonna 2001. Hallussani on lukuisia nuorista negatiivisessa valossa kirjoitettuja artikkeleita: juttuja nuorten päihde- ja mielenterveysongelmista sekä uutisia heidän väkivallanteoistaan. Luvussa 2 viittaan myös Sanomalehtien Liiton tilaamaan raporttiin, jossa selvitettiin, miltä lasten ja nuorten kuva näytti kuudessa suomalaisessa sanomalehdessä yhden yksittäisen viikon aikana toukokuussa 2001.

Samassa luvussa käyn läpi myös niitä keinoja, joilla sanomalehdet pyrkivät houkuttelemaan nuoria lukijoita. Nuorten kiinnostus sanomalehtiä kohtaan kasvaa iän myötä, vaikka he saattavatkin kritisoida printtimedian sisältöjä. Monet nuoret ovat sitä mieltä, että varsinkin sanomalehtien heidän ikäluokastaan luoma kuva on väärä.

Päätän luvun 2 kokoamalla yhteen muutamia seikkoja, joita lehden tekijöiden kannattaisi ottaa huomioon nuoria lukijoita tavoitellessaan. Olen kirjannut ylös näitä tekijöitä ennen kaikkea siksi, että tutkielmani palvelisi käytännön journalismia.

Luvussa 3 siirryn pohtimaan tutkimukseni teoriaa ja kansalaisjournalismin käytännön sovelluksia. Käyn läpi ensin liikkeen versomista Yhdysvalloissa. Kansalaisjournalismia noudatetaan Yhdysvalloissa suurin piirtein yhtä monessa lehdessä kuin Suomessa on sanomalehdiksi luokiteltavia julkaisuja. Kansalaisjournalismi ei ole kuitenkaan saanut jalansijaa amerikkalaisessa valtamediassa, eikä se ole jokapäiväistynyt käytäntö kuin muutamassa pienemmässä mediassa. Lukijat - ja varsinkin kansalaisjournalistisiin projekteihin osallistuneet henkilöt ovat kuitenkin osoittaneet suurta uteliaisuutta tätä journalismin reformiliikettä kohtaan.

Luvussa 3 käyn läpi myös Deweyn jo 1920-luvulla hahmottamaa julkison mallia. Kansalaisjournalistit uskovat Deweyn tavoin julkisen keskustelun mahdollisuuteen ja ylipäänsä osallistuvaan demokratiaan. Liike ei asemoi yleisöä sivustakatsojiksi, jollaiseksi yleisö hahmottuu valtamediassa ja esimerkiksi mallissa, jota Walter Lippmann edusti samanaikaisesti Deweyn kanssa.

Kansalaisjournalismin mukaan myös tiedotusväline voi olla luomassa julkisoa, jossa yksilöt keskustelevat heitä yhdistävistä ongelmista. Minä peilaan julkison kriteerejä ja kansalaisjournalismin periaatteita *Il-talehdessä* toteuttamaani MIKSI-projektia vasten. Selvitän, miten kansalaisjournalismille keskeisten pääsyn, dialogisuuden ja harkitsevuu-den kriteerit toteutuvat MIKSI-projektissa. Esittelen myös sitä kritiikkiä, jota kansalaisjournalismi ja oma kokeiluni ovat saaneet osakseen.

Olen tutustunut huolellisesti tutkija Heikki Heikkilän (2001) kansalaisjournalismia käsittelevään väitöskirjaan. Väitöskirjassaan Heikkilä analysoi muun muassa *Savon Sanomissa* muutama vuosi sitten toteutettuja kansalaisjournalistisia hankkeita. Omassa tutkielmassani tulen - toisin kuin Heikkilä - kiinnittämään erityistä huomiota paitsi kansalaisryhmään, myös omaan rooliini ryhmäkeskustelujen moderaattorina ja toimittajana. Listaan seuraavaksi työni journalistisen osuuden pyrkimykset.

Journalistisen lopputyöni tavoitteena on

- 1) luoda nuorille aktiivinen rooli oman elämäntilanteensa tulkitsijoina
- 2) aikaansaada dialogia nuorten ja aikuisten välillä
- 3) toimittaa keskustelujen henkeä mukailevia lehtijuttuja
- 4) kiinnittää huomiota mutkikkaaseen elämänvaiheeseen - nuoruuteen - ja mahdollisesti myös lisätä lukijoiden ymmärrystä nuoria kohtaan
- 5) saavuttaa ne kriteerit, joita *Iltalehti* edellyttää lehdessä julkaistavilta jutuilta
- 6) kokeilla uusia juttutyyppejä
- 7) pohtia oman työni avulla, onko kansalaisjournalismille sijaa käytännön työssä, esimerkiksi *Iltalehden* toimituskulttuurissa
- 8) pyrkiä tekemään hyvää journalismia yhteistyössä haastateltavien kanssa mutta säilyttää journalistinen ja analyttinen työtapana

Olen koonnut työni journalistisen osuuden vaiheet lukuun 4. Aloitan luvun selvittämällä, millaisia vaiheita projektin suunnittelu piti sisältää. Seuraavaksi esittelen juttusarjani kontekstia eli *Iltalehden Viikkolehden* sekä *Viikkolehden* juttusarjalle tarjoamaa kapasiteettia. Sen jälkeen käyn läpi MIKSI-ryhmän tapaamiset kerta kerralta. Juttusarjan kirjoitusprosessiin syvennyn vasta sen jälkeen, kun olen raportoinut kaikkien ryhmätapaamisten kulun. Näin teen, sillä ensimmäistä ryhmäkeskustelua käsitellyt juttu ilmestyi vasta sen jälkeen, kun ryhmän tapaamiset olivat ohi.

Kerron myös ryhmäläisiltä projektin aikana saamastani palautteesta sekä yhteistyöstä *Iltalehden* työryhmän kanssa. Valotan niin ikään sitä, millä tavalla kansalaisjournalistiseen projektiin suhtauduttiin toimituksen sisällä sekä lehden omassa ilmoittelussa. Vaikka henkilölähtöisyys on tyypillistä *Iltalehdelle*, lehdessä ei ole toteutettu aiemmin varsinaisesti kansalaisjournalistisiksi luokiteltuja projekteja.

Siirryn analysoimaan luvun 4 loppupuolella niitä vastauksia, joita MIKSI-ryhmäläiset antoivat *Iltalehden* heille projektin päätyttyä lähettämässä kyselyssä. Sen jälkeen käsitelen erään keskustelijan kommentista nousutta mediamylläkkää. Toivon, että ”tapaus Juurikkala” herättäisi laajempaa pohdiskelua siitä, voiko Suomessa harjoittaa

vapaata kansalaiskeskustelua. Entä missä kulkevat ”vapaan” kansalaiskeskustelun rajat? Olen pohtinut ”tapaus Juurikkalan” vaiheita muun muassa Journalistiliiton lakimiehen Lauri Kerosuon kanssa. Kerosuo on sitä mieltä, että Suomessa ollaan menossa kohti vapaampaa kansalaisyhteiskuntaa.

Päätelmät -luvussa (luku 5) pohdin oman projektini onnistumista ja pyrin hahmottamaan vastausta kysymykseen, mitä nuoret haluavat journalismilta. Entä mitä median tulisi tarjota nuorille? Lopuksi pohdin vielä kansalaisjournalismin mahdollisuuksia käytännön työssä.

1.3. Kiitokset

Kiitos,

Janikalle, Eijalle, Elinalle, Susannalle, Veli-Matille, Juusolle ja Iljalle hypystä tuntemattomaan. Kiitos briljanteista ajatuksista, jokaisesta keskiviikkoillasta, rohkeudesta puhua asioista niiden oikeilla nimillä.

Kiitos *Iltalehdelle*. Erityiskiitokset Vapulle, Masalle, Markulle, Marjalle, Petrille ja Karille. Kiitos Sanomalehtien Liitolle ja Helsingin Sanomille materiaalista. Kiitos David Kubissalle, Gary Walkerille, Jessica Tomlinsonille ja Heikki Heikkilälle käytännön vinkeistä sekä Tommi Kutilaiselle ajatuksia virvoittaneista kansalaisjournalismikeskusteluista.

Ilman ensimmäistä kansalaisjournalistista hankettani ei olisi syntynyt edes ajatusta tästä toisesta. Kiitos Päivi Rajamäelle *Aamulehden* Budjettiraadista, johon Päivi pyysi minut syksyllä 1997. Jo tuolloin mukana olivat Risto Kunelius ja Mika Renvall, joiden kanssa oli ilo vaihtaa ajatuksia myös tällä kertaa. Mika - nyt tutorini roolissa - jaksoi ottaa typerimmätkin kysymykseni tosissaan. Mieleetöntä myötäelämistä.

2 NUORET JA MEDIA

2.1 Nuoruuden määrittelystä

Tässä työssä ei ole määritelty ikärajoja nuoruudelle. En pidä sitä oleellisenä oman tutkimusaineistoni kannalta ja vierastan ylipäätään ajatusta mutkikkaan elämänvaiheen sitomisesta tiettyihin vuosiin.

Nuoruuden ajoittaminen vaihtelee yleensäkin yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Siinä missä joissain otannoissa nuoret rajataan 12–19-vuotiaisiin, ikäkauden katsotaan jatkuvan paikka paikoin esimerkiksi 25 tai 30 vuoteen (ks. esim. Tolonen 2001, 22; Inkinen 2000, 33). Otan huomioon nämä variaatiot siltä osin kuin se on merkittävää lähteitteni vertailukelpoisuuden kannalta.

Tässä luvussa luon ensin silmäyksen nuorisokulttuureihin ja nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoihin. Käsitelen myös nuorten ja median välistä suhdetta sekä nuorten representaatiota medioissa. Olen käynyt läpi kaiken löytämäni Suomessa tehdyn nuorten mediankäyttöä ja -mediarepresentaatiota koskevan tutkimuksen. Ulkomaisen aineiston olen rajannut pois paitsi siksi, että oma tutkielmani ei paisuisi yli äyräiden, myös sen takia, että työni tarkoitus on vankentaa nuorten asemaa nimenomaan suomalaisessa journalismissa.¹

2.2 Nuoret ja pirstoutunut nuorisokulttuuri

Nuorisokulttuurit ovat niin pirstaloituneita, että nuorisotutkimuksen parissa arpikoidaan jopa sitä, voidaanko nuorista puhua enää sukupolvena (ks. esim. Hoikkala 1989, 212; Puuronen 1997, 79; Suurpää 1996, 70-71; ks. myös jo Mannheim 1952, 303-304). Hoikkala (1999) määrittelee nuoret löyhästi 15–30-vuotiaiksi, mutta huomauttaa, että nuorista ei voi piirtää arvoiltaan ja elämänsuuntautumisiltaan yhtenäistä kuvaa. Hoikkala korostaa nuorison monenkirjavuutta muun muassa viittaamalla siihen, kuinka monin tavoin tavoin ikäluokkaa kuvataan: milloin puhutaan nollasukupolvesta, milloin tuntemattomasta-, pullamössö-, ekstaasi-, rave-, tekno- tai digitaalisesta sukupolvesta. (Hoikkala 1999, 91-106.)

Hoikkala pitää varhaiskypsyttä yhtenä pieniä sukupolvia keskeisesti yhdistävänä sukupolviominaisuutena. Populaarikulttuurin välittämä elämäntieto on luikerrellut entistä nuorempien keskuuteen, ja suoraan kulutuskulttuuriin kasvaneet ikäluokat ovat tiedollisesti vanhempiaan aikaisemmin kypsyneitä. Koska nuoret ikäluokat ovat kasvaneet mediaräjähdykseen, tämän ajan nuoruutta muovaa yltyvä mediavyöry eivätkä aiempia sukupolvia yhdistäneet sukupolvikokemukset. (Ks. Hoikkala 1999, 91-106; Hoikkala 2001, 10.)

---

¹ Jo tässä kohtaa haluan korostaa, että useat nuoria ja mediaa käsittelevät lähteeni ovat joko tilaustutkimuksia tai -raportteja. Aihepiiriä käsittelevää yliopistollista tutkimusta ei ole tehty Suomessa juuri lainkaan (ks. poikkeuksena Kivistö & Mäntymaa 1994).

Nykynuorten arvoissa ja asenteissa on havaittavissa esimerkiksi kasvavaa pettymystä tieteellistä maailmankuvaa kohtaan. Heillä ei ole myöskään selkeitä ydinarvoja. Nuoria voidaankin pitää uudenlaisen yhteiskunnan edustajina. Monien maailmankuva on ekosentrinen. Yksittäiset yksilöt saattavat olla joissain asioissa individualisteja, toisessa humanisteja ja kolmannessa rasisteja (Helve 1997, 151, 156-160). Nykyiseen jälkitraditionaaliseen yhteiskuntamuotoon kuuluu muun muassa se, että yhteisö ei suojaa eikä valvo yksilöä enää entiseen tapaan. Elämyksellisyys ja hedonismi tarjoavat yksilöllistymisen ohella keskeisiä suuntautumispisteitä nuorisolle. (Hoikkala 2001, 10; ks. myös Suurpää 1996, 52-53.)

2.3 Nuoret ja yhteiskunnallinen osallistuminen

Yksilöllistyminen ja mediasäilyminen ovat vaikuttaneet myös nuorten politiikkakonseptioihin. Poliitiikasta irtautumista voidaan pitää varsinkin nuorille kaupunkilaisille tyypillisenä ilmiönä. Samalla kun kansalaisia perinteisesti politiikkaan kiinnittäneet siteet ovat alkaneet murtua, koulutus, informaation kasvu, kaupungistuminen ja yksilöllistyminen tarjoavat uudenlaisia eväitä indenteetin rakentumiselle. Esimerkiksi äänestämättä jättämisen yhteydessä ei voida puhua enää iän myötä katoavasta ongelmasta, vaan kerran omaksutun käyttäytymisen voidaan olettaa säilyvän myös myöhemmin elämässä. Toisaalta poliittinen kenttä ulottuu nykyisin selvästi myös yksilöiden henkilökohtaiselle alueelle. Esimerkiksi kulutustottumuksista ja elämäntavoista on tullut poliittisia viestejä. (Hellsten & Martikainen 2001, 90-95.)

Hellsten ja Martikainen (2001) pitävät luontevana hypoteesiä, jonka mukaan perinteinen edustuksellinen demokratia ei riitä kansalaisille enää siinä vaiheessa, kun heidän poliittiset taitonsa ja kognitiivinen kapasiteettinsa kehittyvät. Tällöin kansalaisille muodostuu halu vaikuttaa päätöksentekoon monipuolisemmin kuin puolueiden ja vaalien välityksellä. Erilaiset sähköposti- ja keskustelulistat edustavat jo uudenlaisia nuorten poliittisen kiinnittymisen muotoja. Näiden globaalien politiikan foorumeiden ”organisaatorakenne” on joustava, ja ne pystyvät mobilisoitumaan halutessaan myös ”liikkeiksi”. Esimerkiksi suomalainen eläinaktiivisuuden nousu 1990-luvulla käy osoitukseksi tällaisesta transnationaalista verkottumisesta. Samalla uuden poliittisen paradigma kyseenalaistaa sen, ketkä koetaan täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Useinhan esimerkiksi mielenosoittajilla tai laittomaan toimintaan osallistuvilla ei ole vielä oikeutta äänestää. (Mt., 91, 94-95.)

Nuorisokulttuurien piirissä mielekkäinä vaikutuskanavina pidetään ennen kaikkea tilannekohtaisia ja ei-institutionaalisia vaihtoehtoja. Näitä ovat esimerkiksi sellaiset happeningit kuin *Love Parade*, *Band Aid* ja *Rock against AIDS*. Sen sijaan sellaiset ihmiskunnalle suuret ideologiat kuten kristinusko, isänmaa ja solidaarisuus ovat monien ”kakskyt ja risat” -sukupolven edustajien mielestä epäuskottavia ja ”kuolleita”. (Inkinen 2000, 36.)

Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen kanavoituminen puhuttaa myös mediaa. *Helsingin Sanomien* (20.10.2001, A 4) pääkirjoituksessa ollaan sitä mieltä, että päättäjien ja muiden varttuneen polven edusta-

jien ei tarvitse ”olla kovin huolissaan” 15–29-vuotiaiden oletetusta politiikan vastaisuudesta tai taipumuksesta ilmaista näkökantojaan väkivaltaisain keinoin. Kirjoituksen mukaan poliitikot ja päättäjät voivat olla melko tyytyväisiä, sillä nuoret hyväksyvät virallisen poliittisen linjan melko pitkälle. Suomen Gallupin tutkimukseen viitaten pääkirjoituksessa nähdään kuitenkin myös levottomuuden aihetta. Gallup-kyselyssä kymmenen prosenttia nuorista ilmoitti voivansa osallistua laitotomaan ja väkivaltaiseen toimintaan itselleen tärkeän asian puolesta. *Helsingin Sanomien* mukaan luku merkitsee teoriassa sitä, että satatuhatta suomalaisnuorta on valmiita ”turmelemaan omaisuutta tai heittelemään katukiviä”. Kirjoituksen lopussa kannetaan huolta myös muista nuorista:

Muiltakin nuorilta tuntuvat olevan hukassa lailliset keinot vaikuttaa päätöksentekoon ja ajaa yhteiskunnallisia tavoitteitaan. – – Ani harvat ovat kirjoittaneet yleisönosastoon, ottaneet yhteyttä päättäjiin tai osallistuneet mielenosoituksiin. (HS 20.10.2001, A 4)

2.4 Nuoret ja mediankäyttö

2.4.1 Taustaa

Helve (1987) on jaotellut nuorten socialisaatioon vaikuttavat ympäristötekijät neljään ryhmään: Fyysinen ympäristö (1) kietoutuu kodin ympärille. Sosiaaliseen ympäristöön (2) kuuluvat perhe, ystävät ja työ- tai opiskelukaverit. Ideologisessa ympäristössä (3) vaikuttavat uskonto ja poliittiset aatteet. Toiminnallisen ympäristön (4) muodostavat harrastukset ja joukkotiedotusvälineet. Tiedotusvälineiden mahti nuorten sosiaalistajana on sitä suurempi, mitä enemmän nuoret käyttävät aikaa viestimien parissa (ks. Helve 1987, 28, 30, 33).

Nuorten media-arkea miettiessäni en voi olla palaamatta välillä aikaan, jolloin olin itse teini. Omassa mediamaailmassani tärkeitä vaikuttajia olivat niin sanomalehdet kuin yhä nuorten suosiossa oleva *Suosikki*, jonka tuloa tiesin odottaa aina tiettyinä päivinä kuukaudesta. Teini-ikäni kuului myös *Commodore 64* -tietokonekurssi kansalaisopistolla, ja ajankulua tarjosivat niin ikään tyttöporukassa nuorten linjoille soitettut puhelut.

Tänä päivänä nuorten mediamaailma on aivan toinen kuin tuolloin, viitisentoista vuotta sitten. Esimerkiksi Inkinen (2000) huomauttaa, että kansainväliset virtaukset kuten uusmedia, kulttuuriteollisuus ja joukkoviestintä, vaikuttavat entistä enemmän myös suomalaisten nuorisokulttuurien kehitykseen (mt.,36). Myös Helve (1987) toteaa, että joukkoviestinnällä on tärkeä rooli niin nuorten maailmankuvan muovaajana kuin heidän yhteiskuntaan sosiaalistumisessaan (mt., 28, 30; ks. myös Pöntinen 1996, 145–146). Nuorilla on entistä paremmat mahdollisuudet valita omat tietolähteensä. Heidän yksilöllisiä mediankäyttötapojaan ja vaihtoehtomediaa voi pitää jopa länsimaista rationaalista maailmankuvaa pirstovina tekijöinä (Helve 1997, 144).

2.4.2 Nuorten media-arki

Luukan et al:n (2001) mukaan Internet on tuttu lähes kaikille nykypäivän 13–19-vuotiaille. 96 prosenttia 13–19-vuotiaista on käyttänyt Internetiä edes joskus. Yhdenkään yksittäisen median käyttö ei ole kuitenkaan johtanut minkään toisen median vähäiseen käyttöön. Mitä nuoremmista (13–15-vuotiaat) on kyse, sitä useammin nuoret harrastavat esimerkiksi chattausta. Pojilta kuluu tyttöjä enemmän aikaa konsoli- ja tietokonepeleihin, mutta pelaaminen on mieluista myös tytöille. 13–19-vuotiaista lähes puolet (43 prosenttia) viihtyy normaalina arkipäivänä lisäksi vähintään kolme tuntia television äärellä. (Mt., 37, 73–74, 86, 106–117.)

Sanomalehtien Liiton teettämän tutkimuksen (Snell 2000) perusteella selviää, että myös nuoret aikuiset (18–30-vuotiaat) käyttävät medioita hyvin monipuolisesti. Heidän mediankäyttönsä on muuttunut pirstaloituneemmaksi seitsemän vuotta aiemmin tehtyyn vastaavaan tutkimukseen verrattuna.² Kuvaan on astunut Internet, teksti-tv:n käyttäminen uutislähteenä on tullut tärkeämmäksi, ja television asema on kaiken kaikkiaan merkittävä. (Mt., 20.) Valtavasti vaihtoehtoja sisältävästä mediamaailmasta löytyy kaksi muiden ylitse kipuavaa nuorten suosikkia: televisiosarja *Salatut elämät* ja *7 päivää*-lehti. Nuorten suursuosikkeihin kuuluvat myös scifiin ja paranormaaleihin ilmiöihin liittyvät media-aineistot, jotka ovat usein intermediaalisia eli saatavilla useissa eri medioissa. Samoille aineistoille on tyypillistä myös intertekstuaalisuus eli toisiinsa limittyminen ja viittaaminen. (Luukka et al. 2001, 215, 248, 269.)

Tämän päivän nuoria yhdistää myös tottuneisuus interaktioon median kanssa. Uusmedia tarjoaa mahdollisuuden paitsi median toimintaan osallistumiseen myös yhteydenottamiseen syyn jos toisenkin vuoksi. Perinteisistä medioista radio ja televisio tuntuvat nuorista sanomalehtiä helpommin lähestyttäviltä. Niihin otetaan yhteyttä pääasiassa arvontoihin ja kilpailuihin osallistumalla. (Mt., 268.)

2.4.3 Nuoret ja printtimedia

Printtimedian puolella ilmaisjakelulehdet ovat vahvistaneet asemaa nuorten lukijoiden keskuudessa. Ilmaisjakelulehti *Metrosta* ja *Uutislehti 100*:sta on tullut sanomalehtien vahvoja kilpailijoita Helsingissä. Lehtien irtonumeroita ostaessaan nuoret aikuiset valitsevat useimmiten iltapäivälehdet. Iltapäivälehtien ostoa perustellaan sillä, että ne sopivat rentouttaviin lukuhetkiin. Nuorten aikuisten mediakentässä iltapäivälehdet kilpailevatkin sanomalehtien kanssa enimmäkseen juuri viihdyttävällä aineistolla. (Snell 2000, 21.)

Mitä tulee printtimedian sisältöihin, tyttöjen ja poikien mediakäyttämisyksessä on havaittavissa selkeitä eroja. Luukan (2001, 128) mukaan esimerkiksi aikakauslehdillä on tärkeämpi rooli tyttöjen kuin poikien media-arjessa. Tätä mediakäyttämiseen liittyvää piirrettä tukee

² Vuonna 1999 tehdyn kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, mitä 18–30-vuotiaat nuoret aikuiset pitävät sanomalehtien toimituksellisessa aineistossa tarpeellisena ja mitä uutta aineistoa he olisivat valmiita vastaanottamaan. 56 nuoren haastattelussa saatuja tutkimustuloksia vertailtiin vuonna 1993 haastateltujen 82:n 13–30-vuotiaan tutkimustulosten kanssa. Vuoden 2001 tutkimusta varten haastateltiin 530 12–20-vuotiasta nuorta.

myös Kansallinen Mediatutkimus (2001). Siitä selviää, että suomalais-ten kymmenen eniten irtonumerona ostaman lehden listalta löytyy peräti kuusi sellaista lehteä, jotka kuuluvat 12–29-vuotiaiden naisten eniten ostamien irtonumeroiden joukkoon. Kun otetaan huomioon, että neljä heidän suosikkeihinsa kuuluvaa lehteä sijoittuvat eniten myydyiksi lehtien irtonumeroiksi heti *Ilta-Sanomien* ja *Iltalehden* jälkeen (KMT 1/9, 13), kohderyhmää voi pitää todella potentiaalisena lehtien ostovoimana.

Itse pidän melenkiintoisena myös nuorten aikuisten iltapäivälehtien liitteisiin liittyviä lukutottumuksia. Kansallisesta Mediatutkimuksesta selviää, että niin *Ilta-Sanomien* kuin *Iltalehden* viikkoliitteet ovat nuorille naisille selvästi heidän suosimiaan aikakauslehtiä vieraampia. 12–29-vuotiaat naiset ovat kummankin liitteen pienin lukijaryhmä yli 50-vuotiaiden lukijoiden jälkeen. Nuorista lukijoista nuoret miehet lukevat enemmän myös *Helsingin Sanomien Kuukausi-* ja *Nyt*-liitteitä. (KMT, 3/4.)

Liitteiden sisältöjen täytynee selittää sukupuolten välisiä intressieroja ainakin jossain määrin. Voi kysyä esimerkiksi, mistä iltapäivälehtien liitteet on tehty? Olen varma, että ainakin sanomalehtien nuortensivujen suurempi suosio tyttöjen keskuudessa selittyy sivustojen sisällöillä. Sanomalehtien nuortensivuilla on suosittu perinteisesti tyttömäistä aineistoa kuten runoja, piirustuksia sekä palstoja, joilla julkaistaan lukijoiden terveisiä.

13–15-vuotiaista tytöistä 61 prosenttia kertoo lukevansa sanomalehtien nuortensivuja erityisen innokkaasti. Poikien keskuudessa vastaava luku on 20 prosenttia. Sanomalehtien muista osa-alueista muun muassa urheilu- ja talousuutiset sekä teknologiajutut kiinnostavat enemmän poikia kuin tyttöjä (Snell 1999, 16; Hujanen 2001, 160; ks. myös Sanomalehtien Liitto 2001, 15.)

2.4.4 Nuoret ja sanomalehdet

Hujasen (2001, 148) mukaan tällä hetkellä vain neljä prosenttia 13–19-vuotiaista ei lue lainkaan sanoma- tai iltapäivälehtiä. Uutiset alkavat kiinnostaa yhä useampia iän myötä. 13–15-vuotiaista nuorista 80 prosenttia ilmoittaa olevansa kiinnostuneita uutisista, mutta 17–19-vuotiaiden joukossa vastaava luku on jo 91 prosenttia. (Pietikäinen 2001, 178.)

Kaikkein uusin tieto kertoo, että nuorten sanomalehtien lukuinto lisääntyi vuonna 2001 ensimmäisen kerran vuoden 1982 jälkeen, jolloin Sanomalehtien Liitto alkoi tilata nuorison mediankäyttötutkimuksia (Puro 2001). Uusinta tutkimustulosta arvioitaessa on syytä huomioida, että 12–20-vuotiaiden parissa tehty kenttätyö suoritettiin sen jälkeen, kun World Trade Centerin kaksoistornit olivat romahtaneet New Yorkissa 11.9. 2001. Tällä seikalla selittyy ainakin se, että nuorten ulkomaanuutisten säännöllinen seuranta on noussut edellisen tutkimuksen 21 prosentista peräti 33 prosenttiin (Sanomalehtien Liitto 2001, 15; ks. myös HS 17.11.2001, A 11.)

2.5 Nuorten representaatio journalismissa

2.5.1 Media: tähtäimessä uusi sukupolvi

Nuoret lukijat oli toinen Sanomalehtien Liiton vuoden 2001 painopistealueista. Nuorten asemaa pohdittiin vuoden mittaan muun muassa useissa liiton järjestämissä seminaareissa. Itse osallistuin niistä kahteen. Havaittiin, että varsinkin *Mitä nuoret odottavat sanomalehdeltä?* -tapahtumassa toistui ajatus siitä, että nuorten lukijoiden houkuttamiseksi ei ole löydetty viisastenkiveä. Samalla korostettiin tarvetta heidän mielenkiintonsa saavuttamiseksi. Eräs alustuksen pitänyt päätoimittaja ilmaisi asian näin:

Nuoret on vaativa kohderyhmä, varttuneemmat lukevat lehteä kuitenkin. (26.9.2001.)

Suomessa nuorten lukijoiden puute ei ole johtanut sanoma- tai iltapäivälehtiä taloudellisiin vaikeuksiin ainakaan näkyvällä tasolla. Ruotsista kiiri sen sijaan syksyllä 2001 tieto iltapäivälehti *Expressen*in tulosta olevasta, parisataa työpaikkaa vaativasta saneerauksesta. Yhtenä saneerauksen keskeisenä syynä pidetään sitä, että maan toiseksi suurin iltapäivälehti ei ollut onnistunut haalimaan tarpeeksi lukijoita kolmikymppisistä (ks. esim. *Aftonbladet* 3.10, 12; HS 3.10, D2).

"Nuorisongelmaan" on haettu ratkaisua suomalaisten toimitusten sisällä muun muassa pohtimalla sitä, pitäisikö medioiden tuottaa erikseen nuorille tarkoitettua aineistoa. Ajatus herättää vastenmielisyyttä esimerkiksi Purasen (1998) haastatteleminen *Aamulehden* toimittajien keskuudessa. Yksikään 12 haastatellusta ei tunnustaudu kohderyhmäajattelun ymmärtäjäksi. Moni heistä perusteli näkemystään ottamalla esimerkiksi nuorisoon ja huomauttamalla, että yksilöiden intressit vaihtelevat huomattavasti ryhmän sisällä. Erityisenä sudenkuoppa toimittajat pitivät yksittäiselle ryhmälle suunnattuja palstoja, liitteitä ja sivuja. (Mt., 89.)

"Yks mistä mä ehdottomasti kieltäytyisin, olis esimerkiksi nuortensivujen tekeminen. Musta se olis aika koomista. Se ois todella sitä, että MÄ kuvittelisin, mikä niitä kiinnostaa ja se olis vähä niinku että nyt luetta tai itkette ja luetta." (Mt., 89.)

Myös *Helsingin Sanomien* uutispäätoimittaja Reetta Meriläinen on skeptinen nuorille erikseen räätälöidyn aineiston suhteen. *Mitä nuoret odottavat sanomalehdeltä* -seminaarissa Meriläinen heitti ilmaan ajatuksen siitä, ovatko erityiset nuorisosivut enää tätä päivää vai pikemminkin lukijakarsinointia (26.9.2001).

Nuorten representaatiota printtimedioissa on tutkittu hämmästyttävän vähän. Sitäkin selvempien tutkimustulosten perusteella (ks. esim. Kivistö ja Mäntymaa 1994; Snell 1999) voi kuitenkin sanoa, että mediolla on ongelma - nuorisongelma. Tilannetta voi lähteä selvittämään vaikkapa Siivosen ja Sonnisen (1999, 29) havainnon perusteella: vain harva toimittaja uskaltaa haastatella oikeita nuoria.

Siivonen ja Sonninen kävivät läpi *Aamulehden* nuorisojuttuja ja huomasiivat, että nuoria käsittelevien juttujen teemoista riippumatta äännessä olivat lähes poikkeuksetta aikuiset (mt., 29)³. Myös muista lehdistä voi tehdä vähän väliä vastaavanlaisia lapsia ja nuoria koskevia havaintoja. Tutkielmani tätä osuutta työstäessäni silmiini pisti esimerkiksi *Helsingin Sanomien* juttu *Lasten kokkikurssi alkoi pullan leipomisella* (HS 14.9.2001, B 1). Jutussa oli haastateltu lapsia korkeintaan kuvatekstiä varten. Myös kuvatekstissä kerrotut kurssilaisten nimet sekä ilmaus ”tähän asti he ovat paistaneet lähinnä lettuja” saattoivat tosin olla yhtä hyvin kurssin vetäjän kertomia.

2.5.2 Lehikoisen nuorisokategoriointi

Lehikoinen⁴ tutki lasten ja nuorten asemaa kuudessa sanomalehdessä yhden toukokuisen viikon aikana vuonna 2001. Pääuutissivuilla löytyi yksi vinkki, jossa oli senttimetrin pituinen sitaatti nuorelta (*Savon Sanomat* 12.5.) sekä 18-sentin mittainen opintoretkijuttu, jossa oli opiskelijan puhetta reilun kolmen sentin verran (*Karjalainen* 8.5.). Taloussivuilla lapsia ei haastateltu lainkaan ja nuoriakin vain yhdessä opiskelijavierailusta kertoneessa jutussa. Ulkomaansivuilla lasten ja nuorten tehtävänä oli toimia lähinnä tunteisiin vetoavina kuvittajina, eivätkä myöskään ”kevyemmät osastot” olleet otollista maaperää heistä kertoville aiheille. Sunnuntaisivustoilla lasten ja nuorten edustus oli niin ikään kuvituspainotteinen ja niukka. *Sunnuntaisuomalaisen* (13.5.) artikkeli, jossa kerrottiin roskiksista ravintonsa etsivien nuorten elämäntavasta, toimi poikkeuksellisesti haastateltavien ehdoilla. (Mt., 7-10.)

Urheilusivuilla yleisilme oli nuorekas, mutta niilläkin toimittajia vaani into haastatella valmentajia urheilijoiden sijasta. Kotimaansivuilla toimittajat suosivat haastateltavina esimerkiksi nuorisovaltuustojen puheenjohtajia - kuka ties tulevia byrokraatteja. (Mt., 7-10.) Tällaisten suosikkiasemien tarjoamista voi mielestäni verrata Purasen (1998, 81) tekemään havaintoon, jonka mukaan toimittajat kaipaavat ikään kuin virallista tavallisten ihmisten toimistoa. Onko molemmissa tapauksissa kyse siitä, että haastateltaviksi halutaan rutinoituneita ja siten mahdollisimman helppoja henkilöitä?

Lehikoinen (2001) jakaa nuorten representaation viiteen luokkaan: 1) mykkiin objekteihin, 2) pirteisiin kuva-aiheisiin, 3) reippaisiin harrastajiin ja tempaisijoihin 4) yhteiskunnallisiin ongelmiin sekä 5) vuodenvaihtamisen mittareihin.

Lehikoisen tutkimusviikolla ilmestyneistä jutuista *Turun Sanomien* (7.5.) simputusjuttu sopii esimerkiksi siitä, kuinka nuori on joutunut *mykän objektin* asemaan. Jutussa haastateltiin pääesikunnan oikeudellisen osaston päällikköä, mutta varusmiesten ääni puuttui kokonaan. Lehikoisen tutkimusviikollakin nuoria - ja erityisesti lapsia - suosittiin

³ *Aamulehden* akatemiassa opiskelleet Siivonen ja Sonninen tekivät selvityksensä C. V. Åkerlundin säätiön myöntämän stipendin turvin *Aamulehden* silloisen päätoimittajan Hannu Olkinuoran pyynnöstä.

⁴ Lehikoinen tutki kuudessa sanomalehdessä - *Helsingin Sanomissa*, *Kalevassa*, *Karjalaisessa*, *Keskisuomalaisessa*, *Savon Sanomissa* ja *Turun Sanomissa* - saman viikon aikana esiin tullutta lasten ja nuorten kuvaa Sanomalehtien Liiton tilaamassa raportissa. Aineistoonsa hän hyväksyi ainoastaan sellaiset jutut, joissa lapsia tai nuoria oli haastateltu tai joissa oli heidän kuvansa.

sen sijaan *pirteinä kuva-aiheina*. Viikon aikana julkaistiin 119 lasten kuvaa, mutta vain 17 haastattelua. (Lehikoinen 2001, 3-6.)

Tavallisista narunhyppääjistä, discossakävijöistä tai omasta kämpästä haaveilevista pätkätyöläisistä ei juuri juttuja näkynyt, vaan nuorisokuva hallitsi *reippaiden harrastajien ja tempaisijoiden joukko*. Tähän kategoriaan yltääkseen nuorten on ansaittava kannuksensa vaikkapa pärjäämällä kilpailuissa tai toimimalla oppilaskunnan puheenjohtajina. Tavallisin reitti "mallinuorena" lehteen pääsyyn kulkee koulupahtumien kautta. Lisäksi lapsia ja nuoria esiintyy vuodenkierron mittareina. Koulujen alkamisesta ja joulu- ja ylioppilasjuhlista tehdään vuodesta toiseen rutiininomaisia juttuja. Huomattava osa niistä hoituu lapsia ja nuoria haastattelemana. (Mt., 5-6.)

Nuorten esittämisen viides kategoria, *nuoret yhteiskunnallisena ongelmana*, välittyy Lehikoisen mukaan lehtiin erityisesti tutkimuksia ja seminaariesitelmiä uutisoimalla. Näkökulmaa hallitsevat asiantuntijat, ja juttujen yleisilme on kielteinen. Lehikoisen tutkimusviikolla sanomalehdissä oltiin huolissaan muun muassa nuorten kannabiskokeilusta (HS 10.5.) ja liiallisesta tietokoneenkäytöstä (*Karjalainen* 12.5.). Ongelmina nuoret esiintyivät myös yleisönostossa ja kahdessa pääkirjoituksessa (TS 8.5. ja SS 9.5.). Pääkirjoituksista kumpikin kiitteli työryhmän esitystä karsia "hörhöaineita" perusopetuksesta. (Mt., 5-6; vrt. MIKSI-ryhmän näkemys asiasta IL 6.10.2001.)

2.5.3 Kurkistus nuorisokirjoitteluun vuonna 2001

Minä olen seurannut suomalaista nuorisokirjoittelua suurennuslasin kanssa viimeisen vuoden ajan. Uutisvuoden 2001 nuorisouutisointi jäi mieleeni kaiken kaikkiaan synkkänä. Medioissa kerrottiin esimerkiksi nuorten masennuksesta ja muista mielialahäiriöistä (ks. esim. HS Kuu-kausiliite 6/2001, 32-39) sekä nuorten tekemistä rikoksista (ks. esim. HS 7.6. 2001; IL 26.6. 2001; IL 31.8.2001).⁵

Toisaalta mediat ovat pyrkineet myös taustoittamaan lasten ja nuorten pahoinvointia ja syrjäytymistä. Taustoittamisesta näyttävimpänä yrityksenä voi pitää *Helsingin Sanomien* 12-osaista *Apua!*-sarjaa, jossa puheenvuoron saivat asiantuntijoiden ohella myös nuoret. Lehdessä esiintyi muutamia nuoria omalla nimellään ja kuvallaan. Ääneen pääsivät niin pahamaineisessa lähiössä asuva tyttö, köyhä iltalukiolainen kuin muutama muu koululainen. Anonyymeinä puhuivat huumevieroituksessa oleva, huostaanotettu ja syömishäiriöinen nuori. Lisäksi nuoria pyydettiin ottamaan yhteyttä toimitukseen sähköpostitse. Nuorten postia julkaistiin jututarjan joidenkin osien yhteydessä. (HS, huhtikuu-kesäkuu 2001.)

⁵ Vuoden 2002 nuorisouutisointi alkoi vielä edellisvuotta synkempänä. Asiantuntijat myönsivät viimein mediassa (esim. eri tv-kanavien uutislähetyksissä), että nuorten väkivallanteot ovat raaistuneet huomattavasti. Alkuvuodesta 2002 paljastui muun muassa se, että 16-vuotias poika on vuoden 2000 marraskuussa menehtynyt Eveliina Lappalaisen surmaaja. Tammikuussa 2002 tiedotusvälineet kertoivat myös muun muassa siitä, että 14-vuotias tyttö ampui koulutoveriaan ilmakiväärillä päähän (ks. esim. IL 17.1.2002).

2.6 Omakuva vai väärä kuva? Nuorten kritiikkiä

MIKSI-ryhmään kuuluvat nuoret kritisoivat mediaa nuoria yleistävää ja leimaavasta uutisoinnista. Ryhmän tapaamisissa esitettiin muun muassa seuraavia kommentteja:

Mediassa yleistetään nuoret - nuoret riehu, nuoret veti turpaan. Eihän kukaan yleistä, että aikuiset teki pahaa. Yleistäminen kaikkiin ärsyttää. (Keskustelija 1, mies.)

Toisaalta se, että esitetään nuoret huonossa valossa... hyvät nuorten mielipiteet ei pääse esiin. (Keskustelija 2, nainen.)

Median luoma kuva on hyvinkin väärä. Just niinku tää Keravan tapaus.⁶ – – muakin ja naapurin jatkää tultiin nykimään hihasta ja sanottiin, että just tollasia te kaikki nuoret olette. (Keskustelija 3, mies.)

Mediassa tapahtuva yleistäminen ja asiantuntemattomuus ärsyttävät nuoria myös Siivosen ja Sonnisen yläaste- ja lukioikäisille teettämän kyselyn (1999) mukaan. Nuorisokulttuuria tuntemattomien kirjoittajien tekstit voivat viedä hetkessä uskottavuuden nuorten silmissä:

Asiantuntijat sanoo, että kaikki mustiin pukeutuvat on saatananpalvojia ja sitten se kirjoitetaan totuutena lehteen. (Siivonen & Sonninen 1999, 15, 21.)

2.6.1 Aikuisten suulla

MIKSI-ryhmäläiset kertoivat kiinnittäneensä huomiota myös siihen, että nuoret pääsevät vain harvoin esiin heitä koskevissa jutuissa. Myös Hoikkala (1989) huomauttaa, että niin sanottuun nuorisokeskusteluun eivät osallistu nuoret, vaan nuoriin projisoidaan aikuisten määrittelemiä näkökulmia. Joillekin nuoret toimivat moraalisen paniikin polttoaineena tai syntipukkeina, toisille ihannoinnin ja eksotisoinnin kohteita ja kolmansille ei kenties minään edellä mainituista. (Mt., 93, 137.)

Sanomalehtien tapa ohittaa lapset ja nuoret toimijoina on silmiinpistävää myös Lehikoisen (2001) mielestä. Lehikoinen havaitsi, että malli- nuorten esilläpitäminen ja moralisoiminen on nuorisokirjoittelun yleinen linja. Kirjoittamaton "kymmenesosan sääntö" takaa sen, että nuorten yli kävellään vielä senkin jälkeen, kun heitä on haastateltu. Aikuisten auktoriteettien kommentit sijoitetaan juttujen alkuosaan, ja nuoret saavat puhua yleensä vasta tekstien loppupuolella. Prosentteina lasten tai nuorten saama palstatila on noin 10-15 prosenttia tekstien kokonaispituudesta. (Mt., 1,12) Lehteen pääsyn määrä ei siis tässäkään tapauksessa muutu laaduksi (ks. myös Heikkilä 2001, 103).

⁶ Kesäkuun 2001 alussa nuorten Keravalla tekemissä ryöstösurmissa menehtyi 57-vuotias ja 65-vuotias mies. 75-vuotias nainen toipui ryöstöaikeissa olleiden nuorten pahoinpitelystä (ks. esim. IL 26.6.2001).

2.6.2 Nuori, hervantalainen ja työtön - samalla viivalla?

Vaikka jokainen meistä on kerran nuori, median nuorisolle tarjoamista representaatioista löytyy mielestäni paljon yhtäläisyyksiä medioiden marginaaliryhmille tarjoamien roolien kanssa. Esimerkiksi MIKSI-ryhmäläisten, työttömien ja hervantalaisten esittämä mediakritiikki sisältää monia yhtäläisyyksiä.

Ridell (2000, 94) selvitti ”*Kuuliainen kuluttaja vai kiihkeä kansalainen*” -artikkelissaan, millaisena työttömät ja hervantalaiset näkevät oman kuvansa *Aamulehdessä*. Työttömien mielestä heitä koskevaa puhetta hallitsevat viranomaiset, julkkikset tai muut ”*parempiosaiset*”, eikä heiltä itseltään kysytä yleensä mitään (mt., 141). Työttömät kertoivat saavansa - riippumatta siitä, millaisiksi he itse kokevat oman tilanteensa - kohtelua sen perusteella, millainen representaatio heistä välitetään julkisuudessa. He mieltävät yleisönosaston ainoaksi [julkiseksi] paikaksi, jossa he voivat purkaa sitä kiukkua, jota he tuntevat omaa julkista kuvaansa kohtaan. Yleisönosaston ongelmana työttömät pitävät kuitenkin sitä, että se ”*ei välttämättä oo hyvässä huudossa*”. (Ridell 2000, 142, 144-145.)

Työttömät toivovat, että työttömyyskirjoittelussa siirryttäisiin valottamaan ilmiön taustoja, kytkettäisiin työttömyys laajempaan kontekstiin ja pohdittaisiin sitä, millä tavalla työttömyydestä päästäisiin. Kaikkein kipeimmin työttömät toivovat omasta arjestaan kertovia artikkeleita, joissa heillä itsellään olisi aktiivinen rooli. (Mt., 143-144.)

Myös hervantalaiset arvostelivat heitä koskevan kirjoittelun negatiivista yksipuolisuutta, yleistämistä ja pinnallisuutta sekä kaipasivat juttuihin enemmän omaa ääntään. Hervannassa asuvien toiveena on ylipäänsä monipuolinen Hervanta-kirjoittelu. Kaupunginosasta ei haluta käännettävän julkisuudessa esiin pelkkää paraatipuolta eikä lehtikirjoittelussa haluta myöskään poikkeuksellisen suurta huomiota muihin kaupunginosiin verrattuna. (Mt., 159-161, 164.)⁷ Myös Purasen (1998, 90) haastattelemat toimittajat uskovat, että hervantalaiset odottavat muiden lukijoiden tavoin yleisesti kiinnostavia juttuja.

2.6.3 Nuoret paitsiossa

Nuoret kokevat, että toimitukset ovat vieraantuneet heidän ikäluokkansa todellisuudesta. Heidän käsityksensä mukaan julkisuudessa jatkuvasti esiintyvät poliitikot ja asiantuntijat ovat lehtien tärkeimpiä tietolähteitä. Nuorten keskuudessa onkin vallalla osittain käsitys, jonka mukaan lehdet ovat enemmän toisiaan ja valtaapitäviä kuin nuoria varten. (Snell 1999, 38-40; Kivistö ja Mäntymaa 62.) Myös Luostarinen (1994, 30) toteaa, että journalistit orkesteroivat usein vain eliittiryhmien välistä peliä. Tällöin yleisö seuraa viettymyksiään, vieraantuu ja ”*aliyhteiskunnallistuu*”. Luostarisen mielestä suunta johtuu paljolti journalismista, joka ei luo dialogeja ja vastakkainasetteluja, vaan jättää käyttämättä oman potentiaalinsa synnyttää interaktiota. (Mt., 27.) Nuorten aikuisten mielikuvissa sanomalehti nähdään niin perinteisenä,

⁷ Niin sanottujen tavallisten ihmisryhmien representaatiosta mediassa mielenkiintoisia havaintoja ovat tehneet myös muun muassa Kuttilainen (1999), Pietilä & Sondermann (1994) sekä Vehkalahti (2000).

että lukijoiden ja lehden välistä interaktiivisuutta ei osata oikein edes kuvitella. Nuorista sanomalehti ei ole demokraattinen instituutio, joten lehden sisältöön vaikuttamista pidetään mahdottomana. (Snell 2000, 38.)

2.7 Nuorten tarpeet ja toiveet

2.7.1 Vaihtelua, visuaalisuutta

Kriittisyydestään huolimatta nuoret eivät ole lakanneet lukemasta tai ainakin selailemasta sanomalehtiä (ks. myös luku 2.4.4). Lukupäätös tehdään ennen kaikkea juttuaiheiden perusteella. Sanomalehdiltä kaivataan päivänpolttavien uutisten lisäksi aineistoa, joka tarjoaa henkilökohtaisen kosketuspinnan. Nuorten maailmankuva on urbaani. He eivät näe tulevaisuuttaan maaseudulla, eikä maaseutunäkökulmasta toimitettu aineisto tai lehti kiinnosta heitä. (Snell 2000, 30, 39.)

Myös nuorten elämänrytmi muovaa heidän toiveitaan. Nuoret lukevat sanomalehteä entistä useammin vasta iltapäivällä ja illalla, jolloin uutiset saattavat tuntua vanhoilta ainakin ilman omaa vahvaa näkökulmaa. Sanomalehdissä nuoria miellyttävät muun muassa kysymys-vastauspalstat, esimerkiksi *Helsingin Sanomien Kysy Kirstiltä* -palsta. (Mt., 26, 39.)

Kuvat ohjaavat nuorten lukemista erityisen paljon. Eräässä imago-tutkimuksessa nuoret näkivät maakuntalehden tanhuavana keski-ikäisenä miehenä. Lehikoinen (2001, 12) huomauttaakin, että haastateltujen ikärakenne luo pitkällä aikavälillä mielikuvaa lehdestä (ks. myös Helve 1997, 162).

Lehtikieleltä ja kirjoitustyylyltä nuoret vaativat ennen kaikkea ymmärrettävyyttä (Kivistö ja Mäntymaa 1994, 59). Teksteissä vierastetaan toisaalta kuivakkuutta, toisaalta tekopirteyttä. Myös liian vaikea kieli, liian pitkät artikkelit, tasapaksu teksti ilman kuvia sekä lukijan aliarvionti opettamalla tai jankuttamalla ärsyttävät. (Pokkinen, 2001.)

Nuorten aikuisten osastoittain jakautuvissa lukutottumuksissa ei ole tapahtunut muutoksia vuosien 1993 ja 2000 välillä. Huumeita koskevat jutut olivat vuonna 2000 tehdyssä tutkimuksessa lehtien luetuin aihepiiri. Niiden lukemista pidettiin tarpeellisena, koska huumeidenkäytön lisääntyminen huolestuttaa. Osastoista pääkirjoitussivut kiinnostivat nuoria vain harvoin. Mieli-pidekirjoitukset sen sijaan olivat erittäin luettuja varsinkin, jos ne koskettivat jollain tavalla itseä. (Snell 2000, 26-27.)

Suurin nuorten käsitysten ja sanomalehtien tarjonnan välinen ristiriita tuntuu sijaitsevan politiikan osa-alueella. Nuorista lehdistä on liikaa, liian vaikeaselkoista ja liian kauaksi tavallisista ihmisistä sijoituvaa poliittista aineistoa. (Kivistö & Mäntymaa 1994, 71-72.) Kivistön ja Mäntymään (1994) tutkimuksessa 16-18-vuotiaat eivät juurikaan toivoneet lisää juttuja perinteisesti nuorten jutuiksi luokiteltavista aiheista, vaan päinvastoin kritisoivat heille tarjoiltavien aineistojen kapealaisuutta. Nuorten mielestä heidän oletetaan olevan ikään kuin auto-

maattisesti kiinnostuneita vaikkapa bändeistä, elokuvista ja kevyestä viihteestä. (Kivistö ja Mäntymaa 1994, 58.) Myös Tommi Hoikkala arvelee, että nuorten esittäminen ”bailukategoriana” on ylikorostunut medioissa. Hoikkala näkee, että niin sanotun nuorten ”pienen arjen” representaation kohdalla on sen sijaan musta aukko (henkilökohtainen kontakti 29.8.2001).

2.7.2 Pysyykö printtimedia perässä?

Hoikkala (2001) kyseenalaistaa sen, löytyykö nuorten maailmankuvissa enää kannatusta perinteiselle, valistuksen ideaan uskovalle sanomalehdelle. Mediaväen haastetta lisää Hoikkalan mukaan se, että nuorison puristaminen yhdeksi kohderyhmäksi on mahdotonta. (10.)

Nuorten sivuilta tai -osastoilta nuoret ilmoittavat kaipaavansa juttuja harrastuksistaan, seurustelustaan, viinankäytöstä, työttömyydestä ja opiskelusta. Heistä olisi parasta, jos nuortensivujen toimittajat olisivat nuoria, mutta toimittajilla olisi kuitenkin ammatillista kokemusta. (Kivistö & Mäntymaa 1994, 87-88.)

Helsingin Sanomien Nyt-liite saa Siivoselta ja Sonniselta (1999) erityistä kiitosta. He selittävät liitteen suosiota nuorten keskuudessa sekä tyylikkäällä juttujen toteutuksella että harkituilla, mutta yllätyksellisillä lähestymistavoilla. Siivonen ja Sonninen kiittelevät myös liitteen ja lukijoiden välistä interaktiivisuutta. Monet juttuideat tulevat lukijoilta ja *Nytin* kilpailuihin ja keskustelupalstoille osallistutaan innokkaasti. (Mt., 11.)

Lisäksi - koska nuoret vaativat yhä nopeampaa hahmottamista - lehden tekijöiden tulisi kiinnittää huomiota kuviin, selkeään taittoon ja muihin lukemista helpottaviin elementteihin (Snell 2000, 39). Kivistö ja Mäntymaa (1994) esittivät nuorille myös kysymyksen, haluaisivatko he nuorten näkökulmasta tehdyn, mutta perinteisen osastojaon käsittävän sanomalehden. Ajatus valtakunnallisesta nuorten yleisanomalehdestä ei saanut juuri vastakaikua nuorten keskuudessa. (Mt., 86.)

Sanomalehtien Liiton teettämässä tutkimuksessa ehdotetaan, että toimitusten tulisi mennä nuorten elämänalueille ja raportoida heidän toimistaan ilman keski-ikäisten ennako-oletuksia (Snell 2000, 40). Kivistön ja Mäntymaan tutkimuksen (1994, 108) mukaan pelkkä nuorten huomioiminen ei riitä.

Lehti ei tarvitse erikoistehosteita nuorten houkuttelemiseksi. Toisaalta nuorten vaatimus hyvästä journalismista on toimituksille myös huono uutinen. Nuorten mielestä lehdet eivät tällä hetkellä pysty aina tuottamaan hyvää journalismia. (Mt., 108.)

Nuoria kiinnostavat paitsi heidän omaan arkeensa liittyvät asiat, myös mitkä tahansa mielenkiintoisesti toteutetut jutut. Heidän medialle asettamat vaatimuksensa ovat perinteisesti hyvälle journalismille asetettavia vaatimuksia. Nuoret toivovat enemmän tavallisten ihmisten haastatteluja ja näkökulmia. Esimerkiksi hallituksen päätökset halutaisiin uutisoitavan siitä näkökulmasta, miten ne heijastuvat tavallisten ihmisten arkeen. (Mt., 63-64.)

Mielestäni nuorten medialle esittämä haaste voitaisiin kuulla yhtä hyvin vaikkapa työttömien tai hervantalaisten suusta. Myös he toivovat ennen kaikkea kansalaislähtöistä journalismia (ks. luku 2.6.2).

Minä pyrin tarjoamaan nuorille aktiivisen toimijan roolin oman työni journalistisessa osuudessa. Perehdyn kokeiluni teoreettisena viitekehyksenä toimivaan kansalaisjournalismiin tutkielmani seuraavassa luvussa. Onnistuessaan kansalaisjournalismi voi vastata niin nuorten kuin monen muunkin mediassa marginaalisessa asemassa olevan ryhmän toiveisiin.

3 KANSALAIJOURNALISMI - KÄDENOJENNUS NUORILLE

3.1 Ääni äänettömille - ääni nuorille

Tutkielmani journalistisen osuuden tavoitteena on tarjota nuorille aktiivinen rooli heitä koskevassa kirjoittelussa. Nuoret pääsivät vaikuttamaan juttusarjaani jo keskustelujen aihepiirejä valitsemalla. MIKSI-sarjassa nuoret esiintyivät ovat elämäntilanteensa asiantuntijoina, ja he saivat myös mahdollisuuden tarkastaa tekstit ennen niiden julkaisemista.

Tutkielmani nojaa kansalaisjournalistiseen ajatteluun. Kansalaisjournalismissa (*public* tai *civic journalism*) lukijan asemointi poikkeaa huomattavasti esimerkiksi 1990-luvulla trendikkäiksi muodostuneista talous- ja palvelujournalismista, joissa lukijoita puhutellaan ennen kaikkea kuluttajina (Heikkilä 2000, 39). Kansalaisjournalismi ei asemoi yleisöä julkista elämää sivusta seuraaviksi potentiaalisiksi kuluttajiksi, vaan aktiiviseen toimintaan kykeneviksi kansalaisiksi. Arkista kokemusta pidetään tärkeänä tapana tietää, ja kansalaisjournalistisesti ajateltuna journalismi jää vaillinaiseksi, mikäli se ei pysty välittämään arkeen ankkuroitua tietoa ja mielipiteitä. (Merritt & Rosen 1995, 11; Merritt 1995, 74; Heikkilä 1999, 63.)

Kansalaisjournalismi sallii medioille aktiivisen roolin kansalaiskeskustelun - ja ylipäänsä demokratian toteutumisen - tukemisessa (ks. esim. Rosen & Merritt 1994, 6; 1995, 14-15; Merritt 1995, 10; Rosen 1999, 44). Heikkilä (2000, 283) haastaa journalismin muuttamaan sivustaseurajan kulttuuria ja asettumaan kansalaisten toiminnan voimavaraksi. Hän kehottaa journalisteja kysymään kansalaisten esittämiä kysymyksiä, vaatimaan niihin julkisia vastauksia sekä antamaan kansalaisten arvioida vastauksia jälkikäteen.

3.2 Kansalaisjournalistiset hankkeet

Kansalaisjournalistinen liike on vaikuttanut marginaalissa koko olemassaolonsa ajan. Valtamediat eivät ole liputtaneet sen puolesta missään vaiheessa (ks. esim. Heikkilä & Kunelius 1996; Heikkilä 2001). Noin puolen miljoonan levikkiin yltävä *Boston Globe* on kansalaisjournalismia harjoittavien lehtien levikillistä huippua (Walker 2001).

Kansalaisjournalistisissa projekteissa on aina kyse investoinnista yleisöön. Hankkeiden ytimenä toimii useimmiten tiedotusvälineen kokooma keskusteluryhmä. Tavoitteena on luoda sellaisia julkisen harkinnan tilanteita, joissa yleisö saa normaaleja journalistisia käytäntöjä aktiivisemmän roolin. Media voi toisaalta tarjota julkisen kapasiteettinsa myös jo toimivien kansalaisryhmien käyttöön. Kansalaisjournalistisen liikkeen parissa on järjestetty niin ikään esimerkiksi erilaisia yleisötilaisuuksia ja artikkeleissa on tarjottu tietoa siitä, kuinka lukijat voivat vaikuttaa jutuissa esiin nostettuihin asioihin. (Heikkilä & Kunelius 1997, 18; Heikkilä 1999, 63; Heikkilä 2000, 167; Charity 1995, 56.)

Campbell (2000, 693) löytää kolme kansalaisjournalistisia hankkeita yhdistävää piirrettä:

- 1) kansalaiset käsitetään oman elämänsä asiantuntijoiksi ja siten legitimeiksi uutislähteiksi
- 2) journalismin katsotaan voivan rohkaista tällaisen deliberatiivisen keskustelun syntyä
- 3) journalistit pyrkivät rikastuttamaan tiedonvälitystä ja luomaan uusia juttutyyppisiä (mt., 693).

Kansalaisjournalistisesti ajateltuna hyvä journalistinen julkisuus ei ole myöskään episodimaista ja näkökulmiltaan satunnaista, vaan hyvässä journalistisessa julkisuudessa kehittyy juoni, jonka rooleista niin osallistujat kuin seuraajatkin voivat olla tietoisia ja joihin he pystyvät asettumaan ja joita he pystyvät halutessaan myös kyseenalaistamaan julkisesti. (Heikkilä & Kunelius 2000, 42-43; Heikkilä 1999, 63.)

3.3 Tausta ja versominen Yhdysvalloissa

Kansalaisjournalismin syntyyn vaikutti oleellisesti toimittajien tyyppäntyneisyys Yhdysvaltojen vuoden 1988 presidentinvaalikampanjaan. Toimittajat kokivat, että vaalijulkisuus karkasi tiedotusvälineiden käsistä kampanjakoneistojen ohjailemaksi. Joissakin tiedotusvälineissä päätettiin seuraavien vaalien yhteydessä paitsi kokeilla uusia journalistisia keinoja myös pyrkiä aktivoimaan kansalaisia äänestämään. Ihan ensimmäinen kansalaisjournalistinen projekti toteutettiin kuitenkin jo vuonna 1988. (Heikkilä & Kunelius 1996, 2; Haas & Steiner 2001, 139.)

Kansalaisjournalistiset ideat alkoivat versoa samoihin aikoihin niin toimittajien kuin tutkijoidenkin keskuudessa. Kansalaisjournalismi onkin toiminut alusta alkaen myös journalismin tutkimusta ja käytäntöä lähentävänä menetelmänä. Ideat saivat kannatusta pian myös säätiöiltä ja kansalaisryhmiltä, ja kansalaisjournalismista alkoi kehittyä yksi viime vuosikymmenten merkittävimmistä journalistisista reformiliikkeistä Yhdysvalloissa. (Rosen 1999, 21-22, 44; Glasser, 2000, 683; Heikkilä & Kunelius 2000, 43.)

Liikkeen alku ajoittui tilanteeseen, jossa lehtiä kalvoi huoli laskevista levikkiluvuista ja siitä, että poliitikkoja kohtaan tunnettu epäluottamus alkoi näkyä myös medioita kohtaan koettuna epäluottamuksena (Heikkilä & Kunelius 1996, 2). Liikkeen sisällä journalismin nähtiin olevan pulassa ennen kaikkea siksi, että julkinen elämä on pulassa. Journalismin koettiin joka tapauksessa voivan parantaa tilannetta tuomalla kansalaiset mukaan keskusteluun (Merritt & Rosen 1995, 3, 14-15.)

Merrittin (1995, 10) mielestä vallitseva tilanne edellytti itsetutkiskelua myös journalistien ammattikunnalta. Liikkeen parissa arvioitiin yleisesti, että Yhdysvalloille tyypillinen ääripäiden varassa uutisointi on vieraannuttanut lukijoita, eiväthän ääripäitä kuvaavat uutiset tarjoa

kosketuspintaa lukijoiden omassa elämässä. (Merritt & Rosen 1995, 11, 21; ks. myös Charity 1995, 53.) Esimerkiksi Walker (2001) on kritisoinut yhdysvaltalaisista valtavirtajournalismia samasta syystä. Hän pitää abortti uutisointia tyypillisenä esimerkkinä amerikkalaisen median toimintatavoista. Walkerin mukaan uutisissa näytetään niin kylttien kanssa heiluvia abortin vastustajia kuin abortin kannattajia, mutta minne unohtuu enemmistö, keskivertokansalaiset? Walker itse haluaa tehdä journalismia ääripäitä kartellen. (Walker 2001; ks. myös Campbell 1997, 10.)

3.4 Usko osallistuvaan demokratiaan

Rosenin mukaan (1999, 24) kansalaisjournalismin voi määritellä yksinkertaisimmillaan tarkoittavan sitä, mitä Dewey tarkoitti. Deweyn (1927) mukaan julkisuus syntyy vasta, kun julkisuudessa esitetyt asiat merkitsevät jotain lukijoiden oman elämän kannalta. Kansalaisjournalismin piirissä ollaan taas sitä mieltä, että journalistinen kulttuuri on pulassa, mikäli kansalaiset eivät osallistu julkiseen elämään. Ajattelutapa heijastaa Deweyn näkemystä, jonka mukaan kansalaisten välistä välitöntä keskusteluyhteyttä ei voida sivuuttaa tai korvata täysin missään yhteiskuntamuodossa. Kansalaisjournalismia voikin pitää uutena yrityksenä herättää henkiin Deweyn visioima demokratia- ja julkisuusteoria. (Ks. esim. Dewey, 1927, 211; Merritt 1995, 5-7.)

Only when we start from a community as a fact, grasp the fact in thought so as to clarify and enhance its constituent elements, can we reach an idea of democracy which is not utopian. (Dewey 1927, 149.)

Kansalaisjournalistinen liike on halunnut osoittaa paitsi deweyläisen ajattelun paikkansapitävyyden, myös sen, että demokratian legitimitetin lasku johtuu ainakin osittain lippmannlaisesta teknokraattisesta yhteiskuntamallista. Uutisjournalismia hallitsee lippmannlainen ”edustuksellinen logiikka” eli ajatus siitä, että asiantuntijat ja vaaleilla valitut poliitikot kykenevät edustamaan kansalaisten näkökulmaa journalismissa. (Heikkilä 1999, 61; Heikkilä, 2001, 168; ks. myös Lippmann 1965, 18, 57; Pietilä & Sondermann 1994, 227.) Lippmann (1965) asemoi siis lukijoiden ja journalismin suhteen päinvastaisella tavalla kuin Dewey.

Siinä missä asiantuntijat ovat Deweyn mielestä etääntyneet lukijoiden arjesta (1927, 207), Lippmann (1965) pitää ensisijaisen tärkeänä sitä, että journalismi säilyy asiantuntijoille alisteisena. Hänestä kyseinen asetelma on paras, sillä journalismin välittämä informaatio on satunnaista ja pinnallista, eikä Lippmann luota liioin tavallisten ihmisten kykyyn suodattaa journalismin välittämää informaatiota. (Lippmann 1965, 19-20, 155, 229, 250-250; ks. myös Dewey 1927, 205.)⁸

Kansalaisjournalismin demokratiakäsite on kokonaisuudessaan vielä hiomaton timantti (ks. esim. Glasser & Craft 1997; Heikkilä 2001), ja siihen voisi fokusoida kokonaisia tutkimuksia. Minun tutkielmani kannalta on kuitenkin oleellisempaa siirtyä pohtimaan julkisen keskustel-

⁸ Lippmannista ja Deweystä lisää esimerkiksi Carey 1989, 75-88; Kuttilainen 1999, 26-30.

lun mahdollisuuksia sekä kansalaisjournalististen ideoiden soveltamista käytäntöön. Käsittelen seuraavaksi kansalaisryhmien potentiaalia, joiden kykyyn ratkoa ongelmia jo Dewey luotti 1920-luvulla.

3. 5 Kansalaisjournalistiset keskusteluryhmät julkisena

Kansalaisjournalismi ei ymmärrä yleisöä *audience*-sanan tarkoittamalla tavalla (ks. myös luku 3.1) vaan siinä merkityksessä, miten sana *public* määrittelee yleisön. *Public*-sanalle on löydetty vain jäyhästi suomen kieleen sopiva käänös, julkiso. (Ks. esim. Heikkilä 2001, 208-209.)

Julkiso syntyy, kun ihmiset suuntaavat kiinnostuksensa omien asioidensa sijasta heitä yhdistäviin ongelmiin ja ryhtyvät keskustelemaan niistä. Tämän tyyppisen julkisen keskustelun voi ymmärtää yhteisöllisen totuuden metsästämisestä. Kyse on prosessista, jonka aikana eri totuudet kohtaavat toisensa ja joka voi johtaa kaikkien hyväksymään ratkaisuun. Julkisojen muodostuminen yhteisten ongelmien ympärille erottaa julkisot yhteisöistä. Ne voivat muuntua toisaalta myös instituutioiksi, kuten on käynyt esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen ja Euroopan unionin kehittyessä. Julkisot eivät välttämättä kuitenkaan synny luonnostaan, vaan yhteisten asioiden käsittely saatetaan sivuuttaa esimerkiksi ajan tai motivaation puutteen takia. (Dewey 1927, 131, 185, 188, 208; Rosen & Merritt 1994, 6; Heikkilä 2001, 156, 209; Renvall ja Reunanen 1999, 76.)

Myös journalismi voi tukea julkisoiden muodostumista ja edistää siten julkista keskustelua (Heikkilä 2001, 157)⁹. Mielestäni MIKSI-ryhmä täyttää julkison kriteerit, sillä kokosin ryhmään toisilleen entuudestaan tuntemattomien ryhmäläisten joukon keskustelemaan heitä yhdistävästä aihepiiristä julkisessa tilassa.

Kansalaisjournalististen keskusteluryhmien kokoonpanoista voidaan olla monta eri mieltä. Heikkilä (2001, 73) toteaa, että ihmiset muodostavat mielipiteensä yleensä parhaiten, kun he pohtivat ja keskustelevat niistä vertaistensa kanssa. Myös useimmat MIKSI-ryhmäläiset ovat Heikkilän kanssa samaa mieltä. Eräs ryhmään osallistunut nuori olisi tosin toivonut, että keskusteluympäristö olisi ollut heterogeenisempi ja moniarvoisempi (ks. myös luku 4.7.4).

Esittelen omaa analyysiäni varten laatimani tutkimuskysymykset luvussa 3.8. Seuraavaksi tarkastelen keskusteluryhmien potentiaalia ylipäänsä laadullisessa tutkimuksessa.

---

⁹ Nuoret luovat julkisoja myös keskuudessaan, ja julkisojen syntyä voivat edesauttaa myös journalismin ulkopuoliset tahot. Esimerkiksi Allianssi avasi syksyllä 2001 nuorille vaikuttamiskanavan Internetissä. *Valtikka.netissä* nuoret voivat keskustella heitä yhdistävistä asioista, ja palvelun ideahautomossa on mahdollisuus muokata vaikkapa yhteisiä aloitteita nuorisolautakunnille. (Ks. HS 21.9. 2001, A 13.)

3.6 Keskusteluryhmät laadullisessa tutkimuksessa

MIKSI-ryhmä poikkeaa kvalitatiivisista keskusteluryhmistä siinä mielessä, että MIKSI-ryhmäläiset tiesivät kommenttiansa päätyvän julkisuuteen ilman anonymiteettisuoja. Mielestäni kansalaisjournalistisen keskusteluryhmän ja muut laadullisen tutkimuksen keskusteluryhmät voi kuitenkin rinnastaa toisiinsa varovaisesti. Fern (1981) on perustellut ryhmäkeskustelujen toimivuutta muun muassa sosiaalisen kanssakäymisen helpottumisen teoriolla. Teorian mukaan muiden läsnäolo tekee osallistujista aktiivisempia, virittäytyneempiä ja puheliaampia kuin yksin haastateltavista henkilöistä. Fernin mukaan myös haastateltavan rooliin sitoudutaan voimakkaammin ryhmässä kuin henkilöhaastattelussa. (Mt., 444.)

Goldmanista (1962, 62) ryhmässä syntyy enemmän spontaaniutta ja suorapuheisuutta ja keskustelu provosoituu voimakkaammin kuin yksilöhaastattelussa (ks. myös Alasuutari 1995, 133-135). Alasuutari (1995, 131) huomauttaa, että kvalitatiivisissa keskusteluissa ryhmäläiset alkavat tuottaa tietoa myös kyselemällä toisiltaan, pohtimalla ryhmälle ominaista suhtautumistapaa sekä väittelemällä tulkinnoistaan. Tutkija jää tällöin paikka paikoin sivuun. (Mt., 131.)

Seuraava esimerkki on osoitus siitä, kuinka myös MIKSI-ryhmäläiset siirtyivät usein haastattelemaan toisiaan:

Minkä ikäisenä niinku seksuaalisuus alkaa kehittyä? (Keskustelija 1, mies.)

Luultavasti vähän yli kymmenenvuotiaana. (Keskustelija 2, nainen.)

Niin mäkin ajattelin. Hirvee toi juttu... etenki pojilla... pitää oikein todistaa miten superhetero onkaan. (Keskustelija 1, mies.)

(MIKSI-ryhmä 29.8.2001.)

3.7 Kansalaisjournalististen ja muiden haastatteluryhmien erot

Kansalaisjournalististen keskusteluryhmien julkisen luonteen on nähty lisäävän osallistujien vastuullisuutta ja heidän pyrkimystään rakentavaan pohdintaan. Esimerkiksi Budjettiraadista tehtiin havaintoja, joiden mukaan keskustelijoiden mielipiteet artikuloituivat ryhmässä eritavalla kuin siinä tapauksessa, että heitä olisi haastateltu yksin tai samaa mieltä olevien joukossa. (Kunelius 1999, 52; ks. myös Heikkilä 2000, 173.)

Minä huomasin jo Budjettiraadin aikana, että keskustelujen julkinen luonne toimii osittain myös argumentaatiota rajoittavana tekijänä. Esimerkiksi terveydenhoitoalalla työskentelevä henkilö pelästyi omaa alaansa koskenutta kommenttiaan ja mietti pitkään, ennen kuin uskalsi päästää sen julkaistavaksi. Väitän kuitenkin oman kokemukseni perusteella, että niin tieto omien mielipiteiden leviämisestä julkisuuteen kuin varsinkin muiden osallistujien läsnäolo voivat toimia myös keskustelua inspiroivina tekijöinä. Muiden kommentteista saattaa versoa

esimerkiksi uusia ideoita (ks. myös Kunelius 1999, 52). Seuraavassa MIKSI-ryhmä pohtii nuorisomuotia:

Jotkut silleen haluu olla näitä kävelevii mainoksii. (Keskustelija 1, nainen.)

Samaan aikaan sä haluat sekä erottuu että kuulua joukkoon. (Keskustelija 2, nainen.)

Koska se on sun turvarengas. (Keskustelija 3, nainen.)

(MIKSI-ryhmä 29.8.2001.)

Sekä MIKSI-ryhmässä että Budjettiraadissa tuotiin esiin myös hyvin henkilökohtaisia tuntemuksia. Budjettiraadissa käyty sananvaihto toimii hyvänä esimerkkinä tästä:

Mua kiinnostaa ainakin - kun ikä lisääntyy - se, että ruvetaanko sairaita laittamaan ikäjärjestykseen. (Keskustelija 1, mies.)

Ei oo vielä ainakaan ollu sitä pelkoa, mutta eihän siihen [nykyisenta-soiseen terveydenhuoltoon] ole kohta varaa. (Keskustelija 2, nainen.)

Sitä mä just pelkään. (Keskustelija 1, mies.)

(Budjettiraadin kolmas istunto, 1997.)

Haastattelutilanne on kansalaisjournalistisessa ryhmässä kaiken kaikkiaan erilainen kuin yksilöhaastattelussa. Ryhmäläiset saattavat kommentoida myös sellaisia asioita, joita ei olisi tullut otettua esiin normaalissa haastattelutilanteessa. Ryhmässä kuka tahansa saattaa ottaa myös kyselijän roolin (ks. esim. edellinen esimerkki Budjettiraadin keskustelusta). Yksilöhaastatteluissa kysyjä–vastaaja-asemoinnista poiketaan oman kokemuksen perusteella sen sijaan vain harvakseltaan.

Tässä kohtaa haluan alleviivata myös kansalaisjournalististen ryhmien sekä median ulkopuolella muodostuneiden ryhmien erilaisuutta haastattelutilanteissa. Ryhmähaastattelut ovat journalistisena käytäntönä arkipäivää. Esimerkiksi lakossa olevan ammattiryhmän jäseniä tai rockbändiä saatetaan haastatella joukkona, jonka sisällä yksilöillä on eriäviä mielipiteitä. Mielestäni nämä tilanteet eivät ole kuitenkaan verrattavissa kansalaisjournalistisiin ryhmiin, sillä tavanomaista haastateltavien joukkoa yhdistää joko yhteinen päämäärä tai tausta tai nämä molemmat. Kansalaisjournalististen ryhmien osallistujia taas sitoo toisiinsa ainakin aluksi vain yhteinen keskustelunaihe.

3.8 Tutkimuskysymykset

Minä puntaroin MIKSI-ryhmän toimivuutta niin kansalaisjournalistien periaatteiden kuin julkiselle keskeisten pääsyn, dialogisuuden ja harkitsevuuden kriteereiden suhteen. Muokkaan tässä luvussa oman analyysini kannalta keskeisiä kysymyksenasetteluja. Olen hyödyntänyt pääsyn, keskusteluvuuden ja harkitsevuuden kriteerien määrittelyssä

Heikkilän ja Kuneliuksen artikkelia ”*Julkisen journalismin äärellä. Ajatuskokeita pääsyn, keskustelun ja harkinnan käsitteillä*” (1997) sekä samojen kirjoittajien kirjaa *Public Journalism. Journalismi julkisen harkinnan areenana* (1996, 5-12). (Ks. myös esim. Heikkilä 1999, 2001¹⁰.)

3.8.1 Pääsy, keskusteleavuus ja harkitsevuus

1) Pääsy

Se, ketkä saavat äänensä kuuluviin journalismissa, on yksi viestinnän ja koko yhteiskunnallisen keskustelun demokraattisuuden keskeisimpiä kysymyksiä. MIKSI-ryhmän kohdalla aion selvittää ensinnäkin sitä, missä määrin MIKSI-ryhmäläiset pääsevät määrittelemään keskustelujensa agenda. Pohdin pääsyyn (*access*) liittyviä seikkoja myös siitä näkökulmasta, ovatko osallistujat tyytyväisiä keskustelujen kulkuun. Kokevatko he voivansa ilmaista itseään vapaasti? Entä tuntevatko keskustelijat edustavansa itseään vai jotain tiettyä viiteryhmää? Ja kuinka ryhmäläisten mielipiteet välittyvät julkisuuteen juttusarjan kautta? (Ks. myös Heikkilä & Kunelius 1996, 5-7.)

Pohdin myös omaa rooliani keskustelujen moderaattorina. Onnistunko viemään keskustelua eteenpäin ilman, että rajoitan keskustelijoiden sananvapautta? (Ks. myös Heikkilä & Kunelius 1996, 5-7.) Analysoin projektiani ensisijaisesti tutkimuspäiväkirjani avulla. Olen pitänyt tutkimuspäiväkirjaa MIKSI-projektin käynnistymisestä saakka. Aion huomioida myös projektin aikana saamani palautteen ja lähetän ryhmäläisille kyselyn sen jälkeen, kun projekti on ohi.

2) Keskusteleavuus

Kansalaisjournalismi pyrkii toimivan keskustelun aikaansaamiseen. Keskusteluyhteyttä pyritään parantamaan niin kansalaisten ja poliitiikojen kuin kansalaisten ja journalismin sekä yksittäisten kansalaisten välillä. Esimerkiksi kansalaisten väliltä uskotaan löytyvän paljonkin yhdistäviä tekijöitä, vaikka he eläisivät hyvin erilaisissa elämänpiireissä.

Keskusteleavuuden tavoite sisältää myös pyrkimyksen kamppailla yhteiskunnallista segmentoitumista vastaan. Mitä MIKSI-ryhmään tulee, pyrin kehittämään julkista keskustelua seuraavasti:

- 1) Kokeilun tavoitteena on edesauttaa nuorten ja journalismin välistä vuoropuhelua.
- 2) Projekti pyrkii parantamaan nuorten ja aikuisten välistä keskusteluyhteyttä.
- 3) Hanke pyrkii edistämään kansalaisten ja päättäjien välistä dialogia.
- 4) Tavoitteena on luoda onnistuneet puitteet ryhmän sisäisten näkemysten kohtaamiseen.

¹⁰ Heikkilän (1999, 2001) *Savon Sanomien* kansalaisjournalismikokeiluja koskevassa analyysissä julkison ymmärretään muodostuvan kansalaiskeskusteluissa käsiteltävien teemojen ympärille. Heikkilä tutkii (1999, 65) aineistoaan suhteessa kolmeen julkison piirteeseen: asianosaisuuteen, järjestykseen ja kriittisyyteen. Minä analysoin omaa aineistoni vastaavalla tavalla, mutta nimitän julkisolle keskeisiä piirteitä pääsyksi, keskusteleavuudeksi ja harkitsevuudeksi kuten myös Heikkilä ja Kunelius ovat tehneet. (Heikkilä & Kunelius 1996, 8-10.)

Keskusteleavuuden kriteeri tarjoaa mahdollisuuden puntaroida MIKSI-projektia myös siitä näkökulmasta, millä tavoin keskustelu voi toimia yhteiskunnallisen todellisuuden kuvaajana. Pystyykö kansalaisraati tarjoamaan tuoreita näkökulmia julkiseen keskusteluun? Entä synnyttääkö juttusarja jatkokeskustelua ja jos, niin missä määrin? (Heikkilä & Kunelius 1997, 5, 16-17.)

3) *Harkitsevuus*

Keskustelujen harkitsevuus (*deliberation*) viittaa kolmanteen keskustelevalle journalismille ja julkisoille keskeiseen piirteeseen eli ratkaisukeskeisyyteen. Kansalaisjournalistinen ajattelu kytkeytyy pragmatistiseen yhteiskunta- ja viestintäfilosofiaan, jonka mukaan viestintä ja varsinkin keskustelu kehittävät siihen osallistuvien henkilöiden kykyä asettua toisten asemaan. Vaikka ryhmissä ei saavutettaisi konsensusta, keskusteluryhmien uskotaan vahvistavan maaperää erilaisten näkemysten kohtaamiselle. (Kunelius & Heikkilä 1996, 10-12.)

Keskustelujen harkitsevuus tarkoittaa myös sitä, että osallistujat tuntevat vastuuta paitsi omien puheidensa seurauksista myös yhteisten keskustelujen kulusta (ks. myös Heikkilä & Kunelius 1997, 15.) Harkitsevuuden idea sisältää niin ikään kysymyksen journalismin tilivelvollisuudesta eli siitä, tuleeko journalismin julkistaa omat valintansa (mt., 17). Miksi esimerkiksi MIKSI-ryhmä keskustelee niistä teemoista, joista se keskustelee?

Ryhmän sisäistä vuorovaikutusta analysoidessani kiinnitän huomiota myös siihen, lähentyivätkö poikkeavat näkökulmat toisiaan keskustelujen aikana. Entä syntyikö keskustelijoiden välille konsensusta? Heikkilä (2001) huomauttaa, että jo kansalaisjournalistiset keskusteluryhmät itsessään pyrkivät tuottamaan keskusteluihin harkitsevuutta ja uudenlaisia kytkentöjä. Esimerkiksi *Savon Sanomien* kokeiluissa keskustelijoiden harkitsevuutta korostettiin erikseen, ja juttujen näkökulmiin haettiin oikeutus siten, että osallistujat saivat lukea jutut etukäteen. (Heikkilä 2001, 158, 254, 258; ks. myös Kunelius 2000, 87, 93.) Myös MIKSI-ryhmäläisille tarjottiin mahdollisuutta samaan.

3.8.2 Muut analyysin kohteet

Kunelius (2000) huomauttaa, että pelkkä pääsyn, dialogisuuden ja harkitsevuuden tarkastelu ei riitä journalismin toimintatapojen "keskusteleavuuden" arvioimiseksi (mt., 93, 83). Heikkilää mukaillen (2001) voi todeta, että myös MIKSI-ryhmässä on kyse kokeilevasta tutkimuksesta. Tällöin tutkimuskohteeksi tulee luokitella koko prosessi. Siihen kuuluvat muun muassa kokeilun aikana esiin nousseet haasteet ja ongelmat sekä osallistujapalautte ja ideat jatkojutuista. Menettelytapojen toimivuus selviää lopullisesti vasta kokeilemalla. (Mt., 203; ks. myös esim. Dewey 1927, 202-203.)

Minun analyysini tulee ulottumaan Heikkilän (2001) tutkimusotteen tavoin niin MIKSI-ryhmän käymiin keskusteluihin, keskustelujen perusteella kirjoitettuihin juttuihin kuin osallistujilta saatuun palautteeseen. Tulen harjoittamaan myös itsereflektiota. Heikkilän (2001) muilta osin laaja-alaisessa tutkimuksessa ei juuri kiinnitetä huomiota kansalaisjour-

nalistisissa hankkeissa mukana olleiden toimittajien tuntemuksiin.

3.9 Oppia aiemmasta

Jay Rosen, yksi kansalaisjournalismin johtavista teoreetikoista, muistuttaa, että *if public journalism doesn't resonate with journalists then it doesn't really exist* (Merritt & Rosen 1995, 23).

Teorian kentällä saama vastakaiku on todellakin ensiarvoisen tärkeää. Minä tutustuin aiempiin kansalaisjournalistisiin aikaansaannoksiin huolellisesti ennen oman projektini aloittamista. Halusin oppia muiden tekemistä yrityksistä, erehdyksistä ja onnistumisista.

3.9.1 Kansalaisjournalismi Yhdysvalloissa

Kansalaisjournalismin levinneisyyteen Yhdysvalloissa tarjoutuu jonkinasteinen mittakaava, kun otetaan huomioon, että kansalaisjournalismia noudatetaan Yhdysvalloissa suurin piirtein yhtä monessa sanomalehdessä kuin Suomessa on sanomalehdiksi luokiteltavia julkaisuja. Tällä hetkellä noin parisataa yhdysvaltalaisista lehteä harjoittaa kansalaisjournalismia jossain muodossa. Erityisesti suuret metropolilehdet ovat kuitenkin suhtautuneet menetelmään torjuvasti. Monet idean sisäistäneet toimittajat taas pitävät kansalaisjournalismia journalismin toivona ja tulevaisuutena. Päivittäisellä tasolla kansalaisjournalistisia menetelmiä käytetään kuitenkin vain muutamissa viestimissä ja niidenkin sisällä käytännöt herättävät myös vastustusta. Tähän mennessä toteutettuja hankkeita yhdistää pyrkimys muuttaa journalismin agenda sellaiseksi, että se vastaisi paremmin arkista näkökulmaa ja puhuttelisi yleisöä osallisena yhteisiin ongelmiin. Hankkeet ovat suuntautuneet muun muassa rotusuhteisiin, seutusuunnitteluun, työttömyyteen, ympäristökysymyksiin sekä nuorisasioihin. (Zelizer 1999, 153-154; Kunelius & Heikkilä 1996, 4; Heikkilä 1999, 64; Heikkilä & Kunelius 2000, 3, 42.)

Esimerkkejä paikallis- ja nuorisoprojekteista

Yhdysvalloissa toteutettavat kansalaisjournalistiset hankkeet ovat usein sanomalehtien ja tv- tai radioasemien yhteishankkeita (Fallows 1995, 254; Walker 2001). Monet niistä ovat saaneet tukea säätiöiltä (ks. esim. Merritt 1995, 87). Minä olen tullut siihen käsitykseen, että kansalaisjournalismi-nimitystä saatetaan käyttää projektista riippuen melko väljästi. Esimerkiksi *Maine Today* -lehti on tarjonnut lukijoiden aktivoimiseksi niin mahdollisuutta kirjoittaa lehteen kuin korostanut heille toimitukselle annettavan palautteen mahdollisuutta. Keskusteluille on haettu jatkuvuutta niin ikään perustamalla teemoihin liittyviä keskustelufoorumeita verkkolehden puolelle. (Tomlinson 2001.)

Tomlinson (2001) kertoo *MaineToday* -lehden reagoineen esimerkiksi paikalliseen kouluammuskeluun pyytämällä lukioikäisiä kirjoittamaan kouluoloistaan lehteen. Kaksikymmentä näistä kirjoituksista julkaisiin runkolehdessä ja yli 150 verkkolehden puolella. Verkkolehden perustettiin myös aihetta käsittelevä chatti. Minä löysin *Maine Todayn* verkkolehden puolelta (osoitteesta <http://www.portland.com/specialrpts/index.shtml>) myös esimerkiksi ”The Pressure to Be Cool” -ar-

tikkelikokonaisuuden. Kokonaisuus sisälsi muun muassa täydellisen tytön henkilökuvan sekä reportaasin kahdesta muusta työstä, joita ei kutsuta ikinä bileisiin. Mielestäni kyseiset artikkelit edustavat pikemminkin etnografista otetta, mutta toimivat joka tapauksessa luontevina kansalaisjournalistisen kokonaisuuden osa-alueina.

The Dayton Daily Newsin vuonna 1994 toteuttama projekti toimii niin ikään esimerkkinä monipuolisesta kansalaisjournalistisesta nuorisoprojektista. Lehti aloitti keväällä 1994 teini-ikäisten väkivaltaisuuksia käsitelleen kansalaiskeskustelun. Aihetta pidettiin yllä kansalaisjournalismille tyypilliseen tapaan pitkään jatkuneena artikkeleiden sarjana. Väkivallan vähentämiseksi haettiin keinoja niin asiantuntijatiedon, kansalaiskeskustelujen kuin yksittäisten tarinoiden avulla. Lehti järjesti myös keskustelutilaisuuksia, joihin osallistui parituhatta ihmistä. Juttusarjan seurauksena syntyi myös tusinan verran väkivallan vastaisia projekteja. (Charity 1995, 53, 65, 76.)

Esimerkiksi New Yorkissa ilmestyvä *Star-Gazette* on saanut kaksi kertaa säätiön tukea nuorisoteemaisiin projekteihinsa. Lehden vuonna 1999 tukea saanut hanke liittyi koulujen tapakasvatusprojektiin. Projektissa pyrittiin korostamaan nuorille myötäelämisen ja toisten kunnioittamisen merkitystä. Lehden tehtävänä oli kutsua koolle kaksi keskusteluryhmää. Ryhmien kanssa suunniteltiin aiheeseen liittyvän toimituksellisen aineiston sisältöjä sekä laadittiin aihepiiriä koskeva kysely. Kyselyyn osallistui kahdeksansataa koululaista ja kolmesataa aikuista *Star-Gazetten* levikkialueelta. (Kubissa 2001.)

3.9.2 Suomessa

Suomi on ensimmäinen Pohjoismaa, jossa kansalaisjournalistiset ideat saivat vastakaikua. Myös käytännön kokeilut ovat edenneet Suomessa hiukan muita Pohjoismaita pidemmälle. Kansalaisjournalistisia ideoita alettiin jalostaa 1990-luvun puolivälissä Tampereen yliopiston yhteydessä toimivassa journalismin tutkimusyksikössä. (Heikkilä & Kuneilius 2000, 43; Heikkilä 2001, 169-175.)

Kun mietitään kansalaisjournalismin syntytaustaa Suomessa, on muistettava, että monet Yhdysvalloissa tunnistetut demokratian ongelmat eivät ole suoraan verrannollisia Suomeen. Esimerkiksi kampanjakooneistojen ote politiikan ja journalismin toimijoista ei ole yhtä vahva kuin Yhdysvalloissa. Meilläkin on toki kiinnitetty huomiota kansalaisten yhteiskunnalliseen passivoitumiseen sekä politiikan arvostuksen alenemiseen, mutta muutosten on nähty johtuvan pikemminkin puoluelaitoksen sisäisistä syistä kuin siitä, että politiikan toimijat olisivat päässeet manipuloimaan julkisuutta. (Heikkilä 2001, 169-170.)

Ahvenanmaalainen *Nya Åland* -lehti ehti ensimmäisenä käyttämään kansalaisjournalismin nimitystä käytännön työssä. Lehden vuonna 1996 toteuttamassa projektissa haluttiin virittää keskustelua niin maakuntahallituksen alkoholipoliittisesta ohjelmasta kuin sen merkityksestä Ahvenanmaalle ja maakuntalaisille. (Heikkilä 2001, 175-176.) Kansalaisjournalistisia keskusteluryhmiä on sen sijaan järjestetty Suomessa ennen MIKSI-projektia tietääkseni vain *Aamulehdessä* ja *Savon Sanomissa* (ks. myös Heikkilä 1999, 64).

Aamulehden kokeilut

Aamulehti aloitti kansalaisjournalistiset kokeilunsa Hervantaan sijoituneella lähiöjournalismihankkeella vuonna 1996. Lehti halusi tarjoutua lukijoidensa resurssiksi näiden pyrkiessä vaikuttamaan yhteisönsään ja yhteiskunnassa. (Kunelius 2000, 81, 93.) Myöhemmin *Aamulehti* laajensi kokeiluja Hervannan ulkopuolelle. Syksyllä 1997 järjestettiin Budjettiraati, jonka avulla haluttiin hahmottaa myös sitä, kuinka pienryhmäkeskusteluista voi tuottaa lehtijuttuja (ks. myös Kunelius 1999, 48).

Minä osallistuin Budjettiraatiin toimittajan roolissa. Tehtävänäni oli kirjoittaa juttusarja keskusteluista, joissa kaupunkilaisraati seurasi Tampereen budjettivalmisteluja. Keskustelua johtivat Tampereen yliopiston tutkijat, ja keskustelujen alustajiksi kutsuttiin virkamiehiä ja lautakuntien edustajia. Heidän tehtävänään oli informoida keskustelijoita budjetin eri osa-alueista.

Sittemmin *Aamulehti* on toteuttanut kansalaisjournalistisia ideoita muun muassa vuoden 2000 kunnallisvaalien yhteydessä. Lehti järjesti tuolloin keskustelutilaisuuksia 16:lla eri paikkakunnalla. Tilaisuuksissa asukkaat ja ehdokkaat vaihtoivat ajatuksia toimittajien johdolla. (Heikkilä 2001, 176.)

Savon Sanomien kokeilut

Savon Sanomat teki kansalaisjournalistisia kokeiluja syksyllä 1998 ja keväällä 1999. Kokeilujen avulla pyrittiin haastamaan uutisjournalismia kehittämään osallistuvan demokratian muotoja. Kuusi eri kansalaisryhmää keskusteli heitä kiinnostavista yhteiskunnallista asioista. Tilaisuuksiin osallistuivat myös keskustelut vetänyt tutkija sekä yhdestä kolmeen *Savon Sanomien* toimittajaa. Kahteen kokoontumiseen kutsuttiin lisäksi virkamiehiä, ja yksi ryhmä tenttasi eduskuntavaali-ehdokkaita. Osallistujat saivat päärooliin keskustelujen teemojen muotoilussa. Teemojen toivottiin houkuttavan myös päättäjiä ja kansalaisjärjestöjä jatkamaan dialogia. (Heikkilä & Kunelius 2000, 7-8, 33-34.)

Kansalaiset!-kokeilussa 1930-, 1950- ja 1970-luvulla syntyneiden kuopiolaisten ryhmät pohtivat heitä kiinnostavia asioita. *Kuntalaiset!*-kokeilussa ryhmä siilinjärveläisiä ja suonenjokelaisia pohti omien paikkakuntiansa pulmia. Lisäksi *Savon Sanomien* verkkolehden puolella järjestettiin keskustelufoorumi, jossa lukijat saivat ottaa kantaa myös muihin kuin lehdessä esiin tuotujen kuntien asioihin. (Heikkilä & Kunelius 2000, 34-37.)

Savon Sanomien järjestämään ryhmään osallistuminen inspiroi yhtä keskustelijaa myös oman keskustelutilaisuuden järjestämiseen. Lehti seurasi tuota, yksinhuoltajien elämäntilannetta käsitellyttä keskustelua, ja kirjoitti sen perusteella jutun, jossa nousi esiin julkisuudessa harvinaisen yksityisiä näkökulmia. (Mt., 54.) Kansalaisjournalististen ryhmien lopetettua toimintansa *Savon Sanomat* julkaisi jonkin aikaa kansalaisjournalistiseen ajatteluun perustunutta *Kuopiolaiset!*-sivua. Sivun ilmestyi kahden viikon välein. (Heikkilä 2001, 203, 275-280.)

3.9.3 Kansalaisjournalismi kriittisin silmin

Ennen tutkielmani empiiriseen osaan siirtymistä luon vielä silmäyksen kansalaisjournalismikritiikkiin. Kiinnitän huomiota paitsi teorian keskeneräisyyteen myös ennen kaikkea keskusteluryhmien mahdollisuuksiin ja sudenkuoppiin.

3.9.3.1 Teoriasta

Esimerkiksi Haas ja Steiner (2001) huomauttavat, että kansalaisjournalismilta puuttuu yhtenäinen teoria samanaikaisesti, kun se voisi tarjota hyviä käytännön ideoita. Heidän mielestään teoriapuolen kehittämättömyys haittaa kuitenkin sekä menettelytavan kehittämistä että sen kritiikkiä. (Mt., 139.) Myös Glasser (2000) on sitä mieltä, että kansalaisjournalismia lähdettiin toteuttamaan keskeneräiseen teoriaan nojaten. Hän kritisoi ennen kaikkea sitä, että mikäli journalismin agendaan halutaan hakea oikeutus yleisöltä, vaatimus nakertaa niin journalismin mahdollisuuksia kuin velvollisuuksia prosessoida niitä intressejä, joita pidetään tärkeinä tiedotusvälineiden sisällä. Glasserin mielestä journalismilta putoaa pohja pois ilman omaa selkeää agenda. (Mt., 683-684.)

Kansalaisjournalismiin kriittisesti suhtautuvien parissa on arveltu myös, että kansalaisjournalistinen teoria on korkeintaan kankeasti käytäntöön sovellettavissa. Kansalaisjournalismiin on suhtauduttu paikka paikoin jopa niin epäilevästi, että on kysytty, olisiko liike valmis vaikenemaan sellaisista asioista, joita kansalaiset eivät halua tuoda julkisuuteen. Liikettä on kritisoitu myös muun muassa sen takia, että se ei perustele esiin nostamiensa teemojen valintaa. (Zelizer 1999, 155; Glasser ja Graft 1997, 17.)

Kritiikkiä kansalaisjournalismi on saanut myös maltillisen keskustan suosimisesta (Heikkilä ja Kunelius 1996, 42, 89; vrt. Walker 2001). Davis (2000) puolestaan kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisjournalistisia käytäntöjä on yritetty juurruttaa toimituksiin ilman, että toimistusten henkilökuntaa olisi informoitu kunnolla. Toimintatapa on herättänyt luonnollisestikin vastarintaa. (Mt., 686-689.) Chaffee & McDevitt (1999, 179) ovat puolestaan ilmaisseet pitävänsä liikettä pelkkänä lukijoiden kosiskeluna levikkilukujen kasvattamisen toivossa. Schudson (1999, 119) taas edustaa niitä kritikoita, joiden mielestä kansalaisjournalistisiksi luokiteltavat hankkeet ovat pohjimmiltaan hyvinkin elitistisiä, sillä lopullinen päätäntävalta jää joka tapauksessa toimittajille.

3.9.3.2 Kritiikin kritiikkiä

Kansalaisjournalismiteoreetikot myöntävät, että heidän edustamansa teoria ei ole aukoton. Esimerkiksi Campbell (2000, 694) myöntää teorian keskeneräisyyden, mutta ohittaa sen huomauttamalla, että täydellisiä eivät ole myöskään ihmiskunta, demokratia tai yksikään journalismin käsittelemä aihepiiri. Heikkilä (2001) vastaa kritiikkiin siltä osin, mitä tulee epäilyyn päätäntävällän luisumisesta toimittajilta kansalaisille. Hän huomauttaa, että journalisteilla on oikeus vaatia perusteluja yhtä lailla tavallisten kansalaisten kuin muidenkin toimijoiden argumenteille. (Mt., 174.)

Henkilökohtaisesti en näe estettä sille, etteikö kansalaisjournalistisia ideoita voisi toteuttaa käytännön toimitustyössä. Miksei teorian hiominen voisi jatkua samanaikaisesti käytännön kokeilujen kanssa? Näen sen sijaan paljonkin korjaamisen varaa tavassa, jolla kansalaisjournalistisia käytäntöjä on pyritty juurruttamaan toimituksiin. Torjunta on väistämätöntä, jos uudistukset sanellaan hierarkian huipulta.

3.9.3.3 Juttutyypeistä

Kansalaisjournalismin journalistisia kriteerejä ei ole määritelty selkeästi. Juttujen tuottamiseen ei ole yksiselitteisiä ohjeita, eivätkä journalistiset tuotteet ole juuri muuttuneet kansalaisjournalismin myötä. Lehtijournalismi ei edes tunne keskustelujen perusteella tekstien tuottamiseen perustuvaa genreä tai juttutyyppejä. Tähänastisista muotokokeiluista suurin osa on nojannut lähinnä keskustelujen autenttisuuden takaamiseen. Jutut ovat tarjonneet uutta lähinnä huomion keskipisteen eivätkä juttumuotojen suhteen. (Kunelius & Heikkilä 1996, 41-42; Kunelius 1999, 55, 58.)

Suomessa on kritisoitu kansalaiskeskustelujen perusteella toimitettuja juttuja ennen kaikkea siksi, että jutuista on katsottu puuttuvan jännitteitä. Kritiikin kylkiäisenä on tuotu toisaalta esiin myös se seikka, että toimittajan ja ryhmän välinen luottamus on toimivan keskustelun ehdoton edellytys. Jos osallistujat pelkäävät, että heidän sanomisiaan saatetaan käyttää hyväksi, keskustelut voivat tyrehtyä täysin. (Heikkilä & Kunelius 2000, 59.)

Kunelius (1999) näkee joka tapauksessa eniten kehittämisen tarvetta juuri tavassa, jolla kansalaiskeskusteluja uutisoidaan. Hän toivoo, että kehitettäisiin juttutyyppi, jossa keskustelujen draamallinen tihentymä tulisi kontekstoiduksi, mutta keskustelut pystyttäisiin siitä huolimatta esittämään suhteellisen autenttisesti. Malli helpottaisi paitsi toimittajien työtä myös auttaisi keskustelijoita hahmottamaan, millaiseen yhteyteen heidän puheensa tulee sijoittumaan. (Mt., 55.)

Kansalaisjournalismin keskeiset vaikuttajat Merritt ja Rosen (1994, 11) ovat sitä mieltä, että journalistien on asetettava neutraaliin asemaan kansalaiskeskustelujen sisällöllisten päämäärien suhteen (vrt. esim. Heikkilä 1999, 41). Itse olen tässä suhteessa Heikkilän ja Kuneliuksen linjoilla. He (2000, 61) peräänkuuluttavat foorumia, jossa toimittaja voisi osallistua keskusteluun ja ottaa vastuun tulkinnoistaan. Heikkilä ja Kunelius ovat sitä mieltä, että rönsyilevien keskustelujen täysin neutraali raportointi on mahdotonta. (Mt., 61.)

Kansalaiskeskustelujen voi todellakin olettaa rönsyilevän, mikä hankaloittaa niiden perusteella kirjoitettavien juttujen työstämistä. *Savon Sanomien* kokeiluihin kaikkein aktiivisimmin osallistunut toimittaja kuvaa juttujen kirjoitustapaa raskaimmaksi, mitä hän on kokeillut (Heikkilä & Kunelius 2000, 47, 57). Saman voin allekirjoittaa itsekin. Kirjoitusprosessin aikana muodostuu iso pulma jo sen vuoksi, että juttuihin mahtuu vain pieni osa pari-kolmetuntisista keskusteluista (ks. myös Kunelius 1999, 54).

3.9.3.4 Mahdollisuuksista ja sudenkuopista

Monet journalistit pitävät kansalaisjournalismin ensisijaisena tavoitteena kansalaisten luottamuksen palauttamista journalismia kohtaan (Kunelius ja Heikkilä 1996, 40). Jo pelkän kansalaisjournalistiseen hankkeeseen osallistumisen on havaittu voivan muuttaa yksittäisten henkilöiden lehdenlukutottumuksia myös jatkossa. (Heikkilä & Kunelius 1997, 16; ks. aiheesta lisää Charity 1995, 29.)

Yhdysvalloissa kansalaisjournalististen projektien kannattavuutta on pohdittu myös taloudellisista lähtökohdista. Ainakaan toistaiseksi ei ole todettu, että kansalaislähtöisyys olisi siivittänyt lehtiä levikin kasvulla tai yleisömäärien pysyvällä nousulla. Yksittäiset hankkeet ovat sen sijaan tavoittaneet laajoja yleisöjä. (Kunelius & Heikkilä 1996, 40.)

Suomessa kansalaisjournalistiset kokeilut eivät ole onnistuneet odotetusti ainakaan siinä mielessä, että asioiden käsittelylle olisi tarjottu jatkuvuutta tiedotusvälineiden omassa julkisuudessa (ks. esim. Heikkilä 2001; Heikkilä 1999, 72). Minulle on jäänyt mieleen erityisesti *Aamulehdessä* haaskaamamme tilaisuus jatkaa Budjettiraadin vanhusten hoidon tilaan kiinnittämää huomiota (AL 12.10.1997). Raatikeskustelussa todettiin käytännön esimerkkien avulla, että vanhusten hoidon painopisteet ovat osin hakoteillä. *Aamulehti* olisi voinut nostaa ongelman valtakunnalliseksi puheenaiheeksi saman tien, mutta niin kävi vasta puoli vuotta myöhemmin keväällä 1998.

Heikkilästä (1999) kansalaisjournalististen keskusteluryhmien suurin haaste on niiden sisällöissä. Hänestä olisi syytä pohtia - niin keskustelijoiden kuin uutisjournalismin edun kannalta - pystyvätkö keskustelut tuottamaan relevantteja näkökulmia laajempaa julkista keskustelua varten. (Mt., 6.) Minusta keskustelun järjestäjillä on tässäkin suhteessa suurin vastuu. Jo etukäteen tulisi miettiä, millaisen agendan ympärille ryhmä kootaan. Antaako aihepiiri tarpeeksi osallistujille? Entä onko heillä realistista mahdollisuutta tulla kuulluksi tai aikaansaada muutoksia?

3.9.3.5 Keskustelijoiden asemasta

Charityn (1995,76) mielestä kansalaisten ja asiantuntijoiden välisen dialogin toimivuus on kaikkein vaikeimmin saavutettavissa. Myös Heikkilä ja Kunelius (1997) huomauttavat, että silloinkin, kun kyseiset tahot esiintyvät samassa jutussa, heidän tapansa puhua yhteisistä asioista vaihtelee. Viranomaiset puhuvat tyypillisesti tosiasioista, trendeistä ja visioista. Kansalaisten lähtökohta on omakohtaisempi. (Mt., 10.)

Merritt (1995, 55) huomauttaa, että tavallisten kansalaisten tulisi päästää keskustelemaan julkisesti myös keskenään. Minusta - lähdeettiinpä journalismin keskustelevuutta parantamaan minkä tahansa kokoonpanon avulla - keskustelujen organisoijin tulee huolehtia siitä, että osallistujat kokevat keskusteluympäristön miellyttäväksi ja tuntevat voitavansa vaikuttaa julkiseen keskusteluun.

Henkilökohtaisesti en lähtisi toistamaan ainakaan Budjettiraadin ideaa. Raatilaisten ja päättäjien tapaamiset muistuvat mieleeni lähinnä

kyselytunteina, joiden päätteeksi monille osallistujille jäi tunne, että tämänkään budjetin osa-alueen suhteen ei ole mitään tehtävissä. Tampereen sosiaali- ja terveyslautakunnan puheenjohtajan tavattuaan raatilaiset mieltivät näin:

Tyhjästä on paha nyhjäistä, tällainen tunne tuli. (Keskustelija 1, nainen.)

Onko järjestelmä aika paljon silmänlumetta? Jos sosiaalipuolen menot on puolet budjetista ja siinä on näin vähän liikkumavaraa – virkamiesvalta kävelee muodollisenkin kunnalisdemokratian yli. (Keskustelija 2, mies.)

Ei tee mieli lautakuntiin. (Keskustelija 3, mies.)

Keskustelijoilta voi odottaa kritiikkiä ainakin niitä tahoja kohtaan, jotka eivät ole asettuneet keskusteluyhteyteen heidän kanssaan (Heikkilä, 2001, 211). Kuitenkin – vaikka esimerkiksi Budjettiraadin keskustelut ja niiden raportointi ei vaikuttanut Tampereen budjettivalmisteluihin ainakaan millään näkyvällä tavalla – raatilaiset kokivat onnistuneensa julkisessa keskustelussa. Keskusteluun osallistuminen tuotti mielihyvää myös *Savon Sanomien* kokeilujen osallistujille. (Heikkilä 1999, 67; Kunelius 1999, 56.)

Julkisiin keskusteluryhmiin kuulumisen tekee keskustelijoista usein jollain tavalla erityisiä ryhmään kuulumattomien silmissä. Keskustelutilanne saattaa puolestaan aiheuttaa jännitystä ja pelkoa nolatuksi tulemisesta. Keskustelun järjestäjien tulisikin ottaa huomioon se, että osallistuminen vaatii paljon keskustelijoilta. Ongelmia voi esiintyä myös siksi, että keskustelijat kokevat jutuissa saamansa roolin liian näkymättömäksi tai vääränlaiseksi. He saattavat kokea myös, että jutut eivät vastaa ryhmäkeskustelujen sisältöä. Myöskään projektien kesken jättäminen ei ole tavatonta. (Ks. esim. Kunelius 1999, 51-53, 55; Heikkilä 2000, 34; Heikkilä 2001, 188-189, 216.)

4 SANOISTA TEKOIHIN: ILTALEHDEN MIKSI-RYHMÄ

4.1 Etukäteisvalmistelut

4.1.1 Hankkeen hyväksyttäminen toimituksessa

Pro gradu -työni lähti liikkeelle, kun esittelin ideani työpaikallani *Iltalehdessä*. Sekä lehtemme päätoimittaja Petri Hakala että lähin esimieheni, *Iltalehden Viikkolehden* toimituspäällikkö Markku Virkkala näyttivät hankkeelle vihreää valoa. Aloitin projektivalmistelut heinäkuun 2001 lopussa muiden töittäni ohessa. Sain työnantajaltani viisi viikkoa työaika pro gradu -työni tekemistä varten. Sovimme, että käytän tuosta ajasta kolme viikkoa graduni journalistisen puolen toteuttamiseen. Teoriaa varten sain kahden viikon loman lokakuussa.

4.1.2 Ryhmän kokoaminen ja koostumus

Ryhmäkoko

Päätin aloittaa projektivalmistelut keskusteluryhmän kokoamisella. Aluksi pohdin, kuinka ryhmästä muodostuisi mahdollisimman toimiva: olisiko kansalaisfoorumin syytä olla homo- vai heterogeeninen ja mikä olisi sopiva ryhmäkoko? *Aamulehden* 12-jäsenisestä Budjettiraadista viisastuneena halusin koota tällä kertaa pienemmän ryhmän. Budjettiraadissahan kävi niin, että osa osallistujista dominoi keskustelua hiljaisempien hukkuessa kuuntelemaan (ks. esim. Kunelius 1999, 51, 53), mikä heijastui myös keskustelujen perusteella kirjoittamiini teksteihin.

MIKSI-ryhmän kokoa hahmottaessani minua auttoivat havainnot, joita ryhmäkeskusteluista on tehty markkinatutkimuksen puolella. Esimerkiksi Solatiestä (2001, 22) noin kuuden haastateltavan joukko on paras mahdollinen silloin, kun käsitellään aihetta, joka edellyttää kaikilta osallistujilta syvällisiä mielipiteitä. Myös amerikkalaiset kansalaisjournalistit, joiden kanssa olin sähköpostiyhteydessä ennen projektin käynnistymistä, suosittelivat, että valitsisin ryhmään enintään kymmenen jäsentä (Kubissa 2001; Walker 2001).

Osallistujarakenne

Olin alusta saakka vahvasti sitä mieltä, että MIKSI-ryhmän ei tule koostua pelkistä nuorista. Vaikka tavoitteenani oli tarjota nuorille kanaava, jonka kautta he voisivat esiintyä aktiivisina toimijoina *Iltalehdessä*, halusin, että keskusteluympäristöstä muodostuisi mahdollisimman toimiva. Kuten Tolonen (2001) toteaa, nuoret eivät elä kulttuurisessa tyhjiössä. Vaikka nuoret toimisivat ilman suoraa aikuiskontrollia, sosiaaliset taustat, kulttuuriset arvostukset ja toimintamallit ovat aina läsnä myös heidän toiminnassaan. (Mt., 25-26.) Minä halusin MIKSI-ryhmään aikuisjäseniä myös vahvistaakseni nuorten ja aikuisten välistä dialogia. Toivoin, että ryhmä voisi toimia suurten ja pienten ikäluokkien välisenä siltana vaikkakin pienessä mittakaavassa.

Ryhmän koostumusta miettiessä kysyin myös *Iltalehden* tutkimuspäällikön Marja Vuorisen mielipidettä. Tuhansia pienryhmäkeskusteluja edellisessä työpaikassaan vetänyt Vuorinen kertoi havainneensa, että ryhmäkeskustelut sujuvat huomattavasti paremmin homogeenisissa kuin heterogeenisissa ryhmissä (31.7.2001). Vuorisen suosituksesta päätin kasvattaa ryhmäkokoja yhdellä nuorella. Ryhmän lopulliseksi kokoonpanoksi muodostui seitsemän henkeä: neljä nuorta sekä kolme heidän kanssaan paljon tekemisissä olevaa aikuista.

Ryhmän 27-vuotiasta osallistujaa en luokitellut nuoreksi, vaan katsoin hänen kuuluvan aikuisten edustajiin. Mielestäni ratkaisu oli perusteltu, sillä kyseinen ryhmäläinen on kahden lapsen äiti ja työskentelee nuorten parissa. Työnantajani toivomuksesta valitsin ryhmään myös yhden ”julkkisjäsenen”. Päätin, että sille paikalle kannattaa kutsua varttuneempi henkilö. Ennakoin, että mikäli keskustelemaan olisi valittu nuorisoidoli, julkkisnuoren läsnäolo olisi saattanut vaikuttaa muiden nuorten esiintymiseen ryhmässä. Muut nuoret olisivat saattaneet tuntea itsensä jopa toisarvoisiksi keskustelijoiksi.

Osallistujien valinta

Yhtenä vaihtoehtona ryhmän kokoamisessa olisi ollut esimerkiksi niin sanottu lumipallomenetelmä (ks. Heikkilä & Kunelius 2000, 34). Tässä kohtaa valitsin kuitenkin suoremman tien. Halusin hyödyntää aiemmin toimittajana tapaamiani haastateltavia: henkilöitä, joita olin haastatellut jo aiemmin, mutta joiden kanssa olimme päässeet vasta raapaisemaan pintaa nuorisoasioissa.

MIKSI-ryhmään valikoitui tällä tavoin neljä osallistujaa: kaksi edellisenä kesänä rippileirillä tapaamaani nuorta ja kaksi aikuista. Ryhmän kolmannen aikuisjäsenen paikalle kutsuin vantaalaisen rehtorin, jonka värikkääseen työ- ja elämäntapaan olin tutustunut *Iltalehden* ja muiden tiedotusvälineiden kautta. Loput kaksi ryhmäläistä löytyivät kollegojeni vinkkien avulla. Toinen heistä tuli Kallion ilmaisutaitopainotteisesta lukiosta, ja ryhmän seitsemänneksi jäseneksi valitsin kollegani veljen yliopistossa opiskelevan kurssikaverin.

Ryhmän kokoamiseen minulla meni aikaa vain viikko. Ensimmäisenä mukaan kutsumani opiskelija vastasi kutsuuni kieltävästi työkiireidensä takia. Kaikki muut henkilöt, joille soitin, olivat halukkaita osallistumaan projektiin. Pyysin kuitenkin, että alaikäiset ryhmäläiset keskustelisivat huoltajiensa kanssa ennen lopullista suostumistaan. Kenelläkään heidän vanhemmistaan ei ollut mitään osallistumista vastaan.

Jo tässä vaiheessa olin tyytyväinen siihen, että ryhmästä ei tullut yhtä heterogeenista kuin *Aamulehdessä* toteuttamastamme Budjettiraadista. Budjettiraatilaisten ikähaarukka ulottui 18-vuotiaasta opiskelijasta 77-vuotiaaseen eläkeläiseen. Toisaalta toivoin, että MIKSI-ryhmä ei osoittautuisi jopa liian homogeeniseksi - etteivät ryhmän keskustelut vain ajautuisi *kyllä, olen täsmälleen samaa mieltä* -linjalle.

Koska peräti viisi ryhmäläistä olivat minulle jollain tavalla aiemmin tuttuja, tiesin, että osallistujajoukko tulee olemaan erittäin ilmaisukykyinen. Pidin ryhmäläisten ulospäinsuuntautuneisuutta yksinomaan

hyvänä asiana. MIKSI-projekti tulisi kestäväksi vain lyhyen ajan, eikä usko, että nopeatempoinen keskusteluympäristö olisi tarjonnut juuri mahdollisuutta ujompien osallistujien mukaantempaisemiseen.

Ryhmäläisten sitouttaminen

Ryhmäläisten sitouttamisessa päätin luottaa maalaisjärkeen. Uskoin, että mikäli minä hoidan oman tonttini huolellisesti ja innostuneesti, motivaationi tarttuu ryhmäläisiin. Kerroin ryhmäläisille jo ensimmäisen puhelun aikana tapaamisajankohdat sekä sen, että keskustelijoiden toivotaan osallistuvan jokaiseen tapaamiseen. Muistutin heitä erikseen keskustelujen julkisesta luonteesta ja lähetin osallistujille myös hanketta tarkemmin taustoittavan kirjeen hyvissä ajoin ennen ensimmäistä tapaamistamme. Kirjeessä kerroin lisää kansalaisjournalismista, suunnitteilla olevasta juttusarjasta sekä pro gradu -työstäni. Lupasin myös lainata ryhmäläisille kansalaisjournalismista kertovaa kirjallisuutta, mikäli he haluaisivat perehtyä kansalaisjournalismiin vieläkin syvällisemmin.

Muu valmistautuminen

Päätin imeä itseäni kaiken tarjolla olevan käytännön tiedon kansalaisjournalismista jo ennen MIKSI-ryhmän ensimmäistä tapaamista. Olin yhteydessä niin Suomessa kansalaisjournalistisia hankkeita luotsanneisiin henkilöihin kuin amerikkalaisiin kansalaisjournalisteihin. Luin kirjallisuutta ja palasin Budjettiraadista tehtyjen raporttien pariin. Toivoin, että voisin tsemptata keskustelijoita osittain myös oman tietouteni avulla.

Ryhmäkeskustelut päätin järjestää viikon väliajoin. Näin tein ensinnäkin sen takia, että projekti ei saanut niellä työaikaani enempää kuin kolme viikkoa. Toisekseen uskoin, että hankkeen selkeä projektiluonne olisi edullinen myös ryhmäläisten kannalta.

Keskustelupaikaksi olisin voinut valita myös *Iltalehden* ulkopuolisen tilan, mutta päätin kutsua ryhmäläiset toimitukseen. Toivoin, että toimituksessa järjestettävät keskustelut voimistaisivat osallistujien tunnetta siitä, että he ovat todellakin aktiivisia toimijoita MIKSI-projektissa ja *Iltalehdessä*. Uskoin, että tapaamisten konteksti muistuttaisi heitä myös keskustelujen julkisesta luonteesta.

Projektin etukäteisvalmisteluihin kuuluivat myös muun muassa hankkeen toimituksellisen tiimin muodostaminen (ks. tarkemmin luku 4.2.2), kahvitarjoilujen järjestäminen sekä keskustelujen nauhoittamiseen sopivan nauhurin hankkiminen työpaikalleni.

4.2 Juttusarjan konteksti

4.2.1 Iltalehden Viikkolehti

Ennen kuin siirryn kuvaamaan projektini etenemistä, esittelen lyhyesti sitä kontekstia, jossa MIKSI-projekti toteutettiin. Kansallinen Mediatutkimus (2001) luokittelee viikoittain keskimäärin 791 000 lukijaa ta-

voittavan *Iltalehden Viikkolehden* samaan joukkoon *Helsingin Sanomien Kuukausi-* ja *NYT*-liitteiden ja *Ilta-Sanomien Viikonvaihte*-liitteen [uudelta nimeltään *Plussa*] kanssa. *Iltalehden Viikkolehti* pyrkii tuottamaan kaikkia lukijaryhmiä kiinnostavaa, korkeatasoista ja visuaalisesti harkittua lukupakettia.

Iltalehti on julkaissut runkolehdestä erillään olevaa viikonvaihdelukenmistoa vuoden 1999 alusta saakka. *Iltalehden Viikkolehteä* toimittavat liitteen oman toimitusosaston lisäksi myös lehden muiden osastojen toimittajat.

Liitteen lyhyt historia on ollut suotuisa ainakin levikkiluvuilla mitattuna. Tuoreimmassa KMT:n levikkimittauksessa¹¹ *Viikkolehden* levikki kasvoi kolmella prosentilla (KMT 2001, 4/5). Tällä hetkellä liitteen lukeminen on aavistuksen verran yleisempää yli kuin alle 30-vuotiaiden keskuudessa. Peräti 73 prosenttia lukijoista kertoo lukevansa *Viikkolehteä* kotonaan. 15 prosenttia mainitsee lukemispaiikkanaan "jossain muualla" -vaihtoehdon, yhdeksän prosenttia lukee *Viikkolehden* työpaikallaan, ja vain prosentti kertoo lukevansa liitettä "jossain kulkuvälineessä" (2001, 4/2).

Minä olen työskennellyt *Iltalehden Viikkolehdessä* pääasiallisesti vuoden 1999 kesäkuusta saakka. Koska liite on minulle tuttu työympäristö jo vuosien takaa, koin, että myös graduprojekti oli helppo käynnistää. Sain vapaat kädet hankkeen toteuttamiseen. Esimieheni eivät asettaneet projektille minkäänasteisia vaatimuksia. Sovimme jopa, että mikäli keskustelut eivät taivu luontevasti lehtijutuiksi, niistä ei ole välttämätöntä kirjoittaa juttuja tai ainakaan julkaista keskusteluista kertovaa kolmiosaista juttusarjaa.

4.2.2 Toimituksellisen tiimin muodostuminen

Halusin sitouttaa myös juttusarjan kuvaajan ja taittajan projektiin. Sovimme esimieheni kanssa, että käytän samaa taittajaa ja kuvaajaa projektin alusta loppuun saakka. Ennen hankkeen käynnistymistä keskustelimme juttusarjan ulkoasusta myös *Iltalehden* art directorin Matti Lukkarin kanssa. Sarjan ulkoasu syntyi yhteisestä ideastamme. Minä halusin, että juttusarjan jokaisessa osassa toistuisi sama elementti: isokokoinen MIKSI-kysymys, johon liittyen jokainen ryhmäläinen saisi esittää oman väitteensä tai kysymyksensä. Lukkari kehitti tältä pohjalta ajatuksen aukeaman kokoisena taitettavista MIKSI-kirjaimista, joihin ryhmäläiset nojaavat puhekupliin sijoitettavien väitteidensä tai kysymystensä kanssa.

4.2.3 Toimittajan ja moderaattorin roolin hahmottaminen

Kansalaisjournalististen hankkeiden toteuttamista ei voi opiskella oppikirjoista. Itseäni valmiiden kaavojen puuttuminen vain inspiroi: nyt olisi laitettava kaikki peliin.

---

¹¹ Kansallinen Mediatutkimuksen perustana on vuosittain noin 26 000 puhelinhaastattelua. Haastattelun kohteina ovat kaikki yli 12-vuotiaat paitsi Ahvenanmaalla asuvat suomalaiset.

Projektia käynnistellessäni minulle oli toki hyötyä aiemmasta kokemuksestani *Aamulehden* kansalaisjournalistisessa Budjettiraati-hankkeessa (ks. myös luku 3.9.2). Tuolloin projektivastuu jakaantui tosin useamman henkilön kesken. Jo Budjettiraadin perusteella tiesin kuitenkin, että kansalalaisjournalistinen projekti tulisi kysymään ihmisuuhdetaitoja enemmän kuin toimittajan työ keskimäärin. Osasin odottaa myös muun muassa sitä, että julkiseen keskusteluun tottumattomat osallistujat saattavat tarvita toimittajalta paljonkin rohkaisua siihen, että he uskaltavat päästää mielipiteensä lehdessä julkaistaviksi. (Ks. esim. Kunelius 1999, 57.)

Toivoin, että nuorisoteemaisia keskusteluja vetäessäni minulle olisi hyötyä myös siitä, että olen itsekin vielä aika nuori (ks. myös Solatie 2001, 35). Tulevaa silmällä pitäen yritin painaa mieleeni myös Solatien vinkkejä siitä, miten voisin edesauttaa keskustelujen kulkua moderaattorin roolissa.

Solatien (2001) mukaan moderaattorin tulee luoda keskusteluihin rento, mutta tehokas ja mielenkiintoinen ilmapiiri. Solatiestä vapautuneimmat ja innostuneimmat fokusryhmät syntyvät silloin, kun keskustelujen vetäjä tuntuu helposti lähestyttävältä. Oleellisena tekijänä hyvän ilmapiirin luomisessa Solatie pitää myös sitä, että moderaattori osaa kuunnella ryhmäläisiä. Hän muistuttaa, että moderaattorin huolellinen ja tunnollinen kuuntelu imartelea keskustelijoita. Osallistujia miellyttää esimerkiksi se, että moderaattori tuo heidän sanomisiaan esiin keskustelujen myöhemmissä vaiheissa. (Mt., 17, 35, 37.)

4.3 Ryhmätapaamiset

4.3.1 Toiveista keskustelujen agendaksi

Lähdin luotsaamaan MIKSI-projektia kaiken kaikkiaan realistisin odotuksin. Kokeilussa ei voi edes odottaa kaiken sujuvan täydellisesti eikä uutta etsiessä pidä pelätä virheitä. Ennen MIKSI-ryhmän tutustumistapaamista päätin ottaa takapakkia sen suhteen, kuinka paljon pyrkisin vaikuttamaan keskustelujen teemoihin. Olin jo kirjannut ideapaperiini valmiit keskusteluteemat, mutta tutustuttuani kansalaisjournalismiin tarkemmin ja keskusteluni *Savon Sanomien* vastaavatyypisiä kokeiluja organisoineen Heikki Heikkilän (henkilökohtainen kontakti 26.7.2001) kanssa päätin jarruttaa: ryhmäläiset saisivat luoda keskustelujensa agendan etupäässä itse.

Aivan mistä tahansa nuoria askarruttavasta asiasta en kuitenkaan halunnut keskusteluja käytävän (vrt. esim. *Savon Sanomien* 1970-luvulla syntyneiden *Kaupunkilaiset!*-ryhmä, Heikkilä 2001), vaan halusin, että ryhmä pitäytyisi ainakin löyhästi siihen teemaan, josta olin kutsunut heidät alun perin keskustelemaan.

4.3.2 Tutustumistapaaminen

Ensimmäinen MIKSI-ryhmän tapaaminen alkoi toisiimme ja toimituksen tiloihin tutustumisella. *Viikkolehden* toimituspäällikkö Markku Virkkala toivotti ryhmäläiset tervetulleiksi ja *Iltalehden* tutkimuspäällikkö Marja Vuorinen esitteli heille lyhyesti lehden profiilia.

Tämän jälkeen jatkoimme keskustelua ryhmän kesken. Tuli ensimmäisen miksi-kysymyksen vuoro: kysyin raatilaisilta, minkä takia he olivat halunneet lähteä projektiin ja mistä asioista he tarkalleen ottaen haluaisivat keskustella.

Ryhmäläisten toiveet

Kaksi nuorta osallistujaa ilmoitti suostuneensa projektiin, koska he halusivat tietää, millä tavalla nuoret voivat vaikuttaa asioihin. Toinen nuorista ilmoitti olevansa kiinnostunut pohtimaan myös sitä, kuinka todellisen kuvan media luo nuorista. Kolmas nuori osallistuja toivoi, että keskusteluissa puhuttaisiin aktivismista ja globalisaation vastustamisesta. Neljäs nuori vastasi kysymykseeni seuraavasti:

Nykyään kaikki on elämysthakuista. Koko ajan pitäis kokee niin hirveesti -suuria tunteita - ja jos koko aika ei tapahdu jotain, sä oot tavallaan luuseri. Mitä mieltä ihmiset on siitä? Millaisia paineita ja odotuksia se kassaa nuorten niskaan?

Ammatilliset taustat vaikuttivat kaikkien aikuisjäsenten toiveisiin. Yksi heistä ilmoitti olevansa kiinnostunut pohtimaan sitä kuvaa, joka nuorista on luotu.

Millainen naisen ja miehen pitää olla, ja se kapeus mitä seksuaalisuuteen on luotu? Aikuiset pyörittää sitä, eikä nuoret paljon pääse vaikuttamaan siihen. Sitä kuvaa haluaisin olla laajentamassa.

Toinen aikuisjäsen kertoi haluavansa puhua koulusta ja sukupolvien välisestä kuilusta.

Onko sitä ja minkä takia aikuiset näyttävät pelkäävän nuorisoa? En millään muulla pysty selittämään sitä helvetinmoista sääntöviidakkoa, mikä esimerkiksi koulussa on. Se on saakelin ahdasmielinen henkinen autioma, ei ole normaalia vuorovaikusta ihmisten kanssa. Se on musta outoa.

Samantyyppinen tematiikka kiinnosti myös hankkeen kolmatta aikuisjäsentä.

Miksi aikuiset pelkäävät nuorisoa? Sukupolvien välisestä kuilusta [haluaisin] puhua, ja joku pohja, missä se luodaan, on koulu-aika. Aika monta vuotta ollaan yhteisöissä, mutta mikä on tänä päivänä luovuuden ja ilmaisutaidon merkitys perusopetuksessa? Tähän ehkä liittyy esimerkiksi semmoiset asiat kuin vaikka opettajankoulutus. Semmoset asiat minua kiinnostaa.

Yksi osallistujista ilmaisi tässä yhteydessä myös epäluulonsa keskustelufoorumia kohtaan.

Vähän takapotkuna tuli tää Iltalehti. Kierrän Iltalehden aina kaukaa. Ehkä tää lauantailiite on vähän parempi, sitä voi ehkä ymmärtää. Joka tapauksessa - kun tulin luvanneeksi, tulin sitten pitkin hampain.

Tutustumistapaamisen jatko

Osallistujat tiesivät jo etukäteen, että en kirjoita juttua tutustumistapaamisesta. Tapaamisen tavoitteena oli nimensä mukaisesti toisiimme tutustuminen sekä tulevien keskusteluteemojen hahmottaminen.

Keskustelujen aihepiirien valinta sujui lopulta mutkattomasti, vaikka ryhmäläisten esittämät toiveet vaihtelivat aluksi suuresti. Ryhmä päätti, että ensimmäisessä varsinaisessa keskustelussa alustettaisiin tulevia keskusteluja eli puhuttaisiin ”*nuoruudesta elämänvaiheena*”. Toisen tapaamisen teemaksi ryhmä valitsi aihepiirin ”*nuoret, päähteet ja syrjäytyminen*”. Viimeisen eli kolmannen keskustelun teemaksi nousi ”*nuoret ja koulu*”. Varsinkin nuoret ja koulu -teema puhututti heitä paljon jo tutustumistapaamisen aikana. Minun ryhmäläisille heittämistäni ideoistani ”*nuoret ja mielenterveysongelmat*” ja ”*nuoret ja väkivalta*” eivät innostaneet ryhmäläisiä, joten ne päätettiin sivuuttaa. Ryhmä ei innostunut myöskään ehdotuksestani, että tapaamisiin kutsuttaisiin asiantuntijoita tai päättäjiä tentattavaksi tai keskustelujen alustajiksi.

Ryhmähengen muodostuminen

Osallistujien itsevarmuus teki vaikutuksen minuun jo ensitapaamisemme aikana, antoivathan ryhmäläiset ymmärtää, että tapaamisissa ei tarvita päättäjiä, vaan heillä itselläänkin riittää sanottavaa.

Osallistujat toivoivat minun ottavan yhteyttä asiantuntijoihin ainoastaan yhden aihepiirin taustoittamiseksi. He pyysivät, että selvittäisin koulukeskustelua varten, millä kriteereillä opettajankoulutuslaitokset valitsevat opiskelijansa.

Tutustumistapaamisen kesto venyi lähes kolmeen tuntiin. Keskustelun moderaattorina minulle tuli luottavainen tunne myös sen suhteen, että ryhmädynamiikka toimii jatkossakin. Iloitsin ennen kaikkea tutustumistapaamisen rempseästä ja avoimesta tunnelmasta.

4.3.3 Ensimmäinen keskustelu

Teemana ”*nuoruus elämänvaiheena*”

Aloitimme tapaamisen lukemalla ääneen teini-ikäisten tyttöjen runoja. Tyttöjen Talossa työskentelevä MIKSI-ryhmäläinen toi tekstit tapaa-miseemme minun pyynnöstäni.

Runot toimivat oivana johdantona siihen, kuinka eri tavalla nuoret tytöt ja pojat ilmaisevat tunteitaan. Niiden lukemisen jälkeen ryhmä syventyi ruotimaan nuorten tunne-elämää hyvinkin omakohtaisesti. Tun-

teista puhuttaessa joukossa vallitsi pitkälle menevä konsensus. Ryhmäläiset olivat yhtä mieltä esimerkiksi siitä, että yläasteikäiset nuoret elävät voimakkaassa ryhmäpaineessa ja että pojat tarvitsisivat erityisiä foorumeita tunteidensa ilmaisuun. Keskustelun yksimielisyys heijastui myös tapaamisen perusteella kirjoitettuun juttukokonaisuuteen:

Ryhmä alleviivasi kuitenkin sitä, että vanhempien ja sukulaisten seurustelu-utelut lisäävät nuoren paineita entisestään. (IL 15.9.2001, B 19.)

– – *Juuso sanoo ja toistaa Susannan toiveen: Poikien pitäisi saada joku pysyvä foorumi tunteiden ilmaisuun. Se helpottaisi heitä ihan hirveästi. (IL 15.9.2001, B 19.)*

Mielestäni yksimielisyys ei ollut kuitenkaan häiritsevää tässä kohtaa – olihan niin keskustelun kuin sen perusteella kirjoitettavan jutun tavoitteena toimia introna nuoruuteen elämänvaiheena. Nyt nuoruudesta pääsivät kertomaan todelliset arjen asiantuntijat.

Ryhmän käymässä keskustelussa olisi ollut ainesta myös joko laajemmaksi juttukokonaisuudeksi tai yksittäisten juttujen sarjaksi. Nyt kävi niin, että en voinut välittää juttuun asti nuorten seksuaalisuudesta käytyä laajaa ajatustenvaihtoa. Omaksi jutukseksi olisi taipunut myös ryhmän puhe nuorista, muodista ja ulkonäöstä. Jouduin kuitenkin ohittamaan molemmat teemat lähes täysin niin rajallisen palstatilan kuin jutun eheydenkin vuoksi. En halunnut, että jutusta tulisi yksittäisten kuriositeettien muodostama sekametelisoppa, vaan että teksti heijastaisi ryhmän käymää analyttistä pohdiskelua. Käsittelen juttujen kirjoitusprosessia laajemmin omassa luvussaan (4.4).

4.3.4 Toinen keskustelu

Teemana ”nuoret, päihteet ja syrjäytyminen”

Tällä kerralla emme uppoutuneet heti illan varsinaiseen teemaan, vaan keskustelimme aluksi pitkään päivän loppuun hallinneesta uutisesta eli teinipoikien Lopella tekemistä surmista. Minä kirjoitin ryhmän käymästä keskustelusta kainalojutun MIKSI-sarjan toisen osan yhteyteen (ks. IL 22.9.2001, B 10).

Ennen illan varsinaiseen teemaan paneutumista painotin erikseen yksilönsuojaan liittyviä asioita. Pyysin, että keskustelijat eivät identifioisi läheisiään tarkasti, tulisimmehan keskustelemaan niinkin aroista aiheista kuin päihteidenkäytöstä ja syrjäytymisestä. Kysyin ryhmäläisiltä myös sitä, sopiiko heille, että suojaan jutussa yksittäisiä puhujia tarvittaessa tyyliin ”eräs ryhmäläinen sanoo”, ”toinen keskustelija arvioi”. Ryhmä piti ideaani hyvänä.

Keskustelun kulku jäykistyi joka tapauksessa selvästi yksilönsuojaa koskevan puheeni jälkeen. Moni keskustelija toi esiin (journalistisestikin) mielenkiintoisia asioita, mutta huomautti heti perään, että *tätä ei sit saa laittaa lehteen*. Osa ryhmäläisistä pyysi niin ikään, että heidän edellisissä keskusteluissa kertomiaan asioita muotoiltaisiin siten, ettei heidän läheisiään vain tunnistettaisi tulevasta jutusta.

Tätä ei sit saa laittaa lehteen -kommentteja oli esiintynyt aiemmissa keskusteluissa lähes olemattomassa määrin. Alkoholista ja huumeista keskusteltaessa ryhmäläisten välillä kipunoi kuitenkin huomattavasti enemmän kuin aiemmissa tapaamisissa. Jossain vaiheessa tämänkertaista keskustelua tuotiin esiin myös ryhmäläisten omiin päihdekokeiluihin liittyviä asioita. Minä päätin olla käyttämättä niitä jutussa yksilönsuojaa pohtien. Mielestäni nimettömänäkin esiintyvän nuorten identifiointi olisi voinut olla mahdollista jutun perusteella, osallistuihan keskusteluun vain seitsemän henkeä. Halusin välttää myös tilannetta, jossa kaikki keskustelijat olisi saatettu leimata yksittäisten kommenttien perusteella.

Arkoja keskustelunaiheita

Keskustelijat kokivat syrjäytymisen ilmeisesti vielä toista tämänkertaista teemaamme, päihteidenkäyttöä, vaikeammaksi puheenaiheeksi. Syrjäytymisestä puhuminen ei ottanut tulta alleen paria hajakomenttia lukuun ottamatta. Esimerkiksi seuraavat keskustelun aikana kuulut katkelmat osoittavat, että nuoret ryhmäläiset pyrkivät välttämään jyrkkiä kannanottoja:

Mä ajattelin, että järkkyy kun sinä [teinipoikien Lopella tekemissä Heinojen surmissa] ei ees ollu mitään huumeiden ja alkoholin vaikutuksen alaisena olemista. Ei mun mielestä sen perusteella voi kuitenkaan vetää yleisesti johtopäätöksiä mistään nuorten henkisestä tilasta. (Nuori ryhmäläinen, nainen.)

Eikö, eikö voi? (Aikuinen ryhmäläinen, mies.)

En mä usko, että se raha on ainoa motiivi. (Nuori ryhmäläinen, mies.)

Ei voi yleistää urakiittäjien lasten elämää, mutta kyllä lapset tietysti tarvitsevat vanhempien huolenpitoa ja rakkautta. Työ voi tietenkin olla tärkeä, mutta lapset vielä tärkeämpiä. (Nuori ryhmäläinen, nainen.)

Minä en yrittänyt ylläpitää syrjäytymiskeskustelua väkisin - miksi olisin, sillä ryhmä vierasti aiheita selvästi? Tämän tapaamisen aikana minulle kirkastui ainakin se, kuinka paljon nuoret vierastavat valmiiden neuvojen tarjoamista. Nuoret huomauttivat useaan otteeseen, kuinka paljon heille itselleen on yritetty tyrkyttää neuvoja ja miten he eivät halua sortua samaan. Myös ryhmän aikuisjäsenet välttelivät sormi pystyssä -asennetta.

4.3.5 Kolmas keskustelu

Teemana ”nuoret ja koulu”

Tapaamisen alussa keskustelimme jälleen oman agendamme ulkopuolisesta teemasta. Olimme kaikki järkyttyneitä New Yorkiin edellisenä päivänä (11.9.2001) tehdystä terrori-iskuista, jonka seurauksena tuhannet ihmiset saivat surmansa ja World Trade Centerin kaksoistornit romahtivat.

Kun siirryimme illan varsinaiseen teemaan, raportoin ryhmäläisille soittokierroksesta, jonka olin tehnyt heidän pyynnöstään. Kerroin, millä kriteereillä opettajankoulutuslaitokset valitsevat opiskelijansa, ja virittelin keskustelijoita illan teemaan myös referoimalla tuoretta väitöskirjaa (Tolonen 2001). Tolosen seurantatutkimuksessa kerrotaan kahden helsinkiläiskoulun hyvin erilaisista koulukulttuureista: elitistisestä ja tasa-arvoisesta peruskoulusta sekä peruskoulusta, jossa tilanne ei ole läheskään vastaava.

Alustukseni ei provosoinut MIKSI-ryhmää keskustelemaan koulujen elitististymis-kurjistumisvisiosta välittömästi. Keskustelun myöhemmässä vaiheessa ryhmäläiset kertoivat kuitenkin mielipiteitään erikoislukioista. He näkivät niissä sekä hyviä että huonoja puolia. Argumentaatio oli tässä kohtaa hyvin varovaista (ks. myös luku 4.3.4, jossa huomoin, kuinka nuoret pyrkivät välttelemään ihmisten jaottelua ja yksiselitteisten ohjeiden antamista muille ihmisille).

Koulukeskustelun aikana saimme kuulla myös Ilolan koulun vaihtoehtoisista opetusmetodeista, joita MIKSI-ryhmään kuuluva rehtori esitteli ryhmälle (ks. myös esim. ”Ilolassa kaikki on toisin”, HS 16.9.2001). Ryhmä oli erittäin innostunut keskustelemaan niin Ilolan mallista kuin ylipäänsä peruskoulun uudistamiseen liittyvistä mahdollisuuksista.

4.3.6 Yleistä keskusteluista

Minä esitin jokaisessa keskustelussa muutamia kaikille ryhmäläisille kohdistettuja kysymyksiä. Esimerkiksi nuoruutta elämänvaiheena käsitellessä tapaamisessa kysyin kaikilta ryhmäläisiltä paitsi sitä, mistä suunnasta tulevat paineet nuoret kokevat kaikkein voimakkaimpina, myös sitä, onko nuorten asema vaikeutunut keskustelijoiden mielestä viime aikoina. Lisäksi kysyin nuorilta MIKSI-ryhmäläisiltä muun muassa kysymyksen: *miltä nuoria koskeva negatiivinen uutisvirta tuntuu nuorista itsestään?* (ryhmätapaaminen 29.8.2001).

Pyysin osallistujia kertomaan joidenkin teemojen käsittelyn päätteeksi myös, mitä asioita he pitivät keskustelussa erityisen merkittävinä (ks. myös Solatie 2001, 35).

Ryhmätapaamiset järjestettiin neljänä peräkkäisenä keskiviikkona. Aloitimme kello 18. Kolme ensimmäistä keskustelua jatkuivat varttia vaille yhdeksään, ja viimeinen keskustelu venyi hieman edellisiä kertoja pidemmäksi, kolmituntiseksi.

4.3.7 Projektin päättäjäiset

Juhlimme MIKSI-projektin päättymistä kaksi viikkoa ryhmäkeskustelujemme jälkeen. Päättäjäisissä puhuimme paljon median roolista ja rajusta uutissyksystä. Pitkän illan aikana saimme myös mahdollisuuden tutustua toisiimme paremmin. Ryhmäläiset löysivät yhteisiä tuttuja, ja illan aikana selvisi hauskoja yksityiskohtia kuten se, että eräs ryhmäläinen soittaa bändissä, joka nauttii kulttimaineesta toisen ryhmäläisen ystäväpiirissä.

Päättäjäisiin osallistui myös esimieheni Markku Virkkala. Hän oli kiinnostunut ryhmäläisten kokemuksista ja sekä heidän juttusarjan perusteella saamastaan palautteesta.

4.3.8 Keskustelujen onnistumisesta

Ryhmäläisten motivoituneisuutta tarkasteltaessa pidän huomionarvoisena sitä, että keskustelijat eivät saaneet osallistumisestaan minkäänlaista korvausta (vrt. Solatie 2001, 25). Yksi nuorista ryhmäläisistä ilmaisi avoimen pettymyksensä viimeisen MIKSI-tapaamisen päättyessä:

Eiks me enää tavata ja eikö me puhutakaan seurustelusta?, ryhmäläinen kysyi.

Yhtenä keskustelujen onnistumisen osoituksena pidän sitäkin, että vain yksi ryhmäläinen oli kerran poissa. Hän oli ilmoittanut työesteestään jo siinä vaiheessa, kun suostui projektiin. Kaikki ryhmäläiset olivat läsnä myös päättäjäsissä.¹²

---

¹² Ryhmän koossa pitäminen ei ole ongelmattonta. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa pro gradu -työtään tekevä Kirsi Haapala joutui vaihtamaan tapaamisaikoja moneen otteeseen nuorisoryhmänsä kanssa. Myös poissaoloja voi esiintyä jonkin verran, kuten Budjettiraadissa ja *Savon Sanomien* kansalaisjournalistisissa kokeiluissa tapahtui (Haapala 2002; ks. myös Heikkilä 2001.)

4.4 Keskusteluista juttusarjaksi

4.4.1 Etukäteisideoista

Jessica Tomlinson *Maine Today* -lehdestä antoi minulle 20.8.2001 käytännön vinkkejä projektiani varten. Hän suositteli muun muassa sitä, että antaisin ryhmäläisten kirjoittaa itse lehteen. Tomlinson neuvoi minua myös informoimaan lukijoita logon ja kolumnin keinoin siitä, että kyseessä on tavanomaisesta poikkeava projekti.

MIKSI-sarjassa en kuitenkaan käyttänyt logoa sen vuoksi, että logot eivät kuulu *Iltalehden Viikkolehden* ulkoasuun. En myöskään korostanut hankkeen kokeiluluonteisuutta, sillä esimieheni ei pitänyt ajatuksesta. Hän ei nähnyt tarvetta kansalaisjournalismin ”mainostamiseen” eikä hänen mielestään *Viikkolehden* jutuissa ole koskaan kysymys kokeiluista, vaan julkaistun jutun on täytettävä aina normaalit julkaistavan jutun kriteerit.

Alun perin suunnittelin, että juttukokonaisuuksiin kuuluisi myös online-osuus. Kaavailin, että keskusteluun saataisiin aktivoitua tuhansia nuorisoasioista kiinnostuneita lukijoita onlinen avulla. Sarjan ensimmäisen osan yhteyteen olin jo tehnyt vinkin, jossa viitattiin MIKSI-ryhmän sauraavaan keskusteluun ja tarjottiin lukijoille mahdollisuutta kommentoida aihepiiriä Internetin välityksellä.

Jouduimme kuitenkin tekemään esimieheni kanssa päätöksen online-osuudesta luopumisesta. Totesimme, että sitä ei pystytä purkamaan järkevästi siinä tilassa, jonka olimme varanneet juttusarjalle. Mietimme, että mikäli online-osuus olisi liitetty osaksi juttusarjaa, se olisi tapahtunut keskusteluja kuvaavien juttujen kustannuksella. Mielestämme MIKSI-tapaamisten raportointi huomattavasti pienemmissä mitoissa ei taas olisi ollut enää mielekäästä.

4.4.2 Juttujen kirjoittaminen

Ensimmäinen MIKSI-ryhmän keskusteluista kirjoittamani juttu ilmestyi vasta sen jälkeen, kun ryhmätapaamiset olivat ohi. Aloitin juttusarjan jokaisen jakson työstämisen keskustelun litteroimisella. Sen jälkeen jaottelin esille tulleet teemat juttukartoiksi¹³ (ks. myös liite 3) aihepiiriensä perusteella. Olen tottunut teemoittamaan juttujen aineistot samaan tapaan aina ennen kuin alan työstää juttua laajasta aineistosta.

Minusta juttukartoista oli erityisen suuri hyöty kansalaiskeskustelujen jutuiksi muuntamisessa. Karttojen avulla pystyin lohkomaan rönsyilevät keskustelut huomattavasti keskustelutilanteita loogisempaan muotoon. Tavoitteenani ei ollut dokumentoida tilanteita kronologisesti tai kokonaan sellaisenaan. En usko, että lukijat jaksaisivat kiinnostua aiheesta toiseen poukkoilevista, suoraan nauhalta puretuista keskusteluista. Olen myös sitä mieltä, että keskustelujen suora dokumentointi olisi osoittanut henkistä laiskuutta minulta kirjoittavana toimittajana.

¹³ Juttukarttani eivät välttämättä avaudu ulkopuolisille ihan helposti. Minun logiikkaani ne kuitenkin istuvat valtavan hyvin. Koska rakennan jutun ajatusten tasolla jo ”karttoja” tehdesäni, juttujen varsinainen kirjoitusprosessi sujuu nopeasti.

Keskustelujen autenttisesta dokumentoinnista luovuin myös siinä mielessä, että hyödynsin jokaista juttua kirjoittaessani myös aiempien keskustelujen materiaalia. En nähnyt mitään syytä luopua käytännöstä. Jos joku ryhmäläinen oli kommentoinut tiettyyn juttuun kuuluvaa asiaa nasevammin jossain muussa kuin aiheesta varsinaisesti käydyssä keskustelussa, mielestäni minun kannatti ehdottomasti käyttää ilmaisuja myös lehtitekstissä. Juttuja kirjoittaessani pyrin löytämään ennen kaikkea ryhmäläisten ajattelua mukailevan punaisen langan. Pyrin myös siihen, että kaikki ryhmäläiset pääsisivät ääneen jutuissa. Yritin samalla välttää sitä, että yksikään yksittäinen henkilö ei pääsisi dominoimaan juttuja liikaa. Pyrin myös siihen, että mikäli joku keskustelijoista esiintyi keskeisessä roolissa sarjan edellisessä osassa, hänen sanomisensa eivät nousisi keskiöön heti seuraavassa jutussa.

Välillä varsinkin pyrkimys ryhmäläisten tasa-arvoiseen esillepääsyyn tuntui mahdottomalta. Joillakin osallistujilla oli paikka paikoin enemmän sanottavaa kuin toisilla - ainakin journalistisessa mielessä. Kaiken kaikkiaan MIKSI-sarjan työstäminen tuntui kuitenkin huomattavasti helpommalta kuin Budjettiraati-juttujen kirjoittaminen nelisen vuotta aiemmin (ks. esim. Kunelius 1999, 53).

4.4.3 MIKSI-sarjan ensimmäinen osa

Kuten edellä kerroin, ryhmäläiset varoivat esittämästä asioita ehdottomina tai jakamasta konkreettisia ohjeita muille ihmisille. Minä halusin kunnioittaa heidän tapaansa puhua myös teksteissäni. Vaikka kansalaisjournalismissa tavoitellaan usein yhteisiä ratkaisuja yhteisiin ongelmiin, en edes yrittänyt muovata mitään ongelma-ratkaisu-tyyppistä koostetta juttusarjani ensimmäisen jutun yhteyteen. Mielestäni keskustelijoilla ei voi edes olettaa olevan ratkaisua esimerkiksi siihen, miten pikkupojat vapautettaisiin homofobiastaan tai miten teini-ikäiset nuoret pystyisivät olemaan välittämättä ryhmäpaineesta. Uskon, että tällaisten ratkaisujen tivaaminen olisi paitsi ollut naiivia, myös halvaannuttanut keskustelua.

Joitakin ratkaisuehdoksia ryhmässä ehdotettiin kuitenkin luontevasti. Juttusarjan ensimmäisen osan pääjutussa esitettiin muun muassa toive siitä, että pojille järjestettäisiin foorumeja, joilla he voisivat ilmaista tunteitaan. Tuollaisten foorumien pidemmälle viety visiointi olisi kuitenkin vaatinut paitsi oman keskustelunsa myös oman juttunsa. Nythän keskustelun teema oli valtavan laaja: nuoruus elämänvaiheena.

Nuori malli kuvituskuvasa

Ideoin MIKSI-sarjan ensimmäiseen juttuun kuvituskuvasa, jossa tavallinen nuori tyttö katsoo peiliin ja näkee peilikuvanaan sädehtivän ja trendikkäästi pukeutuneen ihannetytön. Päädyin kuvaideaan, sillä se myötäili mielestäni erittäin hyvin nuorten identiteettiasioita käsitelleen keskustelun henkeä. Pyysin malliksi yhdeksäsluokkalaista tyttöä, jonka olin tavannut juttukeikalla kesällä 2001. En lähestynyt suoraan tyttöä, vaan halusin esittää pyynnön hänen vanhemmilleen; koskihan pyyntöni alaikäisen henkilön kuvaamista.

Sovimme tytön äidin kanssa, että hän keskustelisi asiasta ensin tytön isän kanssa. Ennen vanhempien päätöstä myös minä pohdin asiaa pu-

helimitse tytön isän kanssa. Kun vanhemmat sitten päättivät antaa omasta puolestaan luvan kuvaukseen, asiasta kysyttiin tytöltä. Hän innostui ajatuksesta suuresti.

Minä järjestin mallille kuvauspaikan, meikkauksen ja kampauksen sekä hankin tarvittavan kuvausrekvisiitan kaupasta ja kotoani. H-hetkeä edeltävänä viikonloppuna tytön vanhempia alkoi kuitenkin arveluttaa. He ottivat yhteyttä minuun, sillä he pelkäsivät, ettei 15-vuotias tyttö saatettaisiin sekoittaa *Iltalehden* iltatyttöihin. Pohdimme asiaa useaan otteeseen puhelimitse. Ehdotin muun muassa mahdollisuutta kuvausten peruuttamiseen, ja näin sovimmekin jo jossain vaiheessa. Lopulta kuvaukset päätettiin kuitenkin järjestää jo perhesovunkin vuoksi.

Koko perhe oli tyytyväinen lopputulokseen. Kävimme valokuvaajan kanssa kahvilla tytön kotona, ja malli ja hänen äitinsä kävivät myös toimituksessa tarkastamassa kuvan ennen sen julkaisemista. Minun läksyni tässä kohtaa oli se, että jatkossa aion käyttää alaikäisiä malleja enintään mallitoimistojen kautta. Tällöin perheen sisäinen kädenväntö on käyty jo ennen kuvaustilannetta.

4.4.4 MIKSI-sarjan toinen osa

Sarjan toisen osan kuvitus sujui mutkattomasti. Lähdin valokuvaajan ja kahden ryhmäläisen kanssa kotimatalle, ja nuoria kuvattiin Helsingin rautieaseman liepeillä. Lehdessä julkaistiin kuva, jossa nuoret söivät iltapalaa nakkioskilla.

Juttusarjan toisen osan kirjoitin ikään kuin kaikki seitsemän ryhmän jäsentä olisivat olleet paikalla. Todellisuudessa yksi ryhmäläinen ei päässyt tapaamiseemme. Hän oli kuitenkin esittänyt teemamme kannalta arvokkaita kommentteja jo edellisten keskustelujen aikana, eikä ryhmäläisellä ollut mitään sitä vastaan, ettenkö voisi käyttää niitä jutussa. Poissa ollut ryhmäläinen sai jutun tarkastettavakseen paikalla olleiden keskustelijoiden tavoin.

MIKSI-sarjan toiseen osaan kuului pääjutun lisäksi kainalojuttu sekä ongelma-ratkaisu-tyyppinen palsta. Palstalla jotkut ryhmäläiset esittelivät ongelmina pitämiään asioita ja toiset ryhmäläiset tarjosivat niihin ratkaisuja. Minä toivoin, että palsta tukisi kansalaisjournalistista ajatusta siitä, että eriävät mielipiteet voivat lähentyä kansalaiskeskusteluissa ja että keskusteluissa esille tuotuihin ongelmiin on löydettävissä koko ryhmän hyväksymiä ratkaisuehdotuksia.

MIKSI-sarjan kahden ensimmäisen osan yhteydessä julkaistiin myös pieni *Nuori, kysy netissä* -palsta. Amerikkalainen kansalaisjournalisti Jessica Tomlinson suositteli käytäntöä 20.8.2001 lähettämässään sähköpostissa. Tomlinson korosti, että kansalaisten aktivoimiseksi on syytä kertoa, mitä he voivat tehdä keskustelussa esiin nousevien ongelmien ratkomiseksi.

Nuori, kysy netissä -palstalla vinkattiin Internet-osoitteisiin, joista nuoret voivat kysyä apua heitä askarruttaviin asioihin. Minä olisin tehnyt mielelläni vinkkiosuudesta laajemmankin, sillä MIKSI-ryhmän esiin tuomat teemat ahdistavat monia nuoria. Jouduin kuitenkin koko

ajan pitämään mielessäni palstatilan ahtauden ja tyydyin vinkkaamaan pelkkään Internetin kautta tarjolla olevaan apuun. Valitsin Internetin siksi, että Internet tavoittaa lähes sata prosenttia nuorista (ks. esim. Luukka et al. 2001). MIKSI-ryhmäläiset kertoivat myös, että poikien on paljon helpompi hakea apua Internetin kuin muiden kanavien avulla (ryhmätapaaminen 22.9.2001).

Käsittelen erään ryhmäläisen sarjan tässä osassa esittämän kommentin nostattamaa polemiikkaa omassa luvussaan (4.8). Kommentista seuranneet hankaluudet nousivat esiin vasta sen jälkeen, kun juttu oli julkaistu.

4.4.5 MIKSI-sarjan kolmas osa

Juttusarjan kolmannen osan kirjoittamisen jälkeen jäin harmittelemaan sitä, että jutusta jäi puuttumaan muiden ryhmäläisten kuin Eija Ahvon esittämää kritiikkiä opettajankoulutusta ja opettajien valintakriteerejä kohtaan (ks. IL 6.10., B 14). Myös ryhmäläisten toivoma selvitys siitä, missä suhteessa opettajankoulutukseen valitaan eri sukupuolten edustajia¹⁴ jäi pois jutustani, samoin kuin eräs hauska esitetty yläasteelaisen argumentti siitä, miksi miesopettajat soveltuvat hänen mielestään yläasteelle naisopettajia paremmin. Tekstistä pois jääneiden seikkojen mukaan ottaminen olisi vaatinut joko yhtä ylimääräistä sivua tilaa tai pääjutun muokkaamista aivan uuteen uskoon.

Koulukeskustelussa yksi miespuolinen raatilainen loi myös briljantin ja radikaalisti uudistetun vision opettajankoulutuksesta. Vision mukaan teorian ja käytännön tulisi kulkea käsi kädessä koko opettajankoulutuksen ajan. Opiskelija suorittaisi esimerkiksi aamupäivän yliopisto-opintoja ja siirtyisi iltapäiväksi luokkahuoneeseen. Käytännön opetustyössä opiskelijaa ohjaisi kokenut tutor.

Siinä vaiheessa, kun visio oli aika työstää jutuksi, tuli kuitenkin tieto ajohahdistista, johon mies oli joutunut MIKSI-sarjan edelliseen juttuun antamansa lausunnon vuoksi. Into hänen uuden kouluvisionsa esittämiseen lopahti puolin ja toisin.

Myös tämän juttusarjan viimeisen osan lähtöaukeama kuvitettiin edellisten juttujen tavoin. MIKSI-ryhmäläiset nojasivat MIKSI-kirjaimiin siten, että jokaiseen ryhmäläiseen liitettiin puhekupla, josta ilmeni jokin heidän keskeinen kommenttinsa. Jutun sisäsivun kuvituksena käytimme ryhmätapaamisessa otettua kuvaa. Tilannekuvassa näkyi neljä hyväntuulisen oloista ryhmäläistä keskustelemassa keskenään.

Juttusarjan kolmannessa osassa julkaistiin myös faktalaatikko, johon oli koottu suurin osa ryhmäläisten esittämistä ideoista peruskoulun kehittämiseksi. Lisäksi kirjoitin kainalojutun kansalaisjournalismille tyypillisessä juttumuodossa, jossa kansalainen saa kysyä, päättäjät vastaa ja kansalainen kommentoi päättäjän vastausta vielä jälkeinpäin (ks. esim. Heikkilä 2001). Selitin myös tähän yhteyteen haastattelemani asiantuntijalle etukäteen, millaiseen kokonaisuuteen hänen lausuntonsa tulee sijoittumaan (ks. myös Heikkilä 2001, 252)

---

¹⁴ Puhelinkyselyni avulla selvisi, että Helsingin ja Joensuun yliopistoihin valittavista opettaja-opiskelijoista vain ani harva on mies.

4.4.6 Yleistä tarkastusprosessista

Juttujen tarkastusprosessi sujui lähes täysin sähköpostitse. Minusta tämä osuus sujui kaiken kaikkiaan melko kivuttomasti (vrt. Budjettiraa-ti, Kunelius 1999). Osallistujat saivat mahdollisuuden lukea ja kommentoida juttuja etukäteen, ja he pysyivät sanojensa takana jopa yllä-vän vankkumattomasti. Juttusarjan ensimmäiseen osaan korjauksia ehdotti vain kolme ryhmän seitsemästä jäsenestä.

Minun ja erään ryhmäläisen näkemykset juttusarjan ensimmäisen osan kainalojutusta menivät kauemmaksi toisistaan kuin kertaakaan pro-jektin myöhempien juttujen yhteydessä. Kyseinen ryhmäläinen palaut-ti jutun kirjoitettuaan koko kainalo-osuuden uusiksi. Sekä minun että hänen kirjoittamissaan versioissa käsiteltiin nuorten seksuaalisuutta, mutta ryhmäläinen toi tekstissään esiin ryhmäkeskustelun ulkopuolisia asioita. Minä taas halusin pysyä keskustelun henkeä mukailevassa tekstissä. Ryhmäläinen ymmärsi perusteluni sekä sen, että en ollut ha-lukas muuttamaan juttua.

Keskimäärin puolet osallistujista hyväksyi myös juttusarjan muut osat sellaisenaan. Muutostoiveet koskivat lähes poikkeuksetta yksityiskoh-tia. Lähes jokainen halusi täsmentää jossain juttusarjan kolmesta osas-ta esittämäänsä suoraa sitaattiaan. Muutostoiveet koskivat suurelta osin ryhmäläisten henkilökohtaisia tuntemuksia. Ryhmässä esitetyt kommentit saattoivat tuntua liian rankalta painetussa tekstissä. Esi-merkiksi erään kiusatuksi tulleen keskustelijan tuntemuksia kuvailut-ta adjektiivia lievennettiin ennen kommentin julkaisua. Pehmeämpää ilmaisua haettiin myös yhden keskustelijan arvioon oman viiteryhmän-sä päihteidenkäytöstä, ja kirjoitetusta tekstistä poistettiin kokonaan muun muassa erään ryhmäläisen omasta ulkomuodostaan esittämä kommentti. Nuori voi kertoa pienryhmässä mutkattomasti esimerkiksi siitä, että hän ei voi käyttää trendipusakkaa kokonsa vuoksi, mutta painetussa tekstissä maininta saattaa tuntua jo loukkaavalta.

Minä olin juttujen tarkastusvaiheessa puhelinyhteydessä vain yhden ryhmäläisen kanssa. Juttelimme ensimmäisen jutun ilmestymisen jäl-keen. Ryhmäläinen kertoi saaneensa valtavasti palautetta, ja hän oli siitä selvästi ilahtunut. Minulle osallistuja välitti myös erään ryhmän ulkopuolisen henkilön kehun. Henkilö oli ihmetellyt sitä, kuinka ryh-mäkeskustelu voi muuntua niin loogiseksi juttukokonaisuudeksi.

Sähköpostitse minuun yhteydessä olleet ryhmäläiset kommentoivat juttuja lähinnä sen suhteen, millaiseksi he kokivat oman roolinsa ju-tuissa. Kaksi ryhmäläistä kommentoi ensimmäistä juttua myös yleisel-lä tasolla. Toinen totesi, että *oikein hyvä juttu*. Toiselta tuli viesti: *Siinä onkin aimo paketti heti alkuun. Varmaan mielenkiintoista niille, jotka pähkäilevät samojen asioiden kanssa.*

Myös monissa muissa viesteissä juttujen todettiin olevan "ok" tai "näp-päriä". Viesteissään keskustelijat tsemppasivat myös minua toivotta-malla työniloa ja jaksamista urakan parissa.

Juttusarjan viimeisen osan yhteydessä sain eräältä ryhmäläiseltä sähköpostia, jossa hän toivoi täsmennystä yhteen kommenttiinsa. Viestistä huokui pettymys myös isommassa mitassa.

Ja sit, ei silleen et haluisin enemmän "kuuluisuutta", mut voisitko jostain saada mulle yhen lauseen enemmän? tuntuu etten oo sanonu nois jutuis mitään, vai onkohan asia sit niin... no empä tiä, mut jos pystyt ni pistä jotain...(E-mail 24.9.2001.)

4.5 Yhteistyö Iltalehdessä

4.5.1 Valokuvaajan roolista

Hankin juttusarjaan valokuvaajan hyvissä ajoin ennen projektin käynnistymistä. Selitin kuvaajalle projektin idean ja toimitin hänelle luettavaksi kansalaisjournalistista materiaalia.

Sovin niin ikään esimieheni kanssa siitä, että valokuvaaja pääsisi vapautumaan "listavuoroista" aina kun se olisi MIKSI-sarjan kannalta tarpeellista. Kuvaaja ei kuitenkaan käyttänyt mahdollisuutta hyväkseen, minkä vuoksi ongelmia meinasi tulla jo ryhmän ensimmäisen tapaamisen yhteydessä. Kuvaaja ilmoitti vähän ennen tapaamista, että hänellä on toinen keikka yhtä aikaa MIKSI-ryhmän kanssa ja että hän tulee paikalle sitten, kun toinen meno päättyy. Sain kuitenkin järjestettyä tilanteen niin, että kuvaaja oli paikalla koko keskustelun ajan.

Valokuvaajan muut työtehtävät häirtasivat yhteistyötämme myös projektin myöhemmissä vaiheissa. Kuvaaja oli kiireinen, eikä hän ennättänyt syventymään projektiin. Ihanteellisimmillaan valokuvaaja olisi jakanut enemmän projektivastuuta. Jos kuvaaja olisi seurannut keskusteluja alusta loppuun, hän olisi voinut esimerkiksi auttaa minua omilla kysymyksillään. Apua olisin ottanut mieluusti myös esimerkiksi keskustelujen nauhoittamiseen sekä kahvitarjoilujen järjestämiseen. Vastaavantyyppiset hankkeet on toteutettu Suomessa tätä ennen aina tiimiyönä. Esimerkiksi keskustelun moderaattorin ja juttujen toimittajan roolit on erotettu toisistaan. (Ks. esim. Kunelius 1999; Heikkilä 2001.)

4.5.2 Taittajan roolista

Yhteistyöni taittajan kanssa sujui hyvin hedelmällisesti. Taittaja onnistui mielestäni erittäin hyvin sijoittaessaan isoja tekstimassoja pienehköihin tiloihin. Lopputulos näytti loogiselta ja niin ilmalta kuin olosuhteet huomioon ottaen saattoi toivoa.

Pohdimme taittajan kanssa eri vaihtoehtoja paljon myös yhdessä. Hänen huolellinen ja sitoutunut asennoitumisensa omaan tehtäväänsä helpottivat minun työtäni. Saatoin luottaa siihen, että taitto pelaa.

4.5.3 Yhteistyö esimiestasolla

MIKSI-projektin työstäminen oli pitkälti minun sooloprojektini. Saatoin kuitenkin keskustella lähimmän esimieheni kanssa aina, kun vastaan tuli tenkkapoo. Muutoin keskustelin esimiesteni kanssa lähinnä artikkeleiden julkaisuaikatauluista, palstatiloista sekä muutamista teksteihin liittyvistä yksityiskohdista. Juttusarjan kolme juttua julkaistiin sanasta sanaan siinä muodossa kuin olin ne kirjoittanut. En löytänyt teksteistä ainuttakaan editoijan tekemää muutosta, ainoastaan yhden käsittelyvaiheessa lisätyn jatko-otsikon.

4.5.4 Ideoita tulevaan

Minun ideapankkini lihoi MIKSI-projektin ansiosta muutamalla konkreettisella idealla. Ryhmäkeskustelujen kirvottamia juttuja ei syntynyt välittömänä jatkumona MIKSI-sarjalle, sillä jouduin keskittymään muihin tehtäviini projektin päätyttyä. Tämän tutkielman valmistumiseen mennessä olen ennättänyt kuitenkin työstää useita ryhmäläisten toivomia teemoja. Yksi jo julkaistuista artikkeleista kertoi aktivismismista (IL 29.12. 2001) ja eräässä, vielä julkaisemattomassa jutussa käsitellään nuorten seurustelua. Nuori MIKSI-ryhmäläinen tekee taustatyötä juttukokonaisuutta varten.

Tammikuussa 2002 julkaistussa kolumnissani (IL 24.1.2002) otin kantaa myös MIKSI-ryhmää laajalti keskusteluttaneeseen huumeidenkäyttöteemaan¹⁵. Seuraavassa kuussa (23.2.2002) jatkoin aihepiiriin käsitteilyä laajassa *Viikkolehden* toimittamassa raportissani.

4.6 Juttusarjan saama huomio Iltalehdessä

4.6.1 Juttusarjan sijoittuminen Viikkolehdessä

Sovimme MIKSI-sarjalle varattavasta palstatilasta ja juttujen julkaisupäivistä jo ennen kirjoitusprosessin alkua. Päätimme, että sarjan aloitus saisi neljä sivua palstatilaa. Juttusarjan seuraavat jaksot kaavailimme kolmen sivun laajuisiksi.

Minä olen tyytyväinen niin juttusarjan saamiin tiloihin kuin siihen, että sovitusta laajuuksista ei tingitty, vaikka uutissyksy heijastui - ja muutti - myös *Viikkolehden* toimituksellista sisältöä¹⁶. Petyin sen sijaan siihen, millä tavoin lehti huomioi projektin omassa ilmoittelussaan. Useammin kuin kerran sain kuulla, että "nämähän [MIKSI-jutut] eivät ole mitään myyntijuttuja".

¹⁵ Sain huumeita käsitelleestä kolumnistani enemmän lukijapalautetta kuin olen saanut koskaan aiemmin yksittäisestä jutusta. Kolumnista saamani palaute oli pelkästään positiivista. Lukijat toivoivat laajempaa yhteiskunnallista keskustelua aihepiiriin liittyen.

¹⁶ Esimerkiksi Kirsi Haapalan journalistiseen pro gradu -työhön kuuluneet ideat saivat täysin toisenlaisen vastaanoton *Keskisuomalaisen* toimituksessa. Toimitus hylkäsi Haapalan kokooman nuorisoryhmän juttuideoita, ja Haapalan joulukuun alussa toimituksen käyttöön antama juttu tullaan julkaisemaan lehdessä todennäköisesti vasta helmikuussa 2002 (e-mail 5.2.2002). Työskentely *Iltalehden* vakituiseina työntekijänä oli siis huomattavasti helpompaa kuin jos olisin tehnyt projektin freelance-työnä.

4.6.2 Omassa ilmoittelussa

Iltalehti ei noteerannut MIKSI-sarjan ensimmäistä osaa millään tavalla omassa ilmoittelussaan.

Sarjan aloitusviikonloppuna lehden tarjoamalle aitiopaikalle eli runkolehden kanteen nostettiin *Viikkolehden* artikkeleista sen sijaan esimerkiksi Suomen Mielenterveysseuran puheenjohtajan Pirkko Lahden haastattelu. Lahden haastatteluun viitattiin myös perjantain lehdessä julkaistussa lauantain lehden mainoksessa (IL 14.9., A 51) eli auktoriteetti puhumassa mielenterveydestä peittosi nuoret – tavalliset kansalaiset – puhumassa mielenterveydestä.

MIKSI-sarjan toinen ja kolmas osa nostettiin *Iltalehden* edellisenä päivänä ilmestyneisiin omiin ilmoituksiin. Sarjan toiseen osaan vinkattiin tekstillä *Keskustelu: Nuoret ja päihteet* (IL 21.9.2001, A 23) ja viimeisestä osasta ilmoituksessa oli maininta *Keskustelu: Mitä tehdä peruskoululle?* (IL 5.10.2001, A 24). Viikko- tai runkolehden kanteen sarjasta ei sen sijaan yltänyt ainuttakaan mainintaa.¹⁷

4.6.3 Muu näkyvyys

Sain kirjoittaa juttusarjan aloitusviikonloppuna *Viikkolehden Jutuntekijä*-palstalle (IL 15.9, B 3) omasta pyynnöstäni. Yritin herätellä lukijoiden mielenkiintoa MIKSI-sarjaa kohtaan muun muassa argumentilla *ruohonjuuritason tietoa keskustelijoilla on taatusti enemmän kuin yhdelläkään yksittäisellä asiantuntijalla*. Pyrin houkuttelemaan myös päättäjiä ottamaan kantaa ryhmäläisten ehdotuksiin: *kuka lähtisi luotusaamaan vaikkapa keskustelijoiden toivetta siitä, että teinipojille järjestettäisiin paikkoja, joissa he pystyisivät ilmaisemaan tunteitaan?*

Iltalehdessä olisi kenties voitu hyödyntää tehokkaammin myös MIKSI-ryhmän potentiaalia. Tässä kohtaa otan syyn niskoilleni. Olisin voinut tarjota ryhmän kapasiteettia käyttöön myös uutisosastolle ainakin teinipoikien Lopella tekemien surmien aikaan (ks. esim. IL 6.9.2001). Jälkiviisaasti voi visioida, kuinka lehti olisi voinut valjastaa "asiantuntijaraadin" keskustelemaan koko maata järkyttäneestä tapahtumasta hyvinkin pian tapahtumeen jälkeen. Asiantuntijauutisoinnin rinnalle oltaisiin saatu muista tiedotusvälineistä selvästi erottuva kansalaislähtöinen näkökulma. Aikatauluni oli kuitenkin niin kireä, että en edes ehdottanut MIKSI-ryhmän liittämistä Lopen tapahtumien uutisointiin. Ryhmän aiheesta käymään keskusteluun viittasin ainoastaan juttusarjan toisessa osassa, joka ilmestyi puolitoista viikkoa Lopen surmatöiden jälkeen (IL 22.9.2001, B 10).

---

¹⁷ *Viikkolehden* artikkeleiden huomioarvoa on mahdollisuus kasvattaa niin edellisen päivän lehdessä julkaistavassa ilmoituksessa kuin joko lauantain runkolehden tai *Viikkolehden* kannessa tai näissä molemmissa.

4.7 Projektin vastaanotto

4.7.1. Viikkolehden syyskokouksessa

Pidin alustuksen journalistisesta lopputyöstäni *Viikkolehden* toimitusosaston syyskokouksessa 7.9.2001. Kerroin kollegoilleni samalla myös kansalaisjournalismin periaatteista. Selvisi, että menetelmä ei ollut ennestään tuttu paikalla olleille noin parillekymmenelle toimittajalle, taittajalle ja valokuvaajalle. Vain esimieheni ja MIKSI-projektin valokuvaaja tiesivät kansalaisjournalismista, sillä olin perehdyttänyt heidät menetelmään jo aikaisemmin.

Alustustani kuunnelleet kollegani kritisoivat MIKSI-projektissa pääasiassa ryhmän koostumusta. Eräs kollega ihmetteli, mitä julkis tekee ryhmässä. Hän kummasteli myös auktoriteettia edustavan rehtorin mukanaoloa, samoin kuin ylipäätään aikuisten osallistumista keskusteluun. Paria muuta työkaveriani oudoksutti ajatus siitä, että keskustelijoille on annettu niin paljon sananvaltaa keskustelujen teemojen määrittelyssä. He arvelivat, että aihepiirien vapaa valinta saattaa tuoda esiin selkeää ryhmäläisten oman edun tavoittelua. Yksi työtoverini oli huolissaan myös siitä, miten minä voin säilyttää objektiivisuuden MIKSI-hankkeen kaltaiseen projektiin sitoutuessani.

En yllättynyt joidenkin kollegojeni nihkeästä suhtautumisesta kansalaisjournalismiin (ks. esim. Chaffee & McDevitt 1999, 193). Myös esimerkiksi Puranen (1998, 29) raportoi vastaavatyypisistä skeptisyydestä niin yhdysvaltalaisien kuin suomalaistenkin toimittajien keskuudessa. Seuraava Purasen kirjaama kommentti kuvaa kaikkein epäröivimpään päähän sijoittuvaa suhtautumista:

Jos tiedotusvälineet ovat julkisen keskustelun arena ja jos kaikenlaisten äänten tulee päästä julkisuuteen, mihin toimittajia tarvitaan - eikö järjestelmä pyöri ilman journalistejakin? (Mp., 29)

Toimittajakunnan sisäisissä mielikuvissa on epäilty myös sitä, saattavatko kansalaisjournalistit osallistua hankkeisiin omien näkemystensä ohjailmina ja pyrkivätkö he johdattamaan niitä toivomiinsa ratkaisuihin. (Mt., 31)

4.7.2. Toimituksessa juttusarjan aikana

En saanut kollegoiltani juuri lainkaan palautetta MIKSI-sarjan julkaisemisen aikana. Juttukokonaisuudesta käyty keskustelu rajoittui lähinnä satunnaisiin lausahduksiin. Pääasiassa juttuja kommentoivat sellaiset työtoverit, joilla on teini-ikäisiä lapsia.

Itse olisin kaivannut enemmän ajatustenvaihtoa kollegojeni kanssa. Hankkeen kireä aikataulu jarrutti kuitenkin tehokkaasti kunnon keskustelua. Kiire toi mukanaan mikrossa lämmitetyt valmisateriat, ja epävirallisen kritiikin foorumina toimivat lounastunnitkin jäivät väliin. Projektin käytännön osuuden toteuttamiseen varattu aika ei riittänyt kukaan. Venyttiin työpäiviäni usein niin aamuista kuin illoista ja työstin hanketta myös viikonloppuisin omalla ajallani.

4.7.3. Lukijoiden keskuudessa

MIKSI-projektin suhteen kävi niin kuin lehtijuttujen kohdalla yleensäkin käy ainakin oman kokemukseni perusteella: lähes kaikki palaute MIKSI-jutuista suuntautui haastateltaville. Jo kokemus *Aamulehden* Budjettiraadista auttoi ennakoimaan, että toimittaja ei saa kokeilu- luonteisista hankkeista yhtään sen enempää palautetta kuin rutiinistöistään.

MIKSI-sarjan perusteella saamani palaute rajoittui muutamaankin sähköpostiviestiin ja yhteen ideapuheluun. Edes sarjan viimeisessä osassa esitetty erillinen pyyntö antaa palautetta tai juttuideoita ei innostanut lukijoita yhteydenottoihin. Harvat lukijoilta tulleet viestit olivat positiivisia. Kaikki niistä tulivat jollain tavalla asiantuntijoita edustavilta henkilöiltä, mikä kertonee ainakin osittain siitä, että nuorten parissa työskentelevillä ammattilaisilla on halukkuutta vuoropuheluun. Esimerkiksi sarjan viimeiseen osaan liittyen sain postia Helsingin yliopiston kasvatuspsykologian erään vuosikurssin opiskelijoilta. He kiittelivät sarjaa *erinomaiseksi avaukseksi aina ajankohtaiseen keskusteluun koulusta ja koulutuksesta*. Sähköpostiviestissään opiskelijat kertoivat myös omasta koulutusohjelmastaan, jonka on voinut valita luokanopettajakoulutuksen pääaineeksi perinteisen kasvatustieteen sijaan vuodesta 1998 saakka (e-mail 9.10.2001).

4.7.4 Ryhmäläisten tuntemukset kyselyssä

Laadin *Iltalehden* tutkimuspäällikön Marja Vuorisen kanssa myös kyselyn, jonka avulla halusimme selvittää tarkemmin ryhmäläisten kokemuksia MIKSI-projektista (ks. mallina toiminut Heikkilä 2001, 327-330). Totesimme, että kysely kannattaa lähettää osallistujille vasta sen jälkeen, kun juttusarjan viimeinen osa on julkaistu.

Kyselyyn vastasi viisi MIKSI-ryhmän seitsemästä jäsenestä. Kaikki vastaajat olivat alle 30-vuotiaita. Tässä kohtaa haluankin alleviivata sitä, että saamani palaute koostuu nimenomaan MIKSI-ryhmän nuorten jäsenten kommentteista.

Ryhmässä

Minusta kyselyn keskeisin tulos on se, että jokainen vastaaja ilmoitti pitävänsä ryhmäkeskustelua henkilöhaastattelua mielekkäämpänä ajatusten esiintuomismahdollisuutena. Neljä osallistujaa vastasi (lomakkeen kysymys 5) yksinkertaisesti kokeneensa ryhmän henkilöhaastattelua mielekkäämmäksi. Viides vastaaja ilmoitti, että *kyllä asiaa olisi riittänyt yksinkin, mutta ryhmä oli hyvä niin saatiin monta erilaista näkökantaa asioihin*.

Ryhmän vetovoima toistui myös kysyttäessä sitä, mikä projektissa viehätti eniten (kysymys 2). Jokainen vastaaja toi esiin ryhmän mielekkyyden. *Ihana oli jutella ihmisten kanssa, joilla on mielipiteitä*, vastasi yksi. Hyvänä asiana mainittiin myös ryhmässä vallinnut sananvapaus.

Vastaajien elämäntilanne vaikutti siihen, ketä he kokivat edustaneensa keskusteluissa (kysymys 6). Kolme vielä koulua käyvää ryhmäläistä to-

tesivat edustaneensa ainoastaan itseään. Ryhmän opiskelijajäsen tunsi edustaneensa *useimmiten* pelkästään itseään. Jo työelämässä mukana oleva osallistuja vastasi puolestaan *sekä että*. Hän tunsi edustaneensa MIKSI-ryhmässä niin itseään yksityishenkilönä kuin itseään työpaikansa ja ammattinsa edustajana.

Eräs vastaaja oli ryhmän kokoonpanosta (kysymys 7) sitä mieltä, että *ujo ei olisi sopinut joukkoon*. Toinen vastaaja ilmaisi tyytyväisyytensä niin keskustelukumppaneihin kuin siihen, että ryhmässä pystyttiin keskustelemaan *järkevästi eriävistäkin mielipiteistä*. Keskusteluryhmän koostumuksesta vastaajat löysivät myös toivomisen varaa. Yksi vastaajista olisi halunnut, että mukana olisi ollut myös *konservatiivisempien* mielipiteiden edustajia. Hänestä ryhmä oli hämmästyttävän yksimielinen. Vastaaja olisi pitänyt mielenkiintoisempana sitä, että *ris-tiriitoja olisi ollut edes hieman*.

Ryhmän opiskelijajäsen harmitteli nuorten ryhmäläisten ikäjakoa. Hän huomautti, että ryhmässä ei ollut lainkaan 18–20-vuotiaita nuoria¹⁸. Työelämässä mukana oleva ryhmäläinen olisi puolestaan käynyt mielellään polemiikkia myös päättäjien kanssa, vaikkakin huomautti, että kohtaamisiin ei olisi jäänyt aikaa ryhmän käytössä olleen ajan puitteissa.

Jutuista

Jokaisella vastaajalla oli vankka mielipide keskustelujen ja niiden perusteella kirjoitetun juttusarjan vastaavuudesta (kysymys 8). Yksi vastaajista kertoi olevansa erittäin tyytyväinen. Hänen mielestään jutut vastasivat keskustelujen sisältöä *tosi hyvin*. Toinen kyselyyn osallistunut ilmoitti, että *melko hyvin*, vaikka hän huomautti, että jutuissa oli jouduttu karsimaan paljon keskustelujen sisällöistä. Kolmas ja neljäs vastaaja olivat edellisen vastaajan kanssa samoilla linjoilla. Kolmannen vastaajan mielestä mitään jutuissa esitettyjä asioita ei olisi voinut jättää pois, mutta paljon oleellista jäi kertomatta palstatilan vähyyden vuoksi.

Neljäs vastaaja ilmoitti, että *tilanpuute oli oikeastaan ainut sensori*. Viides vastaaja oli sitä mieltä, että *jutut vastasivat riittävän hyvin käytettyjä keskusteluja*. Tässä yhteydessä ryhmäläinen ilmoitti kuitenkin, että hän ei erityisemmin pitänyt juttusarjan kirjallisesta tyylistä.

Jokainen vastaaja kertoi saaneensa palautetta juttusarjasta (kysymys 9). Palautteen sävy tuntui kaikista positiiviselta. Pääasiassa sarjaa olivat kommentoineet ryhmäläisille ennestään tutut henkilöt kuten perhe, ystävät, työ- ja koulukaverit. Lisäksi esimerkiksi eräs nuori kertoi, kuinka hänet oli tunnistettu nakkioskilla aamuyöstä ja että kadulla vastaan kävelevä rouva oli tervehtinyt häntä ja huomauttanut, että *sinä olet se lehdestä tuttu*. Samaa nuorta ilahdutti niin ikään se, millaista palautetta eräs toinen ryhmäläinen oli saanut hänen mielipiteistään ja ulkonäöstään.

¹⁸ Minäkin toivoin ryhmää muodostaessani, että yksi nuori ryhmäläinen olisi ollut 18-vuotias. Olin sen vuoksi kontaktissa Kallion ilmaisutaitopainotteisen lukion viestinnän opettajaan. Pyysin opettajalta lukion toista luokkaa käyvän nuoren yhteystietoja olettaen, että tällä tavoin löytämäni nuori olisi täysi-ikäinen. Yllätyksekseni hän oli vasta 16-vuotias.

Ryhmäläiset arvelivat, että MIKSI-sarja kiinnostaa ainakin nuoria ja nuoria aikuisia (kysymys 11). *Ehkä 15–30-vuotiaita*, arveli joku. Toisaalta sarjan arveltiin herättäneen lukuhaluja myös nuorten vanhempien sekä sellaisten henkilöiden keskuudessa, *jotka haluavat kuulla puhetta nuorten suusta*. Jotkut vastaajat pitivät potentiaalisina lukijoina myös nuorten kanssa työskenteleviä sekä niitä, *jotka ovat hätkähtäneet puhekuplia* [juttusarjan jokaisessa osassa toistunut taitollinen elementti].

MIKSI-sarjan kirjallista asua kritisoinut osallistuja oli sitä mieltä, että MIKSI-jutut eroavat *Iltalehden* normaalisti julkaisemista jutuista (kysymys 12): *Olivat ne ainakin paljon mielenkiintoisempia ja järkevämpiä kuin julkisjuorut/urheilu/sensaatiolööpit*. Sama vastaaja arveli (kysymys 11), että MIKSI-sarja kiinnostaa henkilöitä, *jotka ovat kiinnostuneita ylipäänsä yhteiskunnallisista asioista*.

Jatkosta

Jokainen viidestä vastaajasta ilmoitti olevansa tyytyväinen projektiin kokonaisuudessaan (kysymys 1). Yksi vastaajista huomautti tässä yhteydessä myös, että *tosin kävi hieman huono tuuri ilmestymisajanjaksoissa, sillä maailmalla on tapahtunut nyt niin paljon traagista, ettei ihmiset välttämättä kiinnitä juttuihin niin paljon huomiota*. Toisaalta lehtiä varmaan myytiin paljon USA:n tapahtumien takia.

Tulevaa silmällä pitäen osallistujilta kysyttiin myös sitä, millaisten teemojen käsittelyyn vastaavantyyppiset projektit heidän mielestään joko sopivat tai eivät sovi (kysymykset 15 ja 16). Kolme vastaajaa totesi, että ryhmässä voi keskustella kaikista asioista. Vastaajista kaksi uskoi ryhmän sopivan lähestulkoon kaikkiin, joskaan ei ihan henkilökohtaisimpien asioiden käsittelyyn. Eräs vastaaja toivoi, että kansalaiskeskusteluja käytettäisiin ajankohtaisten asioiden yhteydessä: *sellaisten, joista yleensä puhuvat vain asiantuntijat*.

Kaikki vastaajat ilmoittivat olevansa valmiita suosittelemaan myös tuttavilleen MIKSI-hankkeen kaltaiseen projektiin osallistumista (kysymys 13). Kritiikkiä (kysymys 3) vastaajat esittivät vain vähän. Osa harmitteli palstatilan vähyyttä ja yksi ryhmäläisistä kyseenalaisti sen, miksi ryhmään oli valittu julkisuuden henkilö. Kritiikin esittäjä perusteli mielipidettään sillä, että hän on ymmärtänyt kertomani perusteella kansalaisjournalismin pyrkivän tarjoamaan medianäkyvyyttä nimenomaan sellaisille mielipiteille, joita ei yleensä kuulla julkisuudessa.

Juttuvinkkejä MIKSI-ryhmäläisiltä tuli vain vähän (kysymys 14). Kaksi vastaajaa ilmoitti ottavansa minuun yhteyttä sitten, kun heidän ideansa tulevat ajankohtaisiksi. Vain kaksi osallistujaa esitti konkreettisia toiveita. Toinen heistä kaipasi juttua seurustelusta. Toinen ilmoitti, että hän haluaisi lukea *muun muassa seurustelua, sensuuria ja jopa poliittisia asioita koskevista nuorten keskusteluista*. *Mielestäni nuori kolumnisti esimerkiksi olisi hyvä (tässä yksi vapaaehtoinen...)*, ryhmäläinen kirjoitti.

Kysyin ryhmäläisiltä myös, onko heidän suhtautumisensa keskusteluissa käsiteltyihin asioihin tai joukkoviestimiin, erityisesti *Iltaleh-*

teen, muuttunut projektin aikana (kysymys 17). Yksi vastaaja ilmoitti, että ei. Toinen kertoi yllättyneensä tavasta, jolla artikkelit tuotetaan eli miten suuri määrä asiaa tiivistetään pieneen tilaan. Kolmas sanoi katsovansa ryhmää paljon puhuttanutta koulujärjestelmää keskustelun jälkeen kriittisemmin silmin. Neljäs osallistuja vastasi, että *en oikein enää muista... ei varmaan kauheasti... oon aika avoin kaikille mielipiteille... jaa...*

Viidennen vastaajan palaute oli itseäni imartelevaa:

Mielestäni positiivisinta oli se, miten Leila suhtautui muutosehdotuksiin. Ymmärsin, että juttua tehdessä haastateltava sanoo viimeisen sanan, eikä toimittajalla ole intressiä painaa sellaista, jota haastateltava ei halua painettavaksi. Tämä muutti yleistä käsitystäni iltapäivälehtien toimittajista parempaan suuntaan...

Ryhmän kaksi aikuisjäsentä eivät vastanneet kyselyyn, vaikka lähetin sen osallistujille kahteen otteeseen ja pidensin vastausten palautusaikaa.

4.8 Taistelu sananvapaudesta

4.8.1 Keskustelusta jälkipyykkiin

Odotin, että varsinkin MIKSI-sarjan toisen osan päihdekeskustelu (IL 22.9.2001) olisi saattanut stimuloida julkista keskustelua laajaltikin. MIKSI-jutussahan keskustelijat rikkoivat monia tabuja. Eräs ryhmäläinen ehdotti, että kannabis pitäisi laillistaa, tavalliset nuoret kertoivat tuntevansa kannabiksenkäyttäjiä, ja keski-ikäinen ryhmän jäsen selitti, miten jo pelkkä huumeista puhuminen ahdistaa hänen ikäluokkaansa.

Osalle vanhemmista pahinta ei ole se, jos oma lapsi on narkkari, vaan se, jos muut saavat tietää (IL 22.9, B 10).

Pettymyksekseni jouduin kuitenkin huomaamaan, että ryhmän esiin tuomista ongelmista ei seurannut varsinaista jatkokeskustelua. Erään ryhmäläisen *kannabis pitäisi laillistaa* -lausunto synnytti kyllä varsinaisen mediaryöpyn, mutta keskustelua jatkettiin nähdäkseni lähes kauttaaltaan asian vierestä. Polemiikkia ei alettu käydä huumeongelman torjumisen näkökulmasta, vaan pohtien sitä, oliko ryhmäläisellä oikeus tuoda näkemyksensä esiin yksityishenkilönä, vaikka hän työskentelee ala-asteen rehtorina.

MIKSI-ryhmän läpikäymiin teemoihin tunnettiin ehkä kuitenkin laajempaakin mielenkiintoa myös muissa medioissa, sillä ryhmän Tyttöjen Talossa työskentelevälle jäsenelle alkoi tulla juttusarjan aikana yhteydenottoja muista tiedotusvälineistä. Projektin päättäjäsissä ryhmäläinen kertoi, että häneltä *alettiin kysellä tyttöjä, joilla on ongelmia ja/tai tyttöjä, jotka uskaltaisivat syyttää aikuisia näiden käytöksestä.* (10.10.2001.) Ryhmäläinen ei innostunut ehdotuksista eikä auttanut tyttöjen löytämisessä. Hän ilmoitti myös oikaisseensa kyselijöiden käsitystä Tyttöjen Talosta: Tyttöjen Talo ei ole suunnattu vain ongelmatyöille, vaan kaikille tytöille.

Eräs nuori ryhmäläinen kertoi niin ikään saaneensa kutsun osallistua television paneelikeskusteluun MIKSI-projektin aikana. Hänkään ei innostunut ajatuksesta eikä muistanut MIKSI-projektin päättäjäsissä enää edes sitä, mistä keskustelusta oli kieltäytynyt.

4.8.2 ”Tapaus Juurikkala”

Kerron seuraavaksi MIKSI-ryhmästä liikkeelle lähteneen ”tapaus Juurikkalan” vaiheet tiivistetysti. MIKSI-ryhmään kuulunut Juha Juurikkala sanoi *Iltalehden Viikkolehdessä* (22.9.2001) tarkalleen ottaen näin:

Kannabis pitäisi laillistaa (artikkelin lähtöaukeaman puhekuplassa, B 9) sekä sisällä jutussa:

Mun mielestä kannabis pitäisi laillistaa. Sinne vaan kaupan hyllylle. Laillistamisen avulla tarjolle saataisiin tutkittua tavaraa, rikollisuutta pystyttäisiin kitkemään ja kielletyn hedelmän maku katoaisi. - - Hän on varma siitä, että samalla kun kannabiksesta katoaisi kielletyn hedelmän maku, katoaisi myös suuri houkutin nuorten kokeiluihin. (IL 22.9, B 10.)

Työnantajapuoli vastaa

Lausuntoa seurasi jälkipyykki, joka kantautui ryhmäläisen omiin korviin vajaa viikko *Iltalehden* päihteitä käsitelleen jutun julkaisemisen (22.9.2001) jälkeen. Ensimmäisenä Juurikkalaan otti yhteyttä hänen esimiehensä, joka soitti Juurikkalalle ja kertoi, että tämän lausunto oli aiheuttanut närkästystä työnantajapuolella ja että se saattaisi johtaa seurauksiin.

Toinen Juurikkalan työnantajapuolen edustaja kirjoitti asiasta vantaalaislehden yleisönosastoon:

Sivistysvirasto tuomitsee jyrkästi Juurikkalan huumausainemyönteiset kannanotot. – – Kaupunki on sitoutunut tekemään kaikkensa huumausainevastaisen työn tukemiseksi. Olen toki sitä mieltä, että asioista tulee julkisesti keskustella niiden oikeilla nimillä. Se, että julkisessa virassa oleva henkilö ilmoittaa esiintyvänsä mielipiteineen yksityishenkilönä, ei mielestäni tuo hänelle kuitenkaan oikeutta esittää lain tai yleisen moraalin vastaisia mielipiteitä julkisesti ilman seurauksia. Kuten Helsingin Sanomissa 26.9 kirjoitin, kansalaisilla on oikeus odottaa, että virkamies, joka esiintyy virkanimikkeensä takana, edustaa julkista instanssia ja tiettyä auktoriteettia sekä myös organisaation virallista näkemystä, pätee myös tässä tapauksessa. Asia on otettu tutkittavaksi ja tutkinnan jälkeen tehdään tarvittavat johtopäätökset. (Vantaan Sanomat 3.10.2001.)

Samassa mielipidekirjoituksessaan kirjoittaja kertoi myös, että Juurikkalan *Iltalehdessä* ilmaisemat kannanotot ovat ymmärrettävästi herättäneet laajaa julkista keskustelua.

Vantaan Sanomat oli haastatellut Juurikkalaa jo aiemmin (26.9.2001) ”Provosoitko tahallasi” -otsikolla. Samaa kysymys-vastaus-kokonaisuutta varten oli kuultu myös lehden Päivän posti -palstalle myöhemmin (3.10.2001) kirjoittanutta sivistystoimenjohtajaa. Haastattelussa sivistystoimenjohtajan mielipiteet eivät olleet vielä yhtä ehdottomia kuin hänen yleisönosastokirjoituksessaan. Toimittajan kysyessä mieheltä, onko Juurikkalan lausunto vastoin kaupungin viestintästrategiaa, jonka mukaan rehtoreiden pitää tarkastuttaa mielipidetekstiensä tiedot ja oikeellisuus sivistysvirastossa ennen niiden julkaisua, sivistystoimenjohtaja vastasi, että *Juurikkala ei ollut läsnä tilaisuudessa, jossa asiaa käytiin läpi, joten en tiedä, onko Juurikkala tietoinen asiasta.*

Sivistystoimenjohtaja ilmoitti haastattelussa myös, että *en ole nähnyt kyseistä [Ilta-]lehteä enkä tiedä missä roolissa hän [Juurikkala] on keskusteluun osallistunut sekä hän [Juurikkala] on ollut aktiivinen keskustelija tällä alueella ja kai se keskustelua kaipaa. – – Emme puutu siihen, kun hän esiintyy yksityishenkilönä. Se on kansalaiskeskustelua, jota Suomessa tulee käydä eri asioista,* sivistystoimenjohtaja sanoi vielä tuolloin (VS 26.9.2001).¹⁹

¹⁹ VS järjesti jo kesällä 2000 Kuumman Linjan Juha Juurikkalan medialausunnon takia. Juurikkala oli kertonut television *Tervo & Päivärinta* -ohjelmassa kesän alussa ostaneensa alkoholia 12-vuotiaalle lapselleen vuosia sitten. VS:n Kuumalla Linjalla lukijoilta kysyttiin muun muassa sitä, mikä on lukijoiden mielestä sopiva ikä tarjota alkoholia lapselle. Jo tuolloin heiltä kysyttiin myös mielipidettä siihen, saako rehtori antaa kyseisen luonteista lausuntoa julkisuudessa edes yksityishenkilönä eikä työpaikkansa edustajana haastateltuna. (VS 11.6.2000.)

Juurikkalan ensireaktio

Ryhmäläinen ilmoitti lähimmälle esimiehelleen jo tämän ensimmäisen kannabislausuntoa käsitelleen puhelun aikana, että hän ei aio hyväksyä sitä, että hänelle annetaan vaikkapa varoitus kommentin takia. Jupakkaa selvittäessään Juurikkala oli yhteydessä myös minuun. Sähköpostia sain ensimmäisen kerran sen jälkeen, kun ensimmäinen asiaa käsitellyt *Vantaan Sanomien* kirjoitus oli julkaistu (e-mail 30.9.2001). Jatkoimme keskustelua puhelimitse seuraavana päivänä. Juurikkala kertoi minulle, että hän ei ole valmis vastaanottamaan lausunnostaan työnantajapuolen varoitusta, vaan että hän puolustaa sananvapauttaan tarvittaessa joko oikeudessa tai julkisuudessa tai molemmissa. Yhdessä pohdimme myös sitä, kuinka ja miten minä voisin tukea häntä kiistassa sekä olla oikomassa meidän molempien mielestä julkisuudessa myöhemmin vääristynyttä kannabislausuntoa.

Lausunnon käsittelyn jatko

Kun Vantaan kaupungin ja Juurikkalan välinen köyden veto oli jatkunut pari viikkoa, tuli tieto, jonka mukaan asiaan perehtynyt kaupungin virkamies ei suostunut käsittelemään lainkaan Juurikkalan *Iltalehdelle* yksityishenkilönä antamaa lausuntoa.

Tämän jälkeen alkoi joka tapauksessa tavallaan uusi kierros lausunnon käsittelyssä. Tässä vaiheessa Juurikkala joutui turvautumaan oman liittonsa lakimieheen ja hän osallistui jossain määrin myös aiheen ympärillä velloneeseen julkiseen keskusteluun.

Kannabislausunnosta noussut kohu pauhasi etupäässä Juurikkalan kotipaikkakunnalla Vantaalla. Juurikkala itse käytti jupakasta alusta saakka nimitystä ”hirmuinen paikallismyrsky”. Vantaalaisessa keskustelussa lausunto nostettiin esiin paitsi *Vantaan Sanomissa*, myös esimerkiksi kaupungin evankelisluterilaisen seurakunnan lehdessä *Vantaan Laurissa*. Lehden kolumnisti pohti Juurikkalan lausuntoa muun muassa siltä kannalta, saako virkamies esittää yksityishenkilönä julkisuudessa työnantajansa ehdottoman huumeikielteisestä kannasta eroavia mielipiteitä. (*Vantaan Lauri* 25.10.2001.)

Samana päivänä myös Vantaan kristillisdemokraattien ryhmä toi *Kristityn Vastuu* -viikkolehdessä esiin huolensa huumeista, jotka ”ovat kasvava ongelma Vantaallakin”. Kristillisdemokraattien edustajat eivät maininneet Juurikkalan nimeä, vaan he ilmaisivat järkyttyneensä Suomen Ylioppilaskuntien Liiton edellisellä viikolla antamasta lausunnosta mietojen huumeiden laillistamisen puolesta. (25.10.2001.)

Juurikkala tuli *Iltalehteen* antamansa kommentin jälkeen julkisuuteen ensimmäisen kerran *Vantaan Sanomiin* kirjoittamansa yleisönosastokirjoituksen välityksellä. ”Valtavirrasta poikkeava mielipide toi vihat päälle” -otsikolla varustetussa kirjoituksessaan Juurikkala oikoi huumeikantaansa, puolusti perustuslaillista oikeuttaan osallistua kansalaiskeskusteluun sekä kertoi muun muassa kansalaisjournalismin periaatteista (VS 21.10.2001).

”Myrskyn silmä” Internetissä

Kaikkein laajin ”paikallismyrsky” Juurikkalan lausunnosta pauhasi *Tieto Vantaa*-nimisessä (<http://www.tietovantaa.fi>) Internet-portaalissa. Avoimeen keskustelufoorumiin kirjoitettiin kaikkiaan noin 370 huume-keskusteluun liittynyttä kommenttia. Mielenpitoista vajaan 150:ssä mainittiin Juurikkala nimeltä ja lopuissa teksteissä käytiin muuta aihepiiriin liittyvää keskustelua (Kivistö 31.10.2001, 1.11.2001).

Portaalin ylläpitäjä kertoi joutuneensa poistamaan portaalista parisenkymmentä eli noin kolme prosenttia Juurikkalan lausunnon kirjoittamista kirjoituksista. Niissä esitettiin ylläpitäjän mukaan perustelemattomia väitteitä ja syytöksiä nimeltä mainittuja henkilöitä kohtaan. Ylläpitäjän mukaan useat näistä kirjoituksista täyttivät solvauksen tunnusmerkit (Kivistö 31.10.2001, 1.11.2001).

Minä kävin läpi Internet-keskustelun annin enkä voi olla huomauttamatta keskustelun saaneen jopa koomisia piirteitä. Keskustelussa tuotiin esiin muun muassa erään kirjoittajan käsitys Juurikkalan kokoomusmyönteisyydestä. Tämän jälkeen kokoomusnuoret ryhtyivät puolustelemaan toimintansa huumevastaisuutta sekä sitä, että heihin *uskaltaa ihan surutta liittyä*. Keskusteluun osallistuivat myös jotkut huolissaan olevat, Juurikkalan koulua käyvien lasten vanhemmat. Osassa kirjoituksista Juurikkala sai kiitosta ja myötätuntoa. Tuon esiin muutamia esimerkkejä seuraavaksi.

Todennäköisesti aika ei vielä ole Juha Juurikkalan tapaisten visionäärien. Yksinäisiä ritareja tuulimyllyjä vastaan on ollut aina ja tulee olemaan. - - Tämäkin tapahtuma, sen julkisuus ja sananvaihtomme täällä aihepostissa on ilmeisesti saanut enemmän hyvää aikaa kuin moni akateeminen lopputyö. (Mika, 22.10.)

Juurikkalankaan ei voi väittää olevan väärässä. - - nykyinen politiikka ei ole onnistunut päihteidenkäytön kasvua katkaisemaan. Uusia keinoja tarvitaan. Niitä ei löydy, jos julki saa lausua vain virallisen totuuden mukaisia jankutuksia. (Hannu Kokko, Vantaan vihreät 22.10.)

- - Ostithan omalle lapsellesikin alkoholia alaikäisenä oletko myös tutustuttanut heidät kannabikseen? (Äiti, 22.10.)

Juurikkala itse liittyi keskusteluun siinä vaiheessa, kun joku epäili hänen jo osallistuvan siihen nimimerkin suojaamana. Ensimmäisessä kirjoituksessaan Juurikkala totesi, että hän ei ole käyttänyt koskaan nimiä. Juurikkala ilmoitti samalla, että hänen *Iltalehdelle* antamassaan kannabislauseunnossa ei ollut kyse lipsahduksesta (22.10.2001).

Älä ollenkaan vähättele vaikutustasi koulusi oppilaisiin. Sinusta puhutaan nuorten keskuudessa isolla J:llä ja satunpa tietämään, että moni entinen koululaisesi pitää sinua aikuisesikuvanaan. (Kari, 23.10.)

Juurikkalalla oli sanansa sanottavana myös tällöin:

Eli siis: vaikea minun on uskoa, että kannabiksen laillistamispuheitteni takia yhdestäkään minua ihailevasta nuoresta tulisi narkkari (23.10.).

Viisi viikkoa pauhannut huumekeskustelu poiki vilkkaimpina päivinä kaikkiaan 50-70 kirjoitusta. Portaalin ylläpitäjä vertasi ”tapaus Juurikkalaa” edellisvuoden kunnallisvaalien aikaan käytyyn Internet-keskusteluun. Ylläpitäjän mukaan vuoden 2001 alkusyksystä *TietoVantaassa* käyty rasismikeskustelu oli sen sijaan vielä huomattavasti huume- ja kunnallisvaalidebaatteja ärhäkämpi ja laajempi (Kivistö 31.10.2001, 1.11.2001).²⁰

Huomio Helsingissä

Myös Helsingissä ilmestynyt *Uutislehti 100* puuttui ajankohtaiseen kysymykseen 21.10.2001 järjestämässään tekstiviestigallupissa. Gallupissa kysyttiin, mitä mieltä lukijat ovat mietojen huumeiden laillistamisesta. Seuraavan päivän lehdessä julkaistun tuloksen mukaan 82 prosenttia vastaajista kannatti ja 18 prosenttia vastusti mietojen huumeiden laillistamista. Paria päivää myöhemmin julkaisemassaan jutussa lehti kertoi ”tapaus Juurikkalasta” (*Uutislehti 100*, 24.10.2001). Jutussa selvitettiin *Iltalehden* artikkelista (22.9.2001) alkanutta Juurikkalan ja Vantaan kaupungin kädenvääntöä. Artikkelissa kerrottiin niin ikään, että Juurikkala aikoo pitää kiinni alkuperäisestä lausunnostaan.

Iltalehti päätti aloittaa asian uutisoinnin juuri, kun Juurikkalan asianajaja oli suositellut hänelle julkisuustaukoa. Uutistoimittajan ottaessa yhteyttä Juurikkalaan, Juurikkala kieltäytyi haastattelusta asianajajalta saamaansa neuvon vedoten. Näin ollen *Iltalehti* ei osallistunut suoranaiseen lausunnon jälkipyykkiin.

Media-asiamiestä olisi kaivattu

Minä yritin kysellä vinkkejä Juurikkalan auttamiseksi useilta eri tahoilta. Paikka paikoin neuvot menivät ristiin, mutta tiedotin niistä aina Juurikkalalle. Keskustelin hänen tapauksestaan esimerkiksi Journalistiliiton lakimiehen Lauri Kerosuon kanssa (10.10.2001).

Kerosuo piti tilannetta erittäin mielenkiintoisena. Hän rinnasti Juurikkalan sanomiset Vappu Taipaleen LSD-lausuntoon (ks. esim. IL 10.5.2001, 4-5, 7) ja huomautti, että pioneerit saavat aina kolhuja, kun yritetään luoda vapaampaa kansalaisyhteiskuntaa. Kerosuon mielestä murros kohti tuota yhteiskunnallista vaihetta on todellakin tapahtumassa. Kerosuo korosti, että hän puntaroi Juurikkalan kannanottoa puhtaasti sananvapauden kannalta. Hän kertoi myös, että Suomessa ei ole yksistään sananvapauden puolustamiseen keskittyntä instanssia. Valituskanavana Kerosuo toi esiin kaksi mahdollisuutta: eduskunnan oikeusasiamiehelle kantelun tai Julkisen Sanan Neuvoston. Julkisen Sanan Neuvosto toimii myös ilmaisuvapauden puolustajana, ja Kerosuon mielestä Juurikkalan tapauksen voisi tarvittaessa yrittää saada sen käsiteltäväksi. Kerosuo kertoi niin ikään, että Julkisen Sanan Neuvostolle yritettiin luoda aktiivista sananvapauden puolustajan roolia siinä vai-

²⁰ *TietoVantaa* on vuonna 1999 perustettu Internet-portaali. Sen toimitussihteerinä työskentelee Pirjo Kivistö *Vantaan Sanomista*. Kivistö selvitti pyynnöstäni, kuinka paljon tapaus Juurikkala puhututti portaalin käyttäjiä. Hän oli ottanut lähtökohdakseen päivän, jolloin *Vantaan Sanomissa* julkaistiin ensimmäinen Juurikkalan *Iltalehden* lausuntoa käsitellyt teksti (26.9.2001). *TietoVantaan* ylläpidosta vastaavat *Vantaan Sanomien* lisäksi Vantaan kaupunki, Vantaan seurakunnat, Vantaan poliisi, Vantaan yrittäjät sekä Vantaan kauppakamari.

heessa, kun sitä oltiin perustamassa 1960- ja 70-lukujen taitteessa. Hän muisti neuvoston antaneen ainakin kerran – toimintansa alkuvaiheessa – moitteen kunnalle, joka rajoitti virkamiehensä sananvapautta (Kerosuo 10.10.2001).

”Tapaus Juurikkalan” päätös

”Tapaus Juurikkalan” käsittely päättyi siihen, kun Vantaan kaupungin opetuslautakunta antoi Juurikkalalle ohjeet hänen tulevia julkisia esiintymisiään varten. Asian uutisoi myös *Vantaan Sanomat* (10.11.2001). Lehdessä kerrottiin, että Juurikkalan on vastaisuudessa varmistuttava, että hänen työnantajaansa tai työpaikkaansa ei mainita, jos hän esiintyy julkisuudessa yksityishenkilönä.

Opetuslautakunnan mukaan *Iltalehden* lukijoille on voinut syntyä virheellinen kuva siitä, että Juurikkalan kannanotot edustaisivat myös Vantaan sivistystoimessa ja Ilolan koulussa [Juurikkala työskentelee kyseisen ala-asteen rehtorina] vallalla olevaa käsitystä. Juurikkala oli lehden mukaan joutunut antamaan lautakunnalle kirjallisen selvityksen, ennen kuin lautakunta antoi hänelle ”ohjeet” julkisuudessa esiintymistä varten. Juurikkala oli korostanut lausunnossaan sitä, että hän ei ole syyllistynyt valtavirrasta poikkeavan mielipiteensä vuoksi lainvastaiseen tai rehtorin virkavelvollisuuksien vastaiseen tekoon, vaan käyttänyt ainoastaan perustuslaillista oikeuttaan osallistua julkiseen keskusteluun. Lautakunta puolestaan huomautti Juurikkalalle antamissaan ohjeissa, että lasten ja nuorten parissa työskentelevien on muistettava vastuunsa ja kiinnitettävä erityistä huomiota julkisiin esiintymisiinsä (VS 10.11.2001).

Ryhmäläisen kritiikkiä

Juurikkala oli pahoillaan *Iltalehden* roolista siinä suhteessa, että lehti julkaisi MIKSI-ryhmäläisten tittelit, vaikka MIKSI-ryhmän tapauksessa kysymys oli kansalaiskeskustelusta. Minä huomautin Juurikkalalle, että keskustelijat tiesivät käytännöstä jo etukäteen. Perustelin keskustelijoiden tittleiden julkaisemista sillä, että kyseessä on yleinen journalistinen käytäntö. Vaikka journalistinen tuote olisi niinkin suppea kuin gallupkysely, yleinen käytäntö on tuoda esiin niin vastaajien nimi, ikä kuin titteli. Mielestäni Juurikkala ei olisi voinut osallistua kansalaiskeskusteluun ”tuntemattomana” edes siinä tapauksessa, että hänen titteliään ei olisi mainittu juttujen yhteydessä. Hänen(kin) tittelinä on niinkin helposti saatavilla kuin soittamalla puhelintiedusteluun. Juurikkala on sitä paitsi esiintynyt julkisuudessa runsaasti jo ennen MIKSI-ryhmää.

Henkilökohtaisesti pidän Vantaan kaupungin sivistyslautakunnan Juurikkalalle antamaa ohjetta *jos esiinnyt julkisuudessa yksityishenkilönä, tittelisi ei saa tulla mainituksi* hyödyttömänä. Juurikkala on henkilö, joka tunnetaan, ja jokaisen, vähemmän tunnetunkin, vantaalaiskoulun rehtorin titteli on selvitettävissä soittamalla puhelintiedusteluun ja kysymällä kyseisen nimisten henkilöiden yhteystietoja.

Ennakkosensuuria vai ei?

Annoin Juurikkalalle mahdollisuuden päihdejutun sisällön tarkastamiseen kahteen kertaan. Otin häneen erikseen yhteyttä jo juttua kirjoittaessani ja kysyin vielä uudemman kerran, voinko käyttää hänen kannabislausuntoaan jutussani. Koska ryhmäläinen oli halukas tuomaan lausuntonsa julkisuuteen, en katsonut tarpeelliseksi suojella häntä ennakkosensuurilla. Mikäli vastaava kommentti olisi tullut alakäisen ryhmäläisen suusta, se olisi jäänyt todennäköisesti julkaisematta tai sen julkaisemista olisi edeltänyt vähintäänkin keskustelu ryhmäläisen ja hänen huoltajiensa kanssa.

Keskustelin Juurikkalan ”kannabis pitäisi laillistaa” -lausunnon julkaisemisesta myös kolmen esimieheni kanssa, ennen kuin päätimme julkaista sen. Esimieheni pohtivat erittäin huolellisesti kommentin julkaisemisen mahdollisia seurauksia. Pureskeltuaan asiaa ja varmistettuaan minulta, haluaako haastateltava todellakin tuoda lausunnon julkisuuteen, esimieheni antoivat luvan mielipiteen julkaisemiseen. Juttuun kirjoitin ennakoivasti:

Osa muista keskustelijoista muistaa Juuson provosoineen julkista päihdekeskustelua myös Tervo & Päivärinta -tv-ohjelmassa reilu vuosi sitten. (IL 22.9, B 10.)

Toimittajan(kin) piinapenkki

”Tapaus Juurikkalan” jälkipuinnista muodostui myös minun piinapenkkineni. Pihisin ja puhisin ensinnäkin *Vantaan Sanomissa* julkaistun (3.10.2001) kirjoituksen vuoksi. Tekstissähän väitetään, että Juurikkalan lausunto on huumausainemyönteinen, mikä on mielestäni paitsi väärä tulkinta myös väärä leima Juurikkalan otsaan.

Tapauksen jälkipuinti sattui minun kannaltani erittäin epäkiitolliseen ajankohtaan. Resurssini toimia eivät olleet parhaimmillaan, sillä ensimmäinen MIKSI-sarjan jälkeinen työviikko oli alkanut hektisenä ja projektiväsymys painoi vielä päälle. Kun sananvapauskiista sitten ilmestyi muun hulabaloon keskelle, aikaa ja voimavaroja tuntui olevan yksiselitteisesti liian vähän.

Tässä kohtaa taisin manata koko kansalaisjournalismin idean. Mietin, mitä järkeä on marssittaa tavallisia ihmisiä kansalaiskeskusteluun, jos he joutuvat sen seurauksena puun ja kuoren väliin ilman, että heidän sananvapautensa tukena toimii minkäänlaista turvaverkkoa?

5 PÄÄTELMÄT

5.1 Kannattiko nuorten esiin tuominen?

Mielestäni jo tutkielmani luku ”nuoret ja media” osoittaa, että MIKSI-ryhmän kokoaminen oli perusteltua. Nuorten asemaa mediassa tulee vankentaa. En näe minkäänlaista oikeutusta sille, että journalistisissa tuotteissa aikuiset puhuvat kovin usein nuorten suulla.

Pidän myös MIKSI-ryhmän keskusteluteemoja päivänpolttavina. Kuten vuoden 2001 ajalta esiin nostamani uutiset kertovat, nuorten pahoinvointi ja sen kanavoituminen muun muassa väkivallanteoiksi puhuttaa koko yhteiskuntaa. Tätä debattia leimaa mielestäni jonkinasteinen moraalipaniikki. Nuorten käyttäytymistä kauhistelevat niin tiedotusvälineet, asiantuntijat kuin vanhemmatkin, ja nuoret saavat puheenvuoron lähinnä vain ikätovereittensa tekoja ihmetellessään.

MIKSI-ryhmä pyrki kääntämään asetelman päinvastaiseksi eli tarjoamaan nuorille medianäkyvyyttä oman elämäntilanteensa asiantuntijoina. Mielestäni juttusarja onnistui tuon tavoitteen suhteen. Nuoret ryhmäläiset toivat julkiselle keskustelulle poikkeuksellisen näkökulman nuorten arkeen. Myös ryhmään kuuluneiden nuorten ja aikuisten välinen dialogi osoittautui toimivaksi. Ymmärrystä ja halua kuunnella löytyi puolin ja toisin. Kansalaisjournalismille keskeinen *keskustelevuuden* kriteeri toteutui siis kaiken kaikkiaan mainiosti MIKSI-ryhmän sisällä. Keskustelevuuden tavoitetta palveli myös se, että nuoret saivat äänensä kuuluviin oman yhteiskunnallisen asemansa kuvaajina.

MIKSI-ryhmä ei sen sijaan juuri yltänyt dialogiin asiantuntijoiden kanssa. Ryhmä halusi kohdistaa vain yhden kysymyksen asiantuntijataholle, ja minä kunnioitin ryhmäläisten tahtoa. Asiantuntijat eivät pyrkineet myöskään vastaamaan ryhmän esiin tuomiin näkemyksiin oma-aloitteisesti muutamaa minulle kohdistettua sähköpostiviestiä lukuun ottamatta. Poliittisia päättäjiä kansalaisryhmän käymä keskustelu ei houkuttattanut minkäänasteiseen vuoropuheluun.

5.2 Onnistuiko kokeilu?

Mielestäni journalistinen lopputyöni täytti kaikki sille etukäteen asetamani tavoitteet (ks. luku 1.2). Kokeilu onnistui jopa yli odotusten sen suhteen, kuinka tyytyväisiä ryhmäläiset olivat toimintamuotoon eli ryhmäkeskusteluihin. Kaikki kyselyyni vastanneet ryhmäläiset pitivät ryhmää henkilöhaastattelua mielekkäämpänä haastattelumuotona. Jotkut vastaajista ilmoittivat olevansa valmiita keskustelemaan ryhmässä mistä tahansa aiheesta. Pari vastaajaa koki kuitenkin, että ryhmä ei sovi kaikkein intiimimpien asioiden pohdiskeluun.

MIKSI-ryhmän keskusteluaineiston pohjalta olisi voinut lohkoa huomattavasti useampiakin kuin kolme juttua. Toimin kuitenkin kuten olimme sopineet työnantajani kanssa eli pysyttelin alkuperäisessä suunnitelmassa.

Ryhmäläiset suhtautuivat ymmärtäväisesti siihen, että jouduin karsimaan keskustelujen sisältöjä laajalti juttusarjaa työstäessäni. Projektin päätyttyä antamassaan palautteessa he kokivat palstatilan puutteen ainoaksi keskustelija sensoroineeksi tekijäksi. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan ilmoittanut kokevansa, että olisin sivuuttanut jutuissa jonkin keskusteluissa esiin tuodun keskeisen teeman. Näin ollen kansalaiskeskustelut ja niiden raportointi onnistuivat ainakin melko hyvin myös kansalaisjournalismiin liittyvän *pääsyn* kriteerin suhteen.

Tässä kohtaa minun on kuitenkin syytä kysyä itseltäni, olisiko minun pitänyt ohjata keskusteluja määrätietoisemmin? Tiesin jo keskustelutilanteissa, että tulisin oppoamaan runsaudensarveen aineistoa työstäessäni, mutta en siitä huolimatta halunnut ohjata keskustelua taukoamatta.

Uskon, että ryhmä nautti keskustelutilanteista osittain senkin takia, että ilmapiiri oli vapaa enkä vaatinut heitä pysymään ”asiassa” jatkuvasti. Sen sijaan korostin ryhmäläisille useaan otteeseen kansalaisjournalismiin liittyvää *harkitsevuuden* aspektia. Tunsin, että niin minä, he kuin me kaikki yhdessä jaoimme vastuuta keskustelujen kulusta ja sisällöistä. Tutkielmani empiirisessä osuudessa kerron myös, millä perusteella ryhmä keskusteli kulloinkin esille tuoduista teemoista.

Vaikka kaksi ryhmän aikuisjäsenistä ei vastannut projektin jälkeen ryhmäläisille lähettämäni kyselyyn, hankkeen perusteella voi todeta, että nuoret tunsivat asemansa keskustelijoina aikuisia vapaammaksi. Tiettyjen aikuisjäsenten pohdiskeluissa toistui ajatus siitä, että he ovat paitsi kansalaiskeskustelijoita, myös monilla tavoin työnantajaansa sitoutuneita. Sama seikka häiritsi aikanaan jo joitakin *Aamulehden* kansalaisraadin osallistujia.

Omaa rooliani arvioidessani täytyy todeta, että olisin voinut rajata tarkemmin vähintään MIKSI-ryhmän toisen keskusteluteeman ”nuoret, päihteet ja syrjäytyminen”. Jos olisin pyytänyt ryhmää valitsemaan korkeintaan jommankumman teemoista tai tekemään vieläkin kohdistetumman rajauksen, keskustelu ja sen perusteella kirjoitettu juttu olisivat saaneet syvällisemmän muodon. Toisaalta koin juttusarjan tämän osan yhteydessä merkittäväksi myös sen, että ryhmä pääsi kommentoimaan ajankohtaista uutisaihetta eli teinipoikien Lopella tekemiä surmia.

Varauduin jo etukäteen siihen, että joudun tekemään välillä myös tekstillisiä kompromisseja keskustelijoiden motivaation ylläpitämiseksi. Kaikki muutosehdotukset eivät tuntuneet journalistisesti kannattavilta, mutta annoin ryhmäläisille aina vähintään mahdollisuuden perustella toiveitaan. Kun esimerkiksi yksi osallistuja koki päässeensä puhumaan teksteissä liian vähän, lisäsin hänen sitaattejaan juttusarjan viimeiseen osaan. Vaikka en myöntynyt kaikkiin muutostoiveisiin, minun ja ryhmäläisten välille ei syntynyt konfliktitilanteita.

Koin oman roolini vaativaksi, sillä toimenkuvaani kuului paitsi juttujen kirjoittaminen myös keskustelujen moderaattorina toimiminen. Aiemmin Suomessa järjestetyissä hankkeissa moderaattorin tehtävästä on vastannut joku muu kuin juttujen kirjoittaja. Minusta roolien yhdis-

täminen oli kuitenkin etupäässä positiivinen asia. Pääsinhän tavallaan kuljettamaan juttua jo keskustelujen aikana, eikä minun tarvinnut pyytää ryhmäläisiltä täsmennystä heidän lausuntoihinsa jälkikäteen.

Minä en asettanut mitään henkilökohtaisia päämääriä keskusteluille, vaan pyrin ainoastaan viemään keskusteluja eteenpäin. En voi kuitenkaan väittää olleeni sataprosenttisen objektiivinen, sillä voivathan jo alitajunnasta kumpuavat ajatusmallit ohjata kysymystenasetteluja. Tässä suhteessa olisi varmasti ollut etua siitä, jos keskustelutilanteista olisi vastannut tiimi.

Mitä juttusarjaan tulee, tekstien kannalta olisi ollut kenties hedelmällisempää, jos ryhmäläisten välillä olisi ilmennyt enemmän mielipide-eroja. Kaikki MIKSI-ryhmäläiset osoittautuivat melko liberaaleiksi ja suvaitsevaisiksi nuorisoasioiden tulkitsijoiksi. Projektia suunnitellessani olin harkinnut myös niin sanotun ongelmanuoren ryhmään kutsumista. Olen kuitenkin edelleen tyytyväinen päätökseeni olla valitsematta keskusteluun kyseisen ryhmän edustajaa. Pienryhmässä ongelmanuori olisi joutunut todennäköisesti jonkinasteisen silmätikun asemaan.

Valitsemassani ryhmässä vallitsi mielestäni tasa-arvoinen ilmapiiri. Vaikka ryhmäläiset olivat paikka paikoin asioista hyvinkin eri mieltä, suhtauduttiin toisten kommentteihin kunnioittavasti. Ryhmässä esiintyi harkitsevuutta myös tässä suhteessa: ryhmäläiset pyrkivät ymmärtämään toisiaan ja olivat valmiita hakemaan kompromisseja eriävien näkemysten välillä.

Henkilökohtaisesti en koe voivani antaa valitsemalleni ryhmälle kuin kiitosta. Ryhmäläisten motivoituneisuus ja tapa, jolla he seisoivat sanojensa takana helpottivat huomattavasti minun työskentelyäni. Harkitsevuuden ominaisuus tuli siis esiin kaikessa ryhmän toiminnassa. Esimerkiksi ”tapaus Juurikkalaa” edelsi tarkka harkinta, eikä huumeita koskeneen lausunnon voi väittää olleen lipsahdus.

5. 3 Mitä mieltä teksteistä?

Mielestäni MIKSI-ryhmä toimi hyvänä esimerkkinä siitä, että kansalaiskeskustelijoilla on annettavaa myös tiedotusvälineille ja ylipäänsä julkiselle keskustelulle. Olen vakuuttunut siitä, että esimerkiksi osa MIKSI-projektissa esiin nousseista teemoista ei olisi tullut julki, jos haastattelumetodi olisi ollut toinen.

En sen sijaan koe pystyväni arvioimaan tekstejä objektiivisesti. Sitoutumiseni hankkeeseen oli poikkeuksellisen tunnepitoinen, olihan kysymys paitsi ensimmäisestä *Iltalehden* kansalaisjournalismikokeilusta myös itselleni tärkeästä aihepiiristä sekä pro gradu -tutkielmastani. Myönnän olevani sokea – ja samalla varmaan myös herkkähipiäinen – tekstien tason suhteen.

Jo etukäteen pyrin siihen, että keskustelujen raportointi olisi asiallista. Päätin, että jutuissa ei toistettaisi ryhmässä syntyviä ”inside-juttuja” eikä teksteissä myöskään ”hihiteltäisi” vaan keskityttäisiin asiaan. Toivoin, että asiallinen ilmaisu korostaisi osaltaan ryhmäläisten laajaa

tietämystä. Halusin toimittaa keskustelut jutuiksi nimenomaan tältä pohjalta, enkä stressannut itseäni luvussa 1.2 journalistiselle lopputyölleni esittämälläni tavoitteella, uusien juttutyyppeiden kokeilulla.

Prosessia työstäessäni päätin, että pyrin ennen kaikkea tavoittamaan juttusarjalle maksimaalisen suuren lukijakunnan, enkä niinkään kikkailemaan tyyllillisesti. Henkilökohtaisesti en edes ymmärrä sitä huolta, jota varsinkin Suomessa tunnutaan kantavan kansalaiskeskustelujen raportoinnin suhteen. En pidä ongelmana sitä, että keskustelujen jutuiksi työstämistä varten ei ole pystytty luomaan erityistä genreä tai juttutyyppejä. Keskustelutilanteet ja kokoonpanot vaihtelevat, ja käytäntö opettaa. Kunnioitan journalistien ammattitaitoa, ja mielestäni kansalaisjournalistien projektien yhteydessä kannattaa hyödyntää pää pystyssä myös vanhoja ”kunnon” juttutyyppejä. Henkilökohtaisesti koen vastenmieliseksi varsinkin joittenkin kansalaisjournalistien hehkutuksen ongelma-ratkaisu-tyyppisten juttujen puolesta. Rautalangasta luodut mallit kuulostavat mielestäni jo ajatuksina keinotekoisilta. Ratkaisuehdotusten tulee syntyä luonnostaan eikä siksi, että kansalaiskeskustelijat saataisiin näyttämään mahdollisimman fiksuilta.

Kansalaiskeskustelujen journalistisiksi teksteiksi muuttaminen ei ole helppoa. Minä valitsin polun, jossa en edes pyrkinyt keskustelujen autenttiseen dokumentointiin, toisin kuin monissa tähänastisissa muotokokeiluissa on tehty. Luovuin autenttisesta dokumentoinnista siksi, että maksimaalinen määrä ryhmän oivalluksista saataisiin välitettyä julkisuuteen. En nähnyt ongelmaa myöskään siinä, että yhdistin kuhunkin juttusarjan kolmesta jutusta keskustelijoiden eri kokoonumisissa esittämiä lausuntoja. Myös ryhmäläiset hyväksyivät toimintatapani.

5.4 Mitä jatkossa?

Iltalehden taholta on vihjailtu, että kansalaiskeskuja tullaan hyödyntämään juttumuotona myös jatkossa. Metodi sopii mielestäni erinomaisesti lehden linjaan, pyrkiihän *Iltalehti* antamaan aina kasvot uutisaiheilleen (ks. myös von Bagh & Koski 2000). Itse olen sitä mieltä, että kansalaiskeskusteluja ei tule ujuttaa osaksi toimituksellisia käytäntöjä itsetarkoituksellisesti. Jos mietitään vuotta 2001, olisin lähtenyt luotusaamaan kansalaiskeskustelua nuorisoiheen lisäksi vain niin ikään pinnalla olleesta seksuaalinen häirintä -teemasta. Tänä vuonna näkisin mielelläni kansalaisraadien keskustelemassa mahdollisen uuden ydinvoimalan rakentamisesta sekä ylipäätään eri energiantuotantomahdollisuuksista.

Uskon, että ryhmäkeskustelujen antia olisi voitu hyödyntää paremmin, jos olisin työskennellyt tiimissä. Mielestäni jatkossa kannattaisi kokeilla kahden toimittajan työryhmää. Tällöin toinen toimittaja voisi esimerkiksi työstää ryhmäkeskustelut jutuiksi ja toinen projektivastaava voisi toimia niin ikään keskustelujen moderaattorina, mutta keskittyisi kirjoittajana keskusteluja taustoittavien aineistojen tuottamiseen. Kovin monta henkilöä en haluaisi kuitenkaan sitoa samaan projektiin. Uskon, että projektivastuu ja päätöksenteko saattavat hämärtyä, jos projektissa on kovin monta työntekijää.

Mielestäni osaa journalistien ammattikunnasta vaivaava huoli journalistisen päätäntävällän luisumisesta kansalaiskeskustelijoille on turha. Kansalaisjournalistisesti ajateltuna keskustelijoita tulee kuunnella ja kunnioittaa, mutta toimittajan ei todellakaan tarvitse jättäytyä ”virran vietäväksi”, jotta projekti onnistuisi.

Minä koen työskennelleeni MIKSI-projektin aikana kuin kultalusikka suussa. Hankkeeni eteni joustavasti ja aikataulussaan, toisin kuin esimerkiksi freelancereiden eräässä toisessa mediassa toteuttamissa projekteissa on käynyt. Ainoana juttusarjani kontekstiin liittyneenä haittapuolena pidän joittenkin MIKSI-ryhmäläisten keskustelufoorumia kohtaan tuntemaa epäluuloa. Nuokin epäluulot hälvenivät ilokseni projektin aikana. Pienessä mitassa voikin todeta, että MIKSI-ryhmä vankensi myös tiedotusvälineen ja osallistujien välistä dialogia.

Toisaalta - kuten Suomessa toteutetuissa kansalaisjournalismiprojekteissa on ennenkin käynyt - myöskään MIKSI-projektin synnyttämää keskustelua ei jatkettu lehden omassa julkisuudessa. Jatkuvuus olisi edellyttänyt niin ikään tiimityötä. Minulla oli mahdollisuus tarttua juttusarjan jälkeen ainoastaan yksittäisiin ryhmän esiin nostamiin ideoihin. Jo keskeinen päämääräni eli MIKSI-projektin läpivieminen osoitautui mahdottomaksi *Iltalehden* kanssa sopimassani kolmessa viikossa. Arvioin käyttäneeni projektin työstämiseen ainakin viikon niin sanottua omaa aikaani.

Monien muiden kansalaisjournalististen hankkeiden yhteydessä on toivottu, että raateihin osallistuneet henkilöt saisivat säilyttää aktiivisen toimijan roolin mediassa myös projektien päätyttyä. Mielestäni tähän pyrkimykseen tulee suhtautua varovaisesti. Ei kai pyrkimyksenä ole kuitata tavallisten ihmisten näkökulmaa tukeutumalla kerta toisensa perään samoihin ihmisiin?

Itse toivon voivani jatkaa yhteistyötä MIKSI-ryhmäläisten kanssa, mutta tarkkaan harkiten. Tälläkin hetkellä eräs nuori ryhmäläinen tekee taustatyötä yhteen juttukokonaisuuteeni, ja toivon, että myös muut ryhmäläiset voivat toimia vaikkapa eräänlaisena yhteysverkostona, kun haen haastateltavia tuleviin juttuihini. Missään nimessä en kuitenkaan halua turvautua samoihin haastateltaviin uudelleen ja uudelleen.

En tiedä, onko Suomessa tarpeellista pyrkiä kansalaisjournalismin läpimurtoon. Keskustelevamman journalismin puolesta puhuminen on sen sijaan mielestäni todella tärkeää. Lippmannlainen malli, jossa asiantuntijat ovat yliedustettuina, ei uskoakseni pure ainakaan nuoriin, jotka ovat tottuneet interaktioon uusien medioiden kanssa. Oletan niin ikään, että suunvuoron antaminen entistä useammille toimijoille lisäisi nuorten kiinnostusta perinteisiä medioita kohtaan. Valistuksen hengessä toimitetun lehtijournalismin aika on auttamatta ohi. Kansalaisjournalismilla on siis mielestäni paljonkin annettavaa 2000-luvun media-avaruudessa. Sen ei tarvitse jäädä tähdenlennoksi.

Toivon, että jatkossa keskityttäisiin paitsi jatkamaan käytännön kokeiluja ja luomaan niille jalansijaa, myös ryhdyttäisiin pohtimaan kansalaiskeskustelijoiden aseman vankentamista. MIKSI-ryhmästä poikunut

”tapaus Juurikkala” osoitti, että kansalaiskeskustelija jää mielipiteineen tuuliajolle. Juurikkalaa eivät puolustaneet edes hänen kollegansa, toisin kuin yhteiskunnallista eliittiä edustavat tahot asettuivat Stake-sin pääjohtaja Vappu Taipaleen rinnalle tämän esitettyä huumausaineiden käyttöä koskeneen ”kansalaislausunnon”. ”Tapaus Juurikkalan” kohdalla ei riittänyt myöskään ryhmäläisen kanssa ja toimituksen sisällä käyty harkinta. Ikävältä episodilta olisi välttytty nähdäkseni ainoastaan siinä tapauksessa, jos Juurikkalan lausunto olisi sensuroitu ennen sen julkaisemista. Tämä taas olisi rajoittanut vapaata kansalaiskeskustelua, jota pidän kansalaisjournalismin keskeisenä tavoitteena.

Toivon, että pro gradu -tutkielmani herättäisi huomaamaan myös sen, kuinka vähän nuorten mediarepresentaatiota on selvitetty akateemisissa piireissä. Jo tämä työ voisi poikia useita jatkotutkimuksen aiheita.

Sanomalehtien Liiton nuorisoaiheinen teemavuosi vuonna 2001 osoitti, että journalismin kentällä on alettu ainakin pyrkiä kiinnittämään huomiota nuorten aseman vankentamiseen journalismissa. Mutta missä vii-pyy akateeminen kiinnostus nuorten mediarepresentaatiota kohtaan?

LÄHTEET

KIRJALLISET LÄHTEET

Alasuutari, Pertti (1994) *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

von Bagh, Peter & Koski, Markku (2000) *Lööppikirja. Mitä todella tapahtuu. Rytsölöiden ennätysakoista Laila Kinnusen kuolemaan*. Helsinki: Like.

Campbell, Cole C. (1997) Doing Journalism to "Public Journalism". A Conversation with Post Editor Cole Campbell. *St Louis Journalism Review* 27 (1997): 194, 10.

Campbell, Cole C. (2000) Citizens Matter: And That Is Why Public Journalism Matters. *Journalism Studies* 1 (2000): 4, 689-694.

Carey, James (1989) A Cultural Approach to Communication. Teoksessa: **Carey, James** (1989) *Communication as Culture. Essays on Media and Society*. Boston: Unwin Hyman, 13-36.

Chaffee, Steven & McDevitt, Michael (1999) On Evaluating Public Journalism. Teoksessa: Glasser, Theodore L. (toim.) (1999) *The Idea of Public Journalism*. New York: the Guilford Press, 175-196.

Charity, Arthur (1995) *Doing Public Journalism*. London: the Guilford Press.

Davis, Steve (2000) Public Journalism: The Case Against. *Journalism Studies* 1 (2000): 4, 686-689.

Dewey, John (1927) *The Public and its Problems*. New York: Henry Holt & co.

Fallows, James (1995) *Breaking the News. How the Media Undermine American Democracy*. New Haven: Yale University Press.

Fern, Edward F. (1983) Why Do Focus Groups Work: A Review and Integration of Small Group Process Theories. Teoksessa: **Mitchell, Andrew** (toim.). *Advances in Consumer Research*, vol 9, s.444-452. Ann Arbor, Michigan: University of Michigan.

Glasser, Theodore L. & Craft, Melanie (1997) Kansalaisjournalismi ja demokraattiset ideaalit. *Tiedotustutkimus* 20 (1997): 22-36.

Glasser, Theodore L. (2000) The Politics of public Journalism. *Journalism Studies* 1 (2000): 4, 683-686.

Goldman, Alfred E. (1962) The Group Depth Interview. *Journal of Marketing* 26/1962, 61-68.

Haas, Tanni & Steiner, Linda (2001) Public Journalism as a Journalism of Publics. Implications of the Habermas-Fraser Debate for Public Journalism. *Journalism* Vol. 2(2), 123-147. 2001.

- Hartley, John** (1996) *Popular Reality. Journalism, Modernity, Popular Culture*. London: Arnold.
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto** (1996) *Public Journalism. Journalismi julkisen harkinnan välineenä*. Yleisradio: Tasa-arvotoimikunnan julkaisuja B:1/1996.
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto** (1997) Julkisen journalismin äärelä. Ajatuskokeita pääsyn, keskustelun ja harkinnan käsitteillä. *Tiedotustutkimus* 20 (1997): 4, 4-21.
- Heikkilä, Heikki** (1999) Ohuesta journalismista vankkaan journalismiin. Julkison tuottamisen mahdollisuuksista ja rajoista kansalaisjournalismissa. *Tiedotustutkimus* 22 (1999): 3, 60-74.
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto** (2000) *Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistoille*. Helsinki: Kunnallisalan kehittämissäätiö.
- Heikkilä, Heikki** (2001) *Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla*. Mediatutkimuksia 1. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo** (2001). *Nuoret ja politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Helve, Helena** (1987) *Nuorten maailmankuva*. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- Helve, Helena** (1997) Nuorten muuttuvat arvot ja maailmankuvat. Teoksessa: **Helve, Helena** (toim.) *Arvot, maailmankuvat, sukupuoli*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hoikkala, Tommi** (1989). *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, Tommi** (1999) Nuorten elämänsuuntautumiset. Teoksessa **Kajaste, Kimmo** (toim.): *Arvomme yhteiskunnassa*. Helsinki: Edita 1999, 91-106.
- Hoikkala, Tommi** (2001) *Sukupolvien erilaiset maailmat*. Esitystiiivistelmä Suomen Sanomalehtien Liiton Nuorten maailma -konferenssissa 24.1.2001. Sanomalehtien Liitto.
- Hujanen, Jaana** (2001). Sanomalehdet mediamaisemassa. Teoksessa: **Luukka et al.** (2001). *Mediat nuorten arjessa. 13-19-vuotiaiden nuorten mediakäytöt vuosituhatosen vaihteessa*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen laitos, 146-166.
- Inkinen, Sam** (1999) *Teknokokemus ja Zeitgeist. Digitaalisen mediakulttuurin yhteisöjä, utopioita ja avantgarde-virtauksia*. Acta universitatis lapponiensis 28. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Kansallinen Mediatutkimus (syksy 2000/kevät 2001) Helsinki: Levikin-tarkastus Oy/ Suomen Gallup Media Oy.

Kivistö, Tapio & Mäntymaa, Erkki (1994) *NUORTENLEHTI VAI NUORTEN LEHTI? Hyvä sanomalehti 16–18-vuotiaiden keskisuomalaisten mielestä*. Jyväskylän yliopisto: Journalistiikan pro gradu -tutkielma.

Kunelius, Risto (1999) Journalismi keskustelun tiellä. *Tiedotustutkimus* 22 (1999): 3, 42-59.

Kunelius, Risto (2000) Epistemologisen ahdistuksen tuolle puolen. Epilogi toimittajien ja yleisön journalismipuheeseen. Teoksessa: **Kunelius, Risto & Ridell, Seija** (toim.) (2000) *Kaksi katsetta journalismiin*. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitoksen julkaisuja sarja A 94/2000, 183-204.

Kutilainen, Tommi (1999) **Pispala historiansa varjossa — ja paisteessa. Pispalan ja pispalalaisten representaatio Aamulehdessä kansalaisjournalismin näkökulmasta**. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitoksen pro gradu -tutkielma.

Lehikoinen, Päivi (2001) *Kivoja kuvittajia ja supersuoriutujia. Raportti lasten ja nuorten kuvasta kuudessa sanomalehdessä*. Tehty Sanomalehtien Liiton Sanomalehti Opetuksessa -jaoston tilaustyönä. Sanomalehtien Liitto.

Lippmann, Walter (1965 [1922]) *Public Opinion*. New York: the Free Press.

Luostarinen, Heikki (1994) *Mielen kersantit*. Helsinki: Hanki ja jää.

Luukka, Minna-Riitta (2001) Internetin ihmemaassa. Teoksessa: **Luukka et al.** (2001) *Mediat nuorten arjessa. 13–19-vuotiaiden nuorten mediankäytöt vuosituhanen vaihteessa*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 86-103

McNair, Brian (2000) *Journalism and Democracy. An Evaluation of the Political Public Sphere*. London: Routledge.

Mannheim, Karl (1952) The Problem of Generations. Teoksessa: **Keckemeti, Paul** (toim.) *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge & Kegan Paul, 276-320.

Merritt, Davis "Buzz" (1995) *Public Journalism & Public Life: Why Telling the News Is Not Enough?* Hillsdale (NJ): Lawrence Erlbaum Associates.

MIKSI-ryhmäläisten projektipalaute (2001). Oma arkisto/*Iltalehti*.

Modinos, Tuija (2001). Jyrki jytää. Teoksessa: **Luukka et al.** (2001) *Mediat nuorten arjessa. 13–19-vuotiaiden nuorten mediankäytöt vuosituhanen vaihteessa*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 214-222.

- Pietikäinen, Sari** (2001). Nuoret uutisvirrassa. Teoksessa: **Luukka et al.** (2001) *Mediat nuorten arjessa. 13–19-vuotiaiden nuorten mediankäytöt vuosituuhannen vaihteessa*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 178-196.
- Pietilä, Kauko & Sondermann, Klaus** (1994) *Sanomalehden yhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Puranen, Tuula** (1998) "MÄ VAAN KIRJOTAN." *Laadullinen tutkimus Aamulehden uutistoimittajien yleisösuhteesta*. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitoksen pro gradu -tutkielma.
- Puuronen, Vesa** (1997) *Johdatus nuorisotutkimukseen*. Nuorisotutkimusseura: Vastapaino.
- Pöntinen, Päivi** (1996) Kuka pelkää(kään) musateeveetä? Teoksessa: **Suurpää, Leena & Aaltojärvi, Pia** (toim.) *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 131-153.
- Renvall, Mika & Reunanen, Esa** (1999) Yleisö totuutta metsästäessä. Journalismi julkisen keskustelun kehyksenä. *Tiedotustutkimus* 22 (1999): 3, 76-91.
- Renvall, Mika** (2000) Journalismi julkisena keskusteluna: Tapaustutkimus Hervanta-kirjoittelusta. Teoksessa: **Kunelius, Risto** (toim.) (2000) *Juttuja lähiöstä*. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitoksen julkaisuja sarja A 93/2000, 80-106.
- Ridell, Seija** (2000). Kuuliainen kuluttaja vai kiihkeä kansalainen? Teoksessa: **Kunelius, Risto & Ridell, Seija** (toim.) *Kaksi katsetta journalismiin*. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 94/2000, 82-180.
- Rosen, Jay & Merritt, Davis** (1994) *Public Journalism: Theory and Practice*. An Occasional Paper of the Kettering Foundation.
- Rosen, Jay** (1995) A Scholar's Perspective. Teoksessa: **Merritt, Davis & Rosen, Jay** (toim.) *Imagining Public Journalism: An Editor and Scholar Reflect on the Birth of an Idea*. Roy Howard Public Lecture, Indiana University, Bloomington Indiana, April 13, 14-27.
- Rosen, Jay** (1999) *What Are Journalists For?* New Haven: Yale University Press.
- Sanomalehtien liitto** (2001). *Nuorison mediankäyttötutkimus 2001*. Helsinki: Taloustutkimus Oy.
- Schudson, Michael** (1999) What Public Journalism Knows about Journalism but Doesn't Know about "Public". Teoksessa: **Glasser, Theodore** (toim.) *The Idea of Public Journalism*. New York: Guilford Press, 118-133.

Siivonen, Riku & Sonninen, Lotta (1999) *Aamulehti - puuroa vai soke-
rimuroja? Tutkimus Aamulehdestä ja nuorista*. 26.2.1999. Tampere: Aa-
mulehti.

Snell, Pipsa (2000) *Nuoret aikuiset ja sanomalehti*. Helsinki: Sanoma-
lehtien Liitto Ry:n tutkimus.

Solatie, Jim (2001) *Fokusryhmät. Kvalitatiiviset ryhmäkeskustelut
strategisen markkinointitutkimuksen apuna*. Helsinki: Mainostajien
liitto.

Suoninen, Annika (2001). Hämärän rajamailla. Teoksessa: **Luukka et
al.** (2001) *Mediat nuorten arjessa. 13–19-vuotiaiden nuorten median-
käytöt vuosituhanen vaihteessa*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kie-
lentutkimuksen keskus, 247-254.

Suurpää, Leena (1996) Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksi-
löllisyyttä? Nuorten yhteiskunnallisten identiteettien poluilla. Teokses-
sa: **Suurpää, Leena & Aaltojärvi, Pia** (toim.) *Näin nuoret. Näkökulmia
nuoruuden kulttuureihin*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura,
51-73.

Tolonen, Tarja (2001) *Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja suku-
puolten arkiset järjestykset*. Helsinki: Gaudeamus.

Vehkalahti, Pertti (2000) *Töihin vaikka omaksi tappioksi. Aamulehden
"Työttömän sivun" julkisuus kriittisen diskurssianalyysin kohteena.
Ideologialle herkistetty tulkinta*. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin
laitoksen pro gradu -tutkielma.

Zelizer, Barbie (1999) Making the Neighborhood Work: The Improbabi-
lities of Public Journalism. Teoksessa: **Glasser, Theodore L.** (toim.)
(1999) *The Idea of Public Journalism*. New York: the Guilford Press,
152-172.

LEHTIARTIKKELIT

Aamulehti, 12.10.1997. Vanhustenhuollon surkea tilanne aiheuttaa
huolta tamperelaisissa, Budjettiraati-juttu.

Aftonbladet, 3.10.2001. 204 fÅr sulta på Expressen, uutinen.

Helsingin Sanomat, Apua!-juttusarja, huhti-kesäkuu 2001. Oma arkisto.

HS, 7.6. 2001. Keravan verityöt selviämässä poliisille, uutinen.

HS, 21.8.2001. Lastenpsykiatriset jonot eivät ole lyhentyneet, uutinen.

HS, Kuukausiliite 6/2001. Pieni pää rikki, reportaasi.

HS, 14.9.2001. Lasten kokkikurssi alkoi pullan leipomisella, uutinen.

HS, 16.9. 2001. Ilolassa kaikki on toisin, uutinen.

HS, 21.9. 2001. Nuorille vaikuttajille omat nettisivut, uutinen.

HS, 30.9. 2001. Tuhannet projektit yrittävät auttaa syrjäytyviä nuoria, uutinen.

HS, 3.10. 2001. Iltapäivälehti Expressen irtisanoo kolmanneksen työntekijöistään, uutinen.

HS, 20.10. 2001. Nuorilla terveet asenteet, mutta vaikuttaa ei osata, pääkirjoitus.

HS, 17.11. 2001. Nuoret lisäsivät sanomalehtien lukemista, uutinen.

Iltalehti, 26.6. 2001. Nuori nainen ja mies vangittiin Keravan taposta, uutinen.

IL, 31.8. 2001. 16-vuotiaalle maksettiin tuhat markkaa Heinojen ampumisesta, uutinen.

IL, 6.9.2001. Martti Heino ja yksi vangittu istuivat Frederikin sohvalla sulassa sovussa: Tunsin sekä uhrin että vangitut pojat, henkilöhaastattelu.

IL, 6.9.2001. Ketä ja miksi Martti Heino pelkäsi?, uutinen.

IL, 21.9.2001. Viikonlopun lehden mainos.

IL, 28.9.2001. MIKSI-sarjan jutun mainos.

IL, 5.10. 2001. MIKSI-sarjan jutun mainos.

IL, 2.11.2001. Psykiatrian erikoislääkäri uskoo: Keravan nuorella surmaajalla on toivoa, uutinen.

Kristityn Vastuu, 25.10, 2001. Nuori tarvitsee rakkautta ja välittämistä, ei huumeita, uutinen.

Suomen Lehdistö, 2/2001. Sanomalehtien kohtalon avain/Nuoriso mediavyöryn pyörteissä. Tommi Hoikkalan näkemyksiä nuorten mediakäyttäytymisestä, raportti.

Uutislehti 100, 21.10.2001. Satasen päivän kysymys: Pitäisikö miedot huumeet tehdä laillisiksi?, gallup-kysely.

Uutislehti 100, 22.10.2001. Satasen päivän kysymys/Edellisen päivän tulos: Pitäisikö miedot huumeet tehdä laillisiksi?, gallup-kyselyn vastaus.

Uutislehti 100, 24.10 2001. Ilolan koulun rehtori pitää kiinni kannastaan: Miedot huumeet voitaisiin laillistaa, uutinen.

Vantaan Lauri, 25.10, 2001. Huumeita ei pidä laillistaa, kolumni.

Vantaan Sanomat, 11.6.2000. Kuuma linja lasten alkoholin käytöstä jatkuu, uutinen.

VS, 26.9.2001. Provosoitko tahallasi Juha Juurikkala?, kysymys-vas-
taus-palsta.

VS, 3.10.2001. Sivistystoimi tuomitsee Juurikkalan kannanotot, uutinen.

VS, 21.10.2001 Valtavirrasta poikkeava mielipide toi vihat päälle, mie-
lipidekirjoitus.

VS, 10.11.2001. Opetuslautakunta antoi ohjeet Juurikkalan julkiselle
esiintymiselle, uutinen.

MUUT KUIN KIRJALLISET LÄHTEET

Aamulehden Budjettiraadin keskustelunauhut (1997). Oma arkisto.

Haapala, Kirsi (2002). Jyväskylän yliopiston journalistiikan laitokselle
pro gradu -työtä tekevän Haapalan esittämä sähköpostikysely MIKSI-
projektista, minun ja hänen pro gradu -töitä käsittellyt puhelinsoitto
sekä kirjeysteys tammikuu 2002.

Heikkilä, Heikki (2001). Tampereen yliopiston tiedotusopinlaitoksen
tutkijan sähköpostiviestit 26.7.2001 ja 30.7.2001.

Kerosuo, Lauri (2001). Journalistiliiton lakimiehen haastattelut puheli-
mitse ja sähköpostitse 10.10.2001 ja 15.1.2002.

Kivistö, Pirjo (2001). *TietoVantaa*-Internetportaalin ylläpitäjän haas-
tattelut puhelimitse ja sähköpostitse 31.10. ja 1.11.2001.

Kubissa, David (2001). *Star-Gazette* -lehden toimituspäällikön haas-
tattelu sähköpostitse 9.8.2001.

Lyden, Hilikka (2001). Helsingin yliopiston kasvatustieteiden tutkimuskes-
kuksen ensimmäisen vuoden pääaineopiskelijoiden vuosikurssin edustajan sähkö-
postiviesti 9.10.2001.

Meriläinen, Reetta (2001). Oma sivu vai koko lehti nuorille? Helsingin
sanomien uutispäätöimittäjän esitelmä *Mitä nuoret odottavat sanoma-
lehdeltä?-Sanomalehti nuorten maailmassa* -seminaarissa. Helsinki
26.9.2001. Luentomuistiinpanot/ oma arkisto.

MIKSI-ryhmäläisten kanssa käydyt keskustelut ja sähköpostiyhteys
(elo-joulukuussa 2001).

**MIKSI-ryhmän tapaamisten keskustelunauhut (22.8.2001, 29.8.2001,
5.9.2001, 12.9.2001, 10.10.2001).** Oma arkisto.

Pokkinen, Jorma (2001). Nuoret – toimitusten Afrikka? Risc-tutkimus
oppaana tuntemattomaan. Aamulehden päätoimittajan esitelmä *Mitä
nuoret odottavat sanomalehdeltä?-Sanomalehti nuorten maailmassa* -
seminaarissa. Helsinki 26.9.2001.

Puro, Pirjo-Riitta (2001) Käynti Sanomalehtien Liitossa 31.9.2001 sekä sähköpostiyhteys 3.1. 2002.

Tomlinson, Jessica (2001). *Maine Today* -lehden Online-osaston vastaan haastattelu sähköpostitse 20.8. 2001.

Vuorinen, Marja (2001). *Iltalehden* tutkimuspäällikkö Marja Vuorisen kanssa käyty konsultointi MIKSI-ryhmästä sekä ryhmälle lähetettävästä palautekyselystä Iltalehden toimituksessa 31.7 sekä useasti elo- ja lokakuun 2001 välisenä aikana.

Walker, Gary (2001). WXX1-TV -kanavan apulaisjohtajan haastattelu sähköpostitse 9.8.2001.

INTERNET-LÄHTEET

TietoVantaa-Internetportaali: Keskustelu ajalla 26.9–30.10.2001. Oma arkisto/<http://www.tietovantaa.fi>).

LIITTEET

Liite 1: MIKSI-sarjan ensimmäinen osa. Iltalehden Viikkolehti 15.9.2001. S.B 16, 4 sivua.

Liite 2: Nuorilla on asiaa. Jutuntekijäpalsta/Leila Itkonen. Iltalehden Viikkolehti 15.9.2001. S.B 3, 1 sivu.

Liite 3: MIKSI-ryhmän toisen keskustelun juttukarttasivuja, 2 sivua.

Liite 4: MIKSI-sarjan toinen osa. Iltalehden Viikkolehti 22.9.2001. S. B 8, 3 sivua.

Liite 5: MIKSI-sarjan kolmas osa. Iltalehden Viikkolehti 6.10.2001. S. B 8, 3 sivua.

Liite 6: MIKSI-ryhmäläisille lokakuussa 2001 lähetetty palautekysely, 2 sivua.

Liite 7: Vikatikki. Leila Itkosen kolumni. Iltalehti 24.1.2002, 1 sivu.

Liite 6: MIKSI-ryhmäläisille lokakuussa 2001 lähetetty palautekysely

1. Mitä mieltä olet projektista näin jälkikäteen?

2. Mitkä olivat ne asiat, joista pidit projektissa eniten? Koitko positiivisia yllätyksiä?

3. Entä koitko jotkut asiat kielteisinä? Mitkä, miksi?

4. Mitkä olivat mielestäsi mielenkiintoisimpia keskusteluissa syntyneitä ajatuksia?

5. Koitko, että asioista oli mielekästä keskustella nimenomaan ryhmässä vai olisitko mieluummin keskustellut kahden kesken toimittajan kanssa?

6. Millaiseksi koit oman roolisi ryhmässä? Koitko, että edustat vain itseäsi vai jotain tiettyä viiteryhmää?

7. Mitä mieltä olit keskusteluryhmän kokoonpanosta? Puuttuiko ryhmästä sellaisia näkökulmia, joita olisit pitänyt tärkeinä?

8. Mitä mieltä olet, kuinka hyvin/huonosti keskustelujen perusteella toimitettu juttusarja vastasi ryhmän käymiä keskusteluja?

9. Oletko saanut palautetta omasta esiintymisestääsi jutuissa? Millaista, keneltä?

10. Entä oletko saanut muuta palautetta jutuista?

11. Millaisten lukijoiden arvioit kiinnostuneen MIKSI-sarjan jutuista? Miksi?

12. Erosivatko ryhmän keskusteluista kirjoitetut jutut mielestäsi jollain tavalla Iltalehdessä normaalisti julkaistavista jutuista?

13. Saamasi kokemuksen perusteella, suosittelisitko ryhmäkeskusteluun osallistumista ystävillesi, tuttavillesi?

14. Onko sinulla juttuideoita Iltalehdelle? Voit kertoa vinkkejä ryhmässä vähälle huomiolle jääneistä asioista tai ylipäätään hyviä juttuaiheita.

15. Minkätyyppisten aiheiden käsittelyyn ryhmäkeskustelu mielestäsi sopii?

16. Entä onko olemassa aiheita, joista et juttelisi aivan yhä mielelläsi ko. tilanteessa?

17. Onko oma suhtautumisesi keskusteluissa esiintyneisiin asioihin tai joukkoviestimiin (erityisesti Iltalehteen) muuttunut jollain tavalla tämän kansalaisjournalistisen hankkeen aikana? Jos kyllä, niin miten?